

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**Eş Şiddeti Suçu İle İlişkili Olabilecek Psiko-Sosyal
Faktörlerin Belirlenmesi ve Suç Analizi**

Ayşen LENGERLİ

**DİSİPLİNLERARASI ADLİ TIP ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Hatice Gülsen ERDEN**

2010 - ANKARA

Bu tez Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından SOBAG 109K088 Numarası ile desteklenmektedir.

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vii
Simgeler ve Kısaltmalar	viii
Şekiller	İx
Çizelgeler	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Önem	1
1.2. Varsayımlar	3
1.3. Şiddet	3
1.3.1. Aile İçi Şiddet	5
1.3.2. Eş Cinayetleri	9
1.4. Aile İçi Şiddet ve Eş Cinayetlerinin Boyutları ve Yaygınlığı	10
1.4.1. Dünyada Durum	11
1.4.2. Türkiye’de Durum	12
1.4.3. Yaygınlık Çalışmalarındaki Hata Kaynakları	14
1.5. Araştırma Yaklaşımları	15
1.5.1. Feminist Yaklaşım	16
1.5.2. Aile Çatışmaları Yaklaşımı	16
1.6. Kuramlar Çerçevesinde Eşe Yönelik Şiddet	17
1.6.1. Makro Kuramlar	17
1.6.1.1.Feminist Kuramlar	18
1.6.1.2. Kültürel Faktörler Kuramları	19
1.6.1.3. Sosyal Yapısal Değişkenler	20
1.6.2. Mikro Kuramlar	21
1.6.2.1.Sosyal Öğrenme Kuramı	21
1.6.2.2.Biyolojik Kuramlar	22
1.6.2.3.Bireysel Farklılıklar Kuramı	23
1.6.2.4.Bilişsel Davranışsal Kuramlar	23
1.6.3. Ekolojik Model	24
1.7. Eşe Yönelik Şiddette Cinsiyet Farklılıkları	24
1.7.1. Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler	24
1.7.2. Eşine Şiddet Uygulayan Kadınlar	27
1.8. Eş Şiddeti ile İlişkili Psiko-Sosyal Faktörler- Saldırgan ve Mağdur Özellikleri	29
1.8.1. Yaş	29
1.8.2. Etnik Köken ve Azınlık Grupları	29
1.8.3. Sosyo – Ekonomik Durum	30
1.8.4. Eşe Yönelik Şiddet ile İlişkili Gelişimsel Faktörler	31
1.8.5. Önceki Saldırgan Davranışlar	32
1.8.6. Alkol Kötüye Kullanımı	32
1.8.7. Anti Sosyal Kişilik Bozukluğu ve Psikopati	33
1.8.8. Sosyal Destek	35
1.8.9. Benlik Saygısı	35

1.8.10. Empati Becerisi	36
1.8.11. Diğer Değişkenler	37
1.9. Eşe Yönelik Şiddet Sonuçları	37
1.9.1. Mağdur Kadınlar	38
1.9.2. Mağdur Erkekler	38
1.9.3. Mağdur Çocuklar	39
1.10. Amaç	40
2. GEREÇ VE YÖNTEM	42
2.1. Araştırmanın Modeli	42
2.1.1. Araştırma ve Karşılaştırma Grubu	42
2.1.2. Araştırma ve Karşılaştırma Grubu Sosyo-Demografik Özellikleri	43
2.2. İşlem	49
2.2.1. Veri Toplama Araçları	49
2.2.1.1. Bilgi Toplama Formu	49
2.2.1.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	50
2.2.1.3. Empatik Eğilim Ölçeği	50
2.2.1.4. Levenson Psikopati Ölçeği	51
2.2.1.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	52
2.3. Verilerin Çözümlemesi	52
3. BULGULAR	53
3.1. Bazı Değişkenlerin Yüzdeler Tabloları	53
3.1.1. Evlilik ve Duygusal İlişkiye İlişkin Bazı Değişkenlerin Yüzdeleri	54
3.1.2. Bazı Sosyal ve Gelişimsel Değişkenlere İlişkin Yüzdeler	56
3.1.3. Eşe Yönelik Şiddet Suçuna İlişkin Bazı Yüzdeler	57
3.2. Ölçek Puanları Ortalama Standart Sapma ve Puanlar Arasındaki Korelasyonlar	59
3.3. Ölçek Puanlarının Cinsiyet ve Gruplara Göre Karşılaştırılması	61
3.3.1. Empatik Eğilim	61
3.3.2. Birincil Psikopati	62
3.3.3. Özel İnsandan Algılanan Sosyal Destek	63
3.3.4. Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek	64
3.3.5. Aileden Algılanan Sosyal Destek	65
3.3.6. Algılanan Sosyal Destek Toplam Puanı	66
3.4. Kadınlar İçin Eşe Yönelik Şiddette Yönelmeyi Yordayan Faktörler	67
3.5. Erkekler İçin Eşe Yönelik Şiddette Yönelmeyi Yordayan Faktörler	71
4. TARTIŞMA	75
4.1. Bazı Değişkenlerin Frekans ve Yüzdelerine Göre Katılımcıların Değerlendirilmesi	75
4.2. Ölçek Puanlarının Gruplara ve Cinsiyete Göre Karşılaştırması	81
4.3. Cinsiyete Göre Risk Faktörleri Değerlendirilmesi	84
4.3.1. Kadınların Eşe Yönelik Şiddet Davranışına İlişkin Risk	84

Faktörleri	
4.3.2. Erkeklerin Eşe Yönelik Şiddet Davranışına İlişkin Risk Faktörleri	87
4.3.3. Anlamlı Bulunmayan Risk Faktörleri	88
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	90
ÖZET	93
SUMMARY	94
KAYNAKLAR	95
EKLER	106
Ek-1 Bilgi Toplama Formu İlk Sayfası	106
Ek- 2 Empatik Eğilim Ölçeği	107
Ek- 3 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	109
Ek- 4 Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	110
Ek- 5 Levenson Psikopati Ölçeği	112
Ek- 6 Etik Kurul Belgesi	114
ÖZGEÇMİŞ	116

ÖNSÖZ

Son derece zorlu bir araştırma ve proje süreci boyunca araştırmanın planlanması ve yürütülmesinde bana her zaman yol gösteren ve desteğini bizlerden esirgemeyen tez danışmanım Sayın Hocam Prof. Dr. Gülsen ERDEN'e; tez süreci boyunca her türlü akademik desteği sağlayan Sayın Hocam Prof. Dr. Selim HOVARDAOĞLU'na, Adli Psikoloji Yüksek Lisans Programında dersini aldığımız tüm Ankara Üniversitesi akademisyenlerine, tezimin analizlerinde büyük desteğinden dolayı Biyoistatistik Uzmanı Zeynep BIYIKLI'ya ve akademik anlamda alt yapımı borçlu olduğum tüm Hacettepe Üniversitesi akademisyenlerine saygı ve şükranlarımı sunarım.

Adli Psikoloji alanındaki engin bilgisini en zor zamanlarında bile bizimle paylaşan, alandaki emekleri hiçbir zaman unutulmayacak olan ve yakın zamanda kaybettiğimiz sevgili Hocamız Sayın Dr. Gülçin DEMİR'i bu vesile ile rahmetle anmayı borç bilirim.

Bu araştırmanın yapılabilmesine olanak sağlayan, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde görevli personele ve tüm cezaevleri çalışanlarına yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Bu zorlu süreci en kolay şekilde atlatmama olanak sağlayan, çalışma ortamımda bana her zaman destek olmuş Emniyet Genel Müdürlüğü Sağlık İşleri Dairesi Başkanı 1. Sınıf Emniyet Müdürü Sayın Halim DURAL'a bir zamanlar birlikte çalıştığımız sevgili hocam ve arkadaşım Psikiyatrist Dr Hande KARAKILIÇ'a, Başhekimimiz Uzm. Dr. Gürle OCAKLILAR'a ve sevgili çalışma arkadaşlarım Psk. Songül ÇELİK ve Psk. Mercan TUNA'ya teşekkür ederim.

Tüm ders, tez ve proje boyunca birlikte çalıştığımız ve bu zorlu süreci birlikte göğüslediğimiz sevgili arkadaşlarım ve meslektaşlarım Psk. Altan TÜLÜ ve Psk. Merve NAZLIDIR'a sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum. Her zaman her şekilde bana destek olan en yakın arkadaşlarım Uzm. Psk Nalan PEKER, Uzm. Psk. Pınar AMANVERMEZ PEKER, Başak OKTAŞ, Buket BEŞENK ve her daim tüm kalbiyle yanımda olan "canım" Çağatay TOPÇU'ya sonsuz teşekkürler ve sevgiler...

Son olarak bugünlere gelmemde en büyük pay sahibi olan ve emeklerinin karşılığını asla ödeyemeyeceğim sevgili annem Rabia LENGERLİ, sevgili babam Osman LENGERLİ ve biricik kardeşim Aydan LENGERLİ'ye tüm kalbimle sevgilerimi sunuyorum.

SİMGELER ve KISALTMALAR

$\bar{X}$	Ortalama (Mean)
ANOVA	Varyans analizi
B	Beta, Regresyon katsayısı
Bkz.	Bakınız
CI	Güven aralığı
ÇBASDÖ	Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği
DSM	Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması El Kitabı
F	Fisher F değeri
LSRP	Levenson Psikopati Ölçeği
Max	Maksimum
Min	Minimum
N	Toplam örneklem sayısı
n	Alt örneklem sayısı
OR	Görülme olasılıklarının birbirine oranı
Ort	Ortalama (Mean)
p	Anlamlılık düzeyi
r	Pearson korelasyon katsayısı (Pearson's correlation coefficient)
SH	Standart hata (Standart error)
Sd.	Serbestlik derecesi (Degrees of freedom)
SS	Standart sapma (Standart deviation)
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ŞEKİLLER

Şekil 1. Dünya Sağlık Örgütü Şiddet Sınıflaması 2002	5
Şekil 2. Türkiye’de Kadına Karşı Aile İçi Şiddet Raporu 2009- Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet Yaygınlığı	14

ÇİZELGELER

Çizelge 2.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	43
Çizelge 2.2. Cinsiyete Göre Yaş Dağılımı	44
Çizelge 2.3. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları	45
Çizelge 2.4. Katılımcıların Yaşadıkları Bölgelere Göre Dağılımları	46
Çizelge 2.5. Katılımcıların Gelir Düzeyi Tanımlamaları Dağılımları	47
Çizelge 2.6. Katılımcıların Yaş Eğitim ve İş Durumu Dağılımları	48
Çizelge 3.1. Katılımcıların Eşleri ile Tanışma Şekilleri Dağılımları	54
Çizelge 3.2. Katılımcıların Çocuk Sayısı Dağılımları	54
Çizelge 3.3. Katılımcıların Eşlerinin Suç Geçmişi Dağılımları	55
Çizelge 3.4. Eşine Şiddet Uygulayan Arkadaşları Olan Katılımcıların Dağılımları	56
Çizelge 3.5. Çocukluğunda Anne-Babadan Ayrı Büyüme Dağılımları	56
Çizelge 3.6. Çocuklukta Anne- Baba İlişki Durumu Dağılımları	57
Çizelge 3.7. Araştırma Grubunun Cinsiyete Göre Suç Türü Dağılımı	57
Çizelge 3.8. Eşe Yönelik Şiddet Suçu İşleme Yaş Dağılımı	58
Çizelge 3.9. Cinsiyete Göre Suç Mahalli Dağılımı	58
Çizelge 3.10. Suç Planı Yapma Dağılımı	59
Çizelge 3.11. Cinsiyete Göre Pişmanlık Hissetme Dağılımı	59
Çizelge 3.12. Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar	60
Çizelge 3.13. Ölçek Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi Sonuçlarına İlişkin F Değeri	61
Çizelge 3.14. Cinsiyet ile Gruplara Göre Toplam Empatik Eğilim Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları	62
Çizelge 3.15. Cinsiyet ile Gruplara Göre Toplam Birinci Psikopati Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları	63
Çizelge 3.16. Cinsiyet ile Gruplara Göre Toplam ÇBASDÖ- Özel İnsan Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları	64
Çizelge 3.17. Cinsiyet ile Gruplara Göre Toplam ÇBASDÖ- Arkadaş Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları	65
Çizelge 3.18. Cinsiyet ile Gruplara Göre Toplam ÇBASDÖ- Aile Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları	66
Çizelge 3.19. Cinsiyet ile Gruplara Göre Toplam ÇBASDÖ Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları	67
Çizelge 3.20. Kadınların Gruplara Göre Şiddet Uygulama ve Şiddet Görme Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları	68
Çizelge 3.21. Kadınların ve Eşlerinin Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı ile Hüküm Sayıları Ortalama ve Standart Sapmaları	69
Çizelge 3.22. Kadınların Çocuklukta Şiddet Görme ve Tanık Olma Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları	69
Çizelge 3.23. Modelin Doğru Sınıflama Oranı	70
Çizelge 3.24. Adım 5’de Oluşturulan Model	71
Çizelge 3.25. Erkeklerin ve Eşlerinin Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı ile Hüküm Sayıları Ortalama ve Standart Sapmaları	72
Çizelge 3.26. Erkeklerin Çocuklukta Şiddet Görme ve Tanık Olma Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları	72
Çizelge 3.27. Erkeklerin Gruplara Göre Şiddet Uygulama ve Şiddet	73

Görme Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları	
Çizelge 3.28. Modelin Doğru Sınıflama Oranı	74
Çizelge 3.29. Adım 7’de Oluşturulan Model	74

1. GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın önemi, araştırma konusunun tanımları, varsayımları, sınırlılıkları, konu ile ilgili kuramsal bakış açıları ve eşe yönelik şiddet konusundaki yapılmış araştırma bilgileri sunulacaktır.

Araştırmada; eşler arasında yaşanan şiddet olayları ile ilişkili psikolojik, sosyo demografik, gelişimsel ve adli faktörler incelenerek eşler arasında şiddet olaylarının yaşanmasına sebep olabilecek değişkenlerin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Sözü edilen bağlamda; hem kadın hem de erkek için, eşe yönelik ağır şiddet, cinayet ve cinayete teşebbüs suçları ile ilgili olarak yazında ilişkili bulunmuş olan bazı faktörlerinin Türkiye’de geçerli risk faktörleri olup olmadıkları araştırılacaktır. Bunu bağlı olarak eşine ağır şiddet uygulamış(öldürme/yaralama) erkeğin ve kadının sosyo demografik, gelişimsel, psikolojik özelliklerinde ve adli geçmişlerinde farklılaşmalar olup olmadığı incelenecek ve benzer sosyo demografik özelliklere sahip bir karşılaştırma grubu ile eşine yönelik şiddet uygulayan bireylerin bazı psiko - sosyal değişkenler açısından karşılaştırılması yapılacaktır.

1.1. Önem

Bu araştırmanın, Türkiye’de psikoloji alanında, kısıtlı sayıda araştırmaya konu olmuş “suça yönelik risk değerlendirme” ve “risk müdahalesi” konularına bir temel oluşturması ve ileriki yıllarda eşe yönelik şiddet risk değerlendirmesi araştırmaları için başlangınç çalışmalarından biri olması hedeflenmektedir. Bu sebeple önemli bir halk sağlığı sorunu olan eşe yönelik şiddet ile ilişkili olabilecek psiko - sosyal faktörler bu araştırma kapsamında incelenmiştir.

Yazında, “aile içi şiddet” ve “kadına yönelik şiddet” konularından farklı ve şiddetin özel bir türü olarak ele alınan “eşe yönelik şiddet”, ülkemizdeki ceza infaz kurumlarında, evreni temsil edebilecek bir örneklem üzerinden incelenmiştir. Bu araştırmada; eşine ağır fiziksel şiddet uygulamış kadın ve erkek tutuklu ve hükümlülerin ölçülebilen özelliklerinin değerlendirilmesine ve Türkiye’de eşe yönelik şiddet ile ilişkili faktörlerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Daha önceki araştırmalarda “kadına yönelik şiddet” veya “aile içi şiddet” başlıkları altında ele alınan “eşe yönelik şiddet” her iki cinsiyette de gözlenmesine karşın, araştırmalar ağırlıklı olarak kadın mağdurlar üzerinde durmuştur. Buna bağlı olarak eşe yönelik şiddet kapsamında cinsiyet farklılıkları ile eşlerine yönelik şiddet uygulayan bireylerin, bireysel özellikleri ve güdülenmelerinin nitelikleri Türkiye’de akademik araştırmalarda yeterince incelenememiştir.

Eşe yönelik şiddet konusunu önemli kılan özelliklerden biri, yazında sıklıkla vurgulandığı gibi şiddetin aile içinde öğreniliyor olmasıdır (Hines ve Morrison 2005; Mitchell ve Anglin, 2009). Şiddet eşlerden birini hedef alsa dahi ailenin çocuklarını da ciddi şekilde etkilemektedir. Anne ya da babanın şiddet davranışlarını gözlemleyerek büyüyen çocukların şiddeti öğrenmeleri kaçınılmaz görünmektedir. Bu şekilde aile içinde şiddeti öğrenen çocuğun ileriki yaşamında öğrendiği bu davranışı hem kendi eşine hem de başkalarına tekrarlama olasılığı artmaktadır. Dolayısıyla eşe yönelik şiddet önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmektedir ve eşler arasında şiddet olan ailelerde, çocuğa yönelik müdahaleler suç önleme çalışmalarının önemli parçalarından biri olmaktadır.

Günümüzde risk değerlendirmesi; hem suça yönelen bireyin iyileştirilmesi, hem de suçun ortaya çıkmadan önlenmesini amaçlayan suç önleme çalışmalarının bir parçası olarak önem kazanmaktadır. Türkiye’de suça yönelik risk değerlendirme çalışmalarının yetersiz kalmasının en büyük nedeni ise suça ilişkin kayıtların yetersizliği ile suça yönelen bireyler arasındaki farklılıkların ve suça yönelme nedenlerinin bilimsel kanıtlarla yeterince ortaya konulamamasıdır. Bu nedenle suç

türlerine göre suçlu profillerinin ortaya çıkması, ileride yeni araştırmaların yapılabilmesini kolaylaşacaktır.

1.2. Varsayımlar

Araştırma, eş şiddeti suçu ile ilişkili olabilecek psiko–sosyal faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışmadır. Yazında eş şiddeti ile ilişkili bulunmuş risk faktörlerinin Türkiye örnekleminde de geçerli risk faktörleri olabileceği varsayımından yola çıkılmıştır. Yazında kadınlar ve erkeklerin eşlerine yönelen şiddet güdülerinin farklı olduğu, kadınların sıklıkla kendini korumak adına, erkeklerin ise sıklıkla güç ve kontrol amaçlı eşe yönelik şiddet uyguladığından bahsedilmektedir (Dutton, 2007; Harne ve Radford, 2008). Türkiye’de eşe yönelik şiddete ilişkin, cinsiyetler arasında benzer güdülerin geçerli olacağı düşünölmüştür. Bunların yanı sıra eşler arasında şiddet davranışının görölmediği karşılaştırma gruplarında empati becerisi, benlik saygısı ve sosyal destek algılarının daha yüksek, psikopati puanlarının daha düşük çıkması beklenmektedir.

1.3. şiddet

şiddet dünyanın her yerinde, her kültür ve sosyo - ekonomik düzeyde insan hayatı ve sağlığını tehdit edebilen çok önemli bir halk sağlığı sorunudur. 1996 yılında şiddet, Dünya Sağlık Birliği (World Health Assembly) tarafından küresel bir halk sağlığı problemi olarak nitelenmiş, bu yaklaşım da Dünya Sağlık Örgütü’nü [World Health Organization, (WHO)] 2002 yılında *şiddet ve Sağlık Hakkındaki Dünya Sağlık Raporu*’nu hazırlamaya sevk etmiştir. Hazırlanan raporda her yıl 1.6 milyon insanın şiddet sebebiyle hayatının kaybettiği, ölümcöl olmayıp yaralanma ve incinme ile sonuçlanan vakaların sayısının ise bilinmediği belirtilmiştir. Açıklanan raporda dünyada 15 - 44 yaşlar arasında ölüm sebepleri içinde şiddete maruz kalma başı çekmektedir. Küresel olarak erkeklerin %14’ü kadınların ise % 7’si her yıl şiddete maruz kalma sebebiyle ölmektedir. şiddet, küresel olarak bu derece büyük bir sorun

iken şiddet ile mücadelenin etkin şekilde yapılabilmesi için şiddet ve türlerinin tanımının net olarak yapılabilmesi gerekmiştir. WHO'nun (2002) Şiddet ve Sağlık Raporu'na göre şiddet: *“Fiziksel güç veya iktidarın, kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde kendine, bir başkasına, bir gruba ya da topluma uygulanması sonucunda; maruz kalan kişi ya da kişilerde yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim engellenmesi ya da yoksunluğa yol açması ya da açma olasılığı bulunması”* (syf 5), durumu olarak tanımlanmıştır

WHO raporunda şiddet; “kendine yönelik” (self directed), “kişilerarası” (interpersonal), ve “kolektif”(collective) şiddet olarak üç başlıkta ele alınmıştır. (Şekil 1.1.).

1- Kendine yönelik şiddet

- a) intihar
- b) kendini istismar etmek

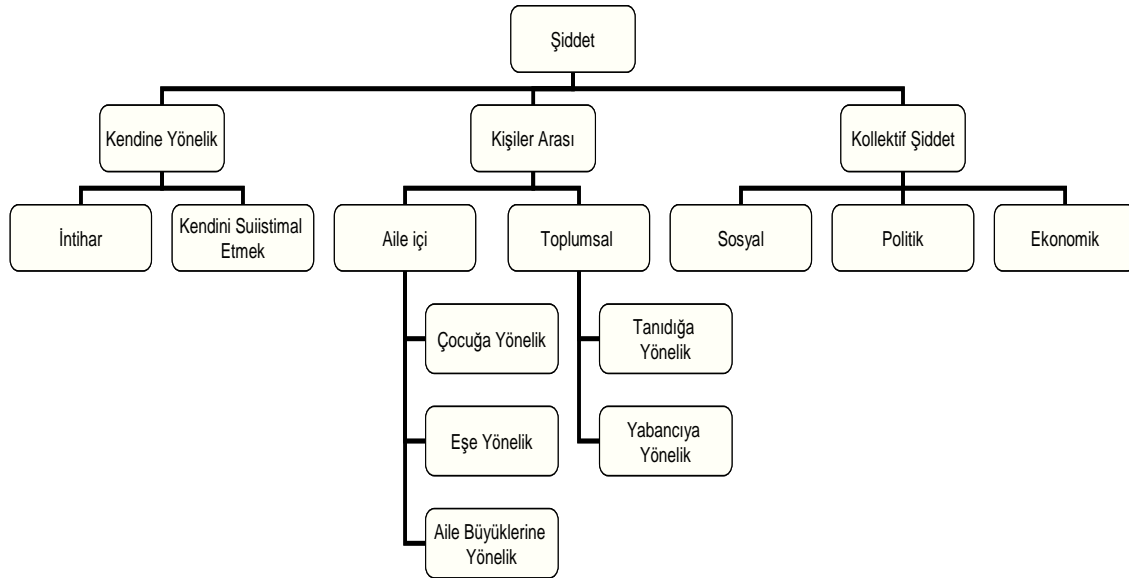
2- Kişiler arası şiddet;

- a) aile içi (çocuğa, eşe veya ailenin büyüklerine yönelik)
- b) toplumsal (tanıdık ya da yabancıya yönelik)

3- Kolektif şiddet

- a) sosyal
- b) politik
- c) ekonomik

Raporda üç türde gözlenebilen şiddetin fiziksel, psikolojik, cinsel şiddet uygumla ve yoksun bırakma / ihmal etme olarak dört farklı şekilde gerçekleşebileceği ifade edilmiştir.

Şekil 1.1 Dünya Sağlık Örgütü Şiddet Sınıflaması 2002

1.3.1. Aile İçi Şiddet (Domestic Violence)

Rapora göre toplumda en yaygın görülme oranına sahip olan şiddet türü kişiler arası şiddettir. Sadece 2000 yılı içinde tüm dünyada 520.000 kişi, kişiler arası şiddet sebebiyle hayatını kaybetmiştir. Kişiler arası şiddet bir tanıdık ya da yabancıya olabildiği gibi en sık rastlanan türü aile içinden bireylerin birbirlerine uyguladıkları şiddettir. Şiddet araştırmalarına göre insan; evinde, sokakta olduğundan çok daha fazla tehlike altındadır (Wormer ve Roberts, 2009). Gelnes ve Cornell'e göre (1990) bir kişinin; evinde ve aile üyelerinden biri tarafından dövülme, taciz edilme, vurulma veya öldürülme ihtimali ev dışında ve aile dışından biri tarafından bu davranışlara maruz kalma ihtimalinden çok daha yüksektir. Benzer şekilde ABD'de yapılan bir araştırmaya göre bir kadının eşi tarafından öldürülme olasılığı bir yabancı tarafından öldürülme olasılığının iki katıdır (Mitchell ve Anglin, 2009).

Aile içi şiddetin, toplumda istisnasız her kültür ve sosyo ekonomik düzeyde görülmesi ve yaygın olması sebebiyle çok önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu bugün kabul görmektedir. Böylesine büyük bir sorunun doğru yöntemlerle araştırılması, gerekli önlem ve müdahale çalışmalarının yapılabilmesi için problem

doğru, net ve kapsamlı şekilde tanımlanması gerekmektedir. Barnett, Perrin ve Perrin'e göre (2005) aile içi şiddet tanımı; bazı davranışların görmezden gelinmemesi için yeterince etraflı; ancak çok fazla davranış ifadesi içerip bu davranışların gerçek anlamlarını yitirmeyecek kadar da dar olmalıdır. Aile içi - eş tarafından uygulanan şiddet; aile üyelerinin ve eşlerin birbirlerine uyguladığı fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet ile duygusal ihmal ve istismarını içermektedir (WHO, 2002). Söz konusu raporda aile içi şiddet; çocuğa karşı şiddet, eşe yönelik şiddet ve çocukların aile büyüklerine karşı şiddeti olarak üçe ayrılmıştır. Eş şiddeti WHO raporunda (2002); fiziksel şiddet: vurmak, itmek, tekmelemek; cinsel şiddet: cinsel ilişkiye zorlamak ve diğer cinsel zorlamalar; psikolojik istismar: aşağılama, tehdit, korkutma, davranışlarını kısıtlama, yakınları ve arkadaşları ile görüşmesine izin vermeme, bilgi ve yardıma ulaşmasına izin vermeme şeklinde tanımlanmıştır.

Yazında, aile içi şiddet (domestic violence), yakın çift şiddeti (intimate partner violence) ya da eşe yönelik şiddet (spousal violence) zaman zaman aynı anlamlarda kullanılmıştır ancak aralarında farklar vardır. Bu araştırmada; aile içi şiddet, eşlerle kısıtlı olmaksızın aile içindeki tüm bireylerin birbirlerine karşı yönelttikleri şiddet olarak kullanılacaktır. Bu araştırmanın asıl inceleme konusu olan ve araştırma içinde kullanılacak terim ise eşe yönelik şiddettir. “Eş” olarak ifade edilen; heteroseksüel çiftler arasındaki resmi nikahlı eş, imam nikahlı eş, sevgili, eski eş (resmi ya da imam nikahlı) ya da eski sevgilidir. Bunu yanı sıra yazında bazı araştırmacılar eşe yönelik “şiddet” ve “saldırganlığı” da birbirlerinden farklı ele alırlar. Şiddette ciddi zarar verme niyeti söz konusu iken saldırganlıkta daha az zarar verme niyeti söz konusudur; ancak pek çok araştırmada için bu iki kavram arasında belirgin bir ayrım yapılmamıştır (Finkel, 2007). Bu araştırmada, örneklem grubu eşe yönelik ağır fiziksel şiddet uygulayan katılımcılardan oluştuğu için şiddet terimi kullanılacaktır.

Blunkett (2003)' e göre eşe yönelik şiddet; şimdiki veya eski çiftler arasında nerede ve ne zaman olursa olsun fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik boyutları ile anlaşılması gerekmektedir. Bu tanımdan yola çıkılarak İngiliz Crown Prosecution Servisi (CPS, 2001) eşe yönelik şiddeti şimdiki ya da eski eşe karşı işlenen her türlü fiziksel, duygusal, psikolojik, cinsel ve ekonomik suç olarak tanımlamıştır.

Straus'a (1979) göre eşe yönelik şiddet ise; eşe hafif bağırmadan başlamak üzere sızzel ve psikolojik saldırganlık, fiziksel şiddet tehdidi, eşin eşyalarına zarar verme, itmek ve boğmaya çalışmaktan silah kullanımına kadar giden fiziksel saldırganlıktır.

Diğer bir tanımda eşe yönelik şiddet; gızrece hafif bağırma ve isim takmadan, fiziksel şiddet tehdidi ve eşin mallarına zarar vermeye uzanan psikolojik/ sızzel şiddet ile itmek, vurmak, boğmadan silah kullanıma kadar uzanan fiziksel şiddeti içerir (Straus, Hamby, Boney-McCoy ve Sugarman, 1996).

Harne ve Radford (2008) Aile İçi İstismar Müdahale Projesi'nde (Domestic Abuse Intervention Project) aile içi şiddet türlerinin son derece ayrıntılı tanımlamasını yaparak ve buna "G ve Kontrol emberi" adını vermiştir. Sız konusu projede eşe yönelik şiddet türleri on bir başlık altında incelenmiştir ve şu şekildedir:

1-Fiziksel şiddet: Yumruk atmak, şamar atmak, vurmak, sıkıştırmak/ çimdikleme, tekmeleme, itmek, drtmek, yakmak, boğmak ve ısırılmaktan silah ve kesici aletle yaralamaya kadar varan şiddet türü olarak ifade edilmektedir.

2- Cinsel şiddet: Sıklıkla sızzel ve fiziksel şiddetle beraber olur. Ciddi oranda aşağılayıcı şekilde istenmediğini sızylemek ya da baskı ve zorlama ile cinsel ilişkiye girmek, başkalarıyla ya da başkalarının önünde cinsel ilişkiye girmeye zorlamak, pornografiyi zorla izletmek, cinsel ilişkiyi zorla kayıt altına almak ve yayınlamak şeklinde ifade edilmektedir.

3- Duygusal şiddet: Psikolojik istismar, akıl oyunları yapmak, suçluluk hissettirmek, devamlı eleştirmek, isim takmak, aşağılamak (başkalarının önünde veya yalnızken), başkalarının önünde zorlamak, zor duruma düşürmek olarak ifade edilmektedir.

4- Ekonomik şiddet: iş bulmasını ya da işte kalmasını engellemek, eğitimini engellemek, parasını kullanmak veya kontrol etmek, paraya ulaşımını engellemek veya borçlandırmak olarak açıklanmaktadır.

5- Baskı ve tehdit: Eşi ya da çocukları öldürme ve yaralama ile tehdit etmek, eğer kaçarsa bulabileceğini söylemek, sosyal servislere kötü ebeveyn olduğu gerekçesi ile şikayet etme tehdidinde bulunmak olarak tanımlanmaktadır.

6- Erkek ayrıcalığı: Kadına hizmetçi gibi davranmak, ev işlerini ve yemeği tam zamanında beklemek, bütün kararları tek başına almak, çocukları tek başına disiplin altına almak etmek, kadın ve erkek cinsiyet rollerini tanımlamak olarak açıklanmaktadır.

7- Reddetmek, suçlamak, küçümsemek ve özür dilemek: Yaptıklarını küçümsemek, şiddetin etkilerini görmezden gelmek. Şiddetten dolayı özür dilemek ve bunun suçlusu olarak alkol, ilaç, futbol vb etmenleri suçlamak olarak açıklanmaktadır.

8- Çocuklara yönelik şiddet: Çocuklara karşı fiziksel veya cinsel şiddet ve istismar uygulama konusunda tehdit etmek; çocuklara fiziksel ve cinsel şiddet uygulamak ve istismar etmek; çocukları sorgulamak, çocukları kaçırmak veya onları gözetim altına vermek ile tehdit etmek olarak tanımlanmaktadır. (Çocuğa yönelik şiddet uygulanması veya eşin, çocuğa şiddet uygulamak konusunda tehdit edilmesi eş şiddeti kapsamındadır. Özellikle kadınlar arasındaki eş cinayetlerinin bir kısmının çocuğunu korumak adına yapıldığı bildirilmektedir).

9- Görevsel müsamaha: Sadece ilişki içinde bulunduğu sürece eşe iyi davranmak ona hediyeler almak olarak tanımlanmaktadır.

10- Yıldırma: Bakış, duruş veya bağırma ile eşe ya da çocuklara zarar vermekle tehdit etmek, silah göstermek şeklinde açıklanmaktadır.

11-Yalıtım: Yapılan işler ve gidilen yerleri kontrol etmek, sınırlandırmalar getirmek, eşin kimlerle görüştüğüne karışmak olarak bildirilmektedir.

Şiddet konusunda tanımlamaların yapılması pek çok açıdan çok önemli olmuştur. Mitchell ve Anglin'e (2009) göre; şiddetin ve alt başlıklarından aile içi şiddetin tanımlarının yapılması, Dünya Sağlık Birliği (1996) ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (2002) bu konuyu günümüzün önemli halk sağlığı sorunu ilan etmeleri ve bu konuda rapor hazırlamaları ile birlikte aile içi şiddet:

- Görünmezlikten kurtulup görünür hale gelmiştir
- Aile içi şiddet mağdurlarına toplum temelli destek sağlanmaya başlamıştır
- Yasal düzenlemelere gidilmiştir
- Caydırıcı çalışmalar yapılmaya başlamıştır
- Tedavi planları yapılmıştır
- Kültürel normlar ve politikalarda değişimler başlamıştır.

1.3.1. Eş Cinayetleri

Yukarıda bahsedildiği gibi eşe yönelik şiddet; sözel şiddetten başlayıp silah ya da bıçakla yaralama veya öldürmeye kadar pek çok davranışı içermektedir. Cinayet aile içi şiddette gelinebilecek son noktadır. Yazında eş cinayetleri, aile içi şiddet ya da saldırganlığın bir boyutu olarak ele alınır ve incelenir. Diğer bir deyişle aile içi şiddet ve eş cinayetleri çok açık bir biçimde birbirleri ile ilişki içindedir (Wormer ve Roberts, 2009).

Her yıl hem ülkemizde hem de dünyada yüzlerce insan eşleri tarafından öldürülmektedir. İngiltere'de haftada ikiden fazla kadın aile içi şiddete kurban giderken (Home Office, 2005) Amerika Birleşik Devletleri'nde bu sayı günde üçten fazladır (Rennison, 2003). Aile içi cinayetler yazında; eşi cinayeti, çocuk cinayeti, kadın cinayetleri, ebeveynlerin cinayetleri gibi farklı şekillerde tek tek incelenmiştir.

Genel hipotez eşlerden birinin, diğerini kontrol amaçlı tehdit ve şiddet uygulamasının zaman içinde düzeyini artırarak cinayete kadar vardığı şeklindedir yani kurban öldürülmeden önce sürekli tehlike ile yüz yüzedir (Wormer ve Roberts, 2009). Ancak bu açıklama daha çok erkekten - kadına yönelik cinayetler için geçerli kalmıştır. Yazında kadın cinayet suçlularının daha çok kendini koruma amaçlı güdülerle eşlerini öldürdükleri görülmektedir. Bu bulgu ilerleyen bölümlerde detaylı ele alınacaktır.

Eş cinayetlerinde sık rastlanan durumlardan biri saldırganın cinayetten sonra intihar etmesidir. Her yıl üçte bir oranında kadın, eşini öldürdükten sonra kendini öldürmektedir (Roehl, O’Sullivan, Webster ve Campell, 2005). Bir diğer aile içi cinayet türü olan bütün aile bireylerini öldürdükten sonra intihar etme davranışı ise çok daha ender rastlanan bir durumdur.

Eşini öldürme ile sonuçlanan eşe yönelik şiddet olgularında, cinsiyet oranları ülkelere göre farklılık göstermektedir. Wilson ve Daly’nin (1992b) ABD’de yaptıkları bir araştırmada eş cinayetlerinde kadın ve erkek oranları birbirlerine çok yakın çıkmıştır. Bazı eyaletlerde küçük farklılıklarla erkekler daha fazla iken bazı eyaletlerde kadın oranları daha fazla çıkmaktadır. Avusturya, Kanada, İngiltere ve Danimarka’da yapılan araştırmalarda ise erkeklerin anlamlı derecede kadınlardan daha fazla eş cinayeti işledikleri gözlenmektedir (Archer, 2000).

1.4. Aile İçi Şiddet ve Eş Cinayetlerinin Boyutları ve Yaygınlığı

Bazı kültür ve sosyo – ekonomik düzeylerde yaygınlığı artsa da tüm dünyada ve tüm ekonomik düzeylerde aile içi şiddet gözlenmektedir (WHO, 2002). Böylesine yaygın bir halk sağlığı sorununun; bireysel, toplumsal ve ekonomik zararları da yadsınamayacak boyutlardadır (Mitchell ve Anglin, 2009). Bu zararları daha iyi anlayabilmek için önce kültürlere göre yaygınlığını bilmek gerekmektedir fakat

yaygınlık araştırmalarının da 1.4.3. bölümde incelendiği gibi bazı kısıtlayıcı yanları vardır.

1.4.1. Dünyada Durum

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) Dünya Şiddet ve Sağlık Raporuna göre; dünya çapında yapılan taramalarda ülkelere göre kadınların %10 ila 69'u eşlerinden fiziksel şiddet görmüştür. ABD'de büyük ölçekli taramalara göre her 6 çiftten biri her yıl eşinden en az bir kere fiziksel şiddet görmektedir (Schafer, Caetano ve Clark, 1998). ABD'de Federal Bureau of Investigation (FBI) kayıtlarına göre eşe yönelik şiddet sonucu ölenlerin yaklaşık %60'ı kadındır (Mitchell ve Anglin, 2009) ve her yıl bu sebeple hayatını kaybeden kadın sayısı 1500'den fazladır (Hattery, 2009). Yine ABD'de 1992 yılında yapılmış Ulusal Suç Mağdurları Taramasında bir milyondan fazla kadın eşleri tarafından mağdur edilmiştir (Healey ve Smith, 1998; Belfrage ve Rying, 2004). Avustralya, Kanada, İsrail ve Güney Afrika'da yapılan araştırmalarda öldürülen kadınların % 40 ila 70'inin eş/sevgili tarafından öldürüldüğü tespit edilmiştir (WHO, 2002), Zimbabwe'de ise bu oran % 59'dur (Watts, Osam ve Win, 1995).

Kanada'da eş şiddeti tüm suçların yaklaşık %80'nin oluşturmaktadır ve tüm erkek suçluların % 20 ila 40'nın geçmişinde eş şiddeti de mevcut bulunmuştur (Kropp ve Hart, 2000) 9 milyon nüfuslu İsveç'te yılda yaklaşık 20.000 kadına karşı işlenmekte ve bunların % 80'ni kadının bir tanıdığı tarafından yapılmaktadır (Belfrage ve Rying, 2004).

İngiliz Suç taramasında (2001) cinsel saldırıya uğramış 237.000 kadının % 54'ü o zamanki ya da eski eş/sevgilileri tarafından saldırıya uğradığı bulunmuş ve bu kadınların %40'nın bunu daha önce kimseye söylemediği ortaya çıkmıştır (Walby ve Allen, 2004).

Pakistan’da günde en az 4 kadın kocası ya da aile yakınları tarafından yakılarak öldürülmektedir (UNICEF, 2000). Hindistan’da çeyiz yasaklanmasına rağmen yılda ortalama 5000 kadın çeyiz kavgaları yüzünden öldürülmektedir (UNIFEM, 2003).

Özellikle, ülkemiz de dahil olmak üzere Orta Doğu ülkelerinde yaygın olan “namus cinayetleri” ise eş cinayetleri içinde önemli bir başlıktır. Birleşmiş Milletlerin tahmini rakamlarına göre yılda 5000 kadın namus cinayetlerine kurban gitmektedir (Wormer ve Roberts, 2009)

1.4.2. Türkiye’de Durum

Türkiye’de aile içi şiddet gerek kadına yönelik eş şiddetinin yoğun olması, gerekse erkeğe yönelen şiddetin ciddi bir halk sağlığı sorunu oluşturmamasından dolayı daha çok kadın ve çocuğa yönelik olarak incelenmiştir. Bunun yanı sıra, resmi kaynaklarda eş cinayetleri genel adam öldürme suçundan farklı olarak sınıflandırılmadığı için de elimizde eşe karşı işlenen cinayet istatistikleri sağlıklı değildir.

Ülkemizde, kadına karşı şiddeti inceleyen en kapsamlı araştırma, 2009 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Avrupa Birliği desteği ile yapılmıştır. Araştırma; kent ve kırsal dağılımı göz önüne alınarak 81 ilden 15-59 yaşları arası 24.048 hane halkından toplanan veriler üzerinden yapılmıştır. Araştırmada Dünya Sağlık Örgütü’nün yaptığı “*Kadın Sağlığı ve Aile İçi Şiddete Karşı Kadın Üzerine Çok Ülkeli Çalışma*” (Multi - Country Study on Women’s Health and Domestic Violence Against Women) çalışmasında kullanılan soru formları Türkiye kültürüne uyarlanarak kullanılmış, bunun yanı sıra demografik özellikler, ve aile bireylerine yönelik bilgiler, sağlık bilgileri, fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet öyküleri, eş ile ilişkileri, çocuklukta yaşanan cinsel istismar, çocuk bilgileri v.b konularda bilgiler toplanmıştır. Bu araştırma sonuçları özetle şu şekildedir:

Yaşamlarının herhangi bir döneminde eşinden fiziksel şiddet gören kadınların oranı %39'dur, bölgeler arasında genel olarak büyük fark çıkmamasına rağmen Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde her iki kadından biri, hayatının bir döneminde eş şiddetine maruz kalmıştır. Tüm Türkiye'de son 12 ayda eşinden şiddet görmüş kadınların oranı ise 10'da 1'dir.

Ülke çapında cinsel şiddet davranışlarından en az birini yaşayan kadın oranı %15'dir. Bu konuda da en yüksek oran %29 ile Kuzeydoğu Anadolu Bölgesidir. Batı Marmara Bölgesi %9'luk yüzdeye en düşük yüzdeye sahiptir. Diğer bölgeler ise % 11 ila 23 arasında çıkmıştır. Hayatlarının herhangi bir döneminde cinsel şiddet gören kadınların yaklaşık yarısı son 12 ay içinde de cinsel şiddete maruz kalmıştır. Ülke çapında fiziksel ya da cinsel şiddetten en az birini görmüş kadınların oranı % 42 bulunmuştur (Bkz Şekil 1.2).

Fiziksel şiddet WHO'nun (2002) orta derecede ve ağır derecede fiziksel şiddet tanımlarına göre de incelenmiştir. Bu tanıma göre tokat atma, bir şey fırlatma, tartaklama ve itme gibi davranışlar orta derecede şiddet kabul edilirken diğer davranışlar ağır derece şiddet olarak kabul edilmektedir. Ağır fiziksel şiddet gören kadınlar oransal olarak daha az bulunmuş ancak ağır fiziksel şiddetin tekrarlandığı görülmüştür (Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Raporu, 2009).

Tablo 4.1 Fiziksel veya cinsel şiddet yaygınlığı Eşi veya birlikte olduğu kişi(ler)den fiziksel veya cinsel şiddet yaşamış kadınların bölge ve yerleşim yerine göre yüzdesi, Türkiye 2008							
Temel Özellikler	Fiziksel şiddet		Cinsel şiddet		Fiziksel veya cinsel şiddet		Evlenmiş kadın sayısı
	Yaşamın herhangi bir dönemi	Son 12 ay	Yaşamın herhangi bir dönemi	Son 12 ay	Yaşamın herhangi bir dönemi	Son 12 ay	
Yerleşim yeri							
Kent	38.0	10.0	14.3	6.7	40.3	13.5	7,981
Kır	43.2	9.9	18.3	7.9	46.6	14.1	2,817
Bölge							
İstanbul	36.7	8.1	11.2	4.7	38.4	11.1	691
Batı Marmara	24.6	6.0	8.7	4.3	26.2	8.8	859
Ege	31.3	5.3	13.9	4.1	34.7	8.0	848
Doğu Marmara	36.5	7.2	12.8	5.8	38.5	10.2	822
Batı Anadolu	42.2	11.6	15.5	6.5	44.1	14.7	915
Akdeniz	41.7	11.9	16.1	6.5	44.0	14.7	964
Orta Anadolu	49.5	13.5	22.8	11.0	52.8	18.5	887
Batı Karadeniz	42.9	7.9	17.5	6.7	46.6	12.0	779
Doğu Karadeniz	38.0	6.5	17.6	7.8	42.6	12.5	874
Kuzeydoğu Anadolu	53.2	17.8	29.5	19.4	57.1	27.4	1,000
Ortadoğu Anadolu	47.2	14.6	19.7	12.1	51.5	21.5	994
Güneydoğu Anadolu	47.7	19.2	19.7	13.0	51.1	24.6	1,165
Yaş							
15-24	31.9	17.3	13.5	9.7	35.3	21.3	1,194
25-34	36.6	12.5	13.0	8.4	39.2	16.5	3,652
35-44	39.7	8.7	14.2	6.5	42.0	12.6	3,009
45-59	45.4	4.8	19.6	4.6	47.9	7.8	2,943
Eğitim							
Eğitimi yok/ilköğretimi bitirmemiş	52.2	12.6	22.2	9.6	55.7	17.4	2,741
İlköğretim birinci kademe	39.9	9.1	15.2	6.9	42.2	13.1	5,237
İlköğretim ikinci kademe	34.9	12.3	13.1	7.6	38.5	15.4	872
Lise ve üzeri	25.0	7.9	8.7	3.8	27.2	10.0	1,948
Refah düzeyi*							
Düşük	47.0	13.7	18.9	9.4	49.9	18.0	4,189
Orta	38.9	8.9	14.6	6.4	41.6	12.7	4,631
Yüksek	26.7	5.5	10.3	3.9	28.7	8.3	1,978
Türkiye	39.3	9.9	15.3	7.0	41.9	13.7	10,798
*Bkz. Ek 5							

Şekil 1.2.

Eşten ya da Birlikte Olduğu Kişiden Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet Yaygınlığı- Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Raporu 2009

1.4.3. Yaygınlık Çalışmalarındaki Hata Kaynakları

Aile içi ya da eşe yönelik şiddetin toplumda görülme sıklığını inceleyen pek çok araştırma sonucu farklı ölçüm araçları ve şiddet tanımlarından yola çıktıkları için farklı sonuçlara ulaşmışlardır. Örneğin bazı kadınlar evlilik içindeki cinsel saldırıların suç olabileceğini bilmemekte veya bazı kültürel yapılarda, evlilik içindeki cinsel saldırının bir çeşit cinsel saldırı olduğu bilinmemektedir (Harne ve Radford, 2008). Benzer şekilde bizim toplumumuzdaki “bir tokat” çoğu zaman normal

karşlanıp şiddet sınıfına sokulmamaktadır. Bu sebeple istatistikler gerçeği tam olarak yansıtamamaktadır.

Yaygınlık ve tarama çalışmalarının bir diğer önemli özelliği ise bu çalışmaların daha çok kadına ve çocuğa yönelik şiddet araştırmaları ve istatistikleri olmasıdır. Erkeğe yönelen şiddet araştırmalarının yazında görece daha yeni olduğu gözlenmektedir (Adinkrah, 2007).

Diğer bir kısıtlılık ise araştırmacının belirlediği zamandır. Eş şiddetinin kurbanı eğer son bir yıl içinde şiddete maruz kalmadıysa sadece yıllık verileri sunan araştırmalar içinde yer almamaktadır (Mitchell ve Anglin, 2009).

Öz bildirim dayalı taramalarda sık rastlanan problemlerden biri de katılımcıların olayları hatalı hatırlamaları veya yaşadıkları olaya bağlı utanma duygusu ile hatalı bilgi vermeleridir (Englander, 2003).

Resmi kayıtlar üzerinden yürütülen araştırmalarda ise her olayın resmi makamlara yansımamasından dolayı her zaman olandan daha azının bilgisine ulaşabilmektedir (Englander, 2003). ABD’de 1998 - 2002 yılları arasında yapılan bir aile içi şiddet araştırmasında vakaların yaklaşık %60’nın resmi makamlara yansımadağı tespit edilmiştir. İnsanların %34’ü özel nedenlerle, %12’si ise saldırganı korumak adına şikayette bulunmadığı bildirilmiştir (Shannon, 2009).

Yanlış sınıflamaların yapılması da, istatistikleri yanıltmaktadır. Cinayetler kaza ya da intihar gibi gösterilebilmektedir. Örneğin Filistin’de bir kadın yakıldığı, boğulduğu ya da bıçaklandığında bu vakaların resmi makamlara “intihar” olarak yansıtılabildiği bildirilmektedir (Wormer ve Roberts, 2009).

1.5. Araştırma Yaklaşımları

Eş ile ilişkilerdeki şiddet araştırmaları 70'lerin sonu ile 80'lerin başında pek çok kadının ilişki içinde istismar edildiğini soyleyen feminist düşüncelerle başlamıştır (Frieze, 2000). Bu donemden itibaren eşe yonelik şiddet ya da aile içi şiddet pek çok farklı yaklaşımla incelenmiş ve incelenmeye devam etmektedir. Dobash ve Dobash'a gore (1980) bu farklı yaklaşımların temelini oluşturan kuramlar birbirinden bütünüyle farklıdır. Yaklaşımların temelde çatıştıkları nokta, eş şiddeti, karşılıklı bir saldırganlığı mı içerir yoksa eşe yonelik şiddette, erkeğin saldırgan, kadının mağdur olduğu bir durumun mu söz konusu olduğudur (Archer, 2000). Seçilen rneklemler, araştırma yontemleri, şiddet tanımları ile süre ve sonuç odaklı çalışmalar yukarıda tanımlanan çatışmalı konuya farklı yanıtlar verilmesine neden olmaktadır. Aslında her yaklaşım, problemi farklı boyutları ile ele almaktadır.

1.5.1. Feminist Yaklaşım

Feminist kuram, eş şiddetini ataerkil kültürel yapılanmanın sonucu olarak görür (Dobash ve Dobash, 1980). Buna bağlı olarak erkek saldırganlar üzerine çalışmalar yapılır. Feminist kuramı temel alan eşe yonelik şiddet bilgileri daha çok, kadın kurbanlar üzerine hazırlanmış raporlar, suç taramaları veya resmi makamlara ulaşan suç bilgilerinden oluşur (Archer, 2000). Bundan dolayı feminist yaklaşımla eş şiddetini inceleyen araştırmalarda erkek saldırganların oranı kadın saldırganlara gore çok daha fazladır.

1.5.2. Aile atışmaları Yaklaşımı

Aile atışmaları (Family Conflicts) bakış açısında feminist kuramların tersine nedensel etkilerin hem kadın hem erkek için ortak olduğu vurgulanmaktadır ve araştırmalar hem kadın hem de erkek üzerinden yürütölmektedir. Bu yaklaşıma gore kadın ve erkeğin eşlerine şiddet uygulama olasılıkları yaklaşık olarak eşittir. Archer'ın (2000) yaptığı 82 araştırma ile yaptığı meta analiz çalışmasında, fark az da

olsa kadınların bu eylemi gösterme olasılıkları erkeklerden daha fazla olduğu görülmüştür. Sonuçların feminist kuramdan bu kadar farklı çıkmasının temel nedeni ise aile çatışmaları araştırmalarının ağır şiddet eylemlerinin görüldüğü örneklerle yürütülmemesi, daha çok aile içinde çözülebilir anlaşmazlıkların olduğu durumlarla ilgilenilmesidir (Straus ve Gelles, 1988a; Morse, 1995).

Eş şiddetindeki cinsiyet oranları farklılaşmaları daha sonra çeşitli araştırmalarla ele alınmıştır. Bu konudaki en önemli yaklaşımlardan biri Johnson'nın (1995) yaklaşımıdır. Johnson (1995) suç yaklaşımı ve aile çatışmaları yaklaşımlarını bütünleştirerek eşe yönelik şiddeti iki biçimde incelemiştir: *durumsal eş şiddeti* ve *yakın terörizmi* (eski adıyla “yaygın eş şiddeti” ve “ataerkil terörizmi”). Bu iki tanım arasındaki en önemli ayrım şu şekildedir; *durumsal eş şiddeti*, bazı çatışmalı konuların şiddete yönelmesi şeklinde iken *yakın terörizmi*; ilişkide kontrolü ve üstünlüğü sağlamak için saldırganlık göstermeyi ifade eder. Yakın terörizmde daha fazla olmakla birlikte iki durumda da şiddet, ağır yaralanma ve ölümle sonuçlanabilir. Johnson (1995) araştırmalarında yakın terörizmini erkeklerde daha fazla, durumsal eş şiddetinin ise az da olsa kadınlarda daha fazla olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak eş şiddeti, cinsiyetlere göre yakın oranlarda görülse bile şiddet güdüsü, eylemin kendisi ve sonuçları bakımında kadın ve erkekler arasında farklılıklar vardır.

1.6. Kuramlar Çerçevesinde Eşe Yönelik Şiddet

Eşe yönelik şiddetin altında yatan nedenleri inceleyen pek çok yaklaşım vardır. Risk faktörleri elbette tek bir yaklaşımla açıklanamayacak kadar içi içe geçmiş ve bütünseldir. Yakın ilişkilerdeki şiddeti açıklamaya çalışan kuramlara genel bir bakış şu şekildedir:

1.6.1 Makro – Kuramlar

Yaygın kültürel ve sosyal değişkenlerin aile içindeki şiddet ile ilişkisini açıklamaya çalışan kuramlardır. Bu kuramlar şu şekildedir:

1.6.1.1 Feminist Kuramlar

Kadının kamusal alandaki yerinin sorgulanması ve bu alan içindeki varlığının yeniden yapılandırılmaya çalışılması feminist düşüncelerle başlamıştır. 1960'lar 1970'lerde feminist dalga "kişisel olan politiktir" söylemiyle; eşit eğitim hakkı, iş hakkı, eşit ücret, ücretsiz bakım, ücretsiz kürtaj ve doğum kontrol hakkı, kendi cinselliğini tarif etme hakkı, lezbiyenlere karşı ayrımcılığın son bulması, yasal ve ekonomik olarak erkeklerden bağımsız olma, erkeğin kadına karşı baskı ve şiddetinin son bulması ve kanunların bunlara göre yapılandırılması isteği ile öne çıkmışlardır (McMillan, 2007).

Aile içi şiddet ya da eşe yönelik şiddet araştırmaları içinde feminist yaklaşımın baskın bir etkisi vardır. Kadına karşı şiddet, kadın hareketi ve feminizm hareketinin en önemli ilgi alanlarından biri olmuştur ve kadına yönelik şiddet sorununun kamuoyu dikkatini çekebilmesi feminist araştırmacılar ile başlamıştır (McMillan, 2007). Feminist görüşe göre eş şiddetinin büyük oranda erkekten kadına yönelik olduğu ve bunun ataerkil kültürün bir ürünü oldu varsayımı söz konusudur (Dobash ve Dobash, 1980). Tarih boyu gelen kamusal alanda gücün eşitsiz paylaşımı ve kültürün, cinsiyet rollerini yapılandırılış şekli, kadına karşı şiddeti arttırdığı düşünülmektedir. Bu sebeple feminist harekete göre, bütün toplumsal roller ve aile yapısı yeniden gözden geçirilmeli ve yapılandırılmalıdır. Feminist kuramcılarının amacı sadece kadına karşı şiddeti tanımlamak ve açıklamak değil, kadının toplumdaki yeri ve statüsünü arttırmaktır (Bograd, 1984; Mitchell ve Anglin, 2009). Bunun içinde toplumsal olarak kadının statüsü, kadına karşı eş şiddetini ve de bunlarla bağlantılı olarak geleneksel aile imajını sorgulatmak ve bu konulardaki farkındalığı yükseltmeyi amaçlar (Mitchell ve Anglin, 2009).

Feminist kuramda “Dövülen kadınlar” ya da “istismar edilen eşler” terimleri, eşleri tarafından şiddet gören kadınları ifade etmek üzere geliştirilmiştir (Viano, 1977). Yine bu dönemde, kadının mağduriyetini gören gönüllüler tarafından kadın sığınma evleri kurulmaya başlanmıştır. Bu eylemler kadının her türlü mağduriyetine karşı çıkan kadın hakları hareketlerinin bir parçası olmuştur (Frieze, 2000).

Yazında, ataerkil cinsiyet rollerine bağlı olarak, eşe yönelik şiddeti açıklamaya çalışan araştırmalardan bazıları şu şekildedir. Sugarman ve Frankel’in (1996) yaptığı metanaliz çalışmasında saldırgan eşlerin (erkek) kendileri için ataerkil tutumlar çok öneme sahip olmasa bile, ilişkileri içinde şiddeti onaylayan inançlara sahip oldukları görülmüştür. Moore ve Stuart’ın (2001) maskülenlik ve aile içi şiddet arasındaki bağlantıyı araştırdıkları çalışmalarında erkeklerin “uygun erkek davranışı” hakkındaki inançlarının ilişki içindeki şiddeti yordayabildiğini göstermişlerdir. Bunların yanı sıra yine ataerkil tutumlar ve eşe yönelik şiddeti, üç farklı hükümlü grup içinde araştıran bir başka çalışmada (eşe yönelik şiddet uygulayan grup, bir başkasına şiddet uygulayan grup ve şiddet uygulamayan grup) eşe yönelik şiddet ile ilişkili bulunan özellikler; cinsiyetçi tutumlardan ziyade (baskınlık, maddi kaynakların ve gücün erkekte toplanması v.b) sınırlı problem çözme becerisi, öfke ve sahiplenme gibi özelliklerle ilişkili bulunmuştur (Date ve Ronan, 2000).

1.6.1.2. Kültürel Faktörler Kuramları

Bu kurama göre; şiddetin kültürel olarak onaylanmasının aile içinde şiddet görme olasılığını arttırdığı düşünülmektedir. Aile içinde bir çocuğa vurmak bir kadına vuraktan daha az onaylanır bir durumken, bir kadına vurmak erkeğe vuraktan daha az onaylanan bir durum olabilmektedir (Felson, 2000; Barnett, ve ark, 2005). Özellikle düşük ekonomik gelir ve onun yarattığı stres ile kültürel onaylanma bir araya gelince kadına karşı şiddetin arttığı düşünülmektedir (Wormer ve Roberts, 2009). ABD’de, Asyalı azınlık gruplarda yapılan bir araştırma eşe karşı şiddet uygulamak bazı koşullar altında kabul edilebilir bir durumdur (Ayyub, 2000).

Ülkemizde de zaman zaman karşılaştığımız “hak edene vuracaksın” yaklaşımı buna bir örnektir.

Benzer şekilde özellik Doğu toplumlarında görülen namus ya da töre cinayetleri de belli kültürel gruplarda ve zaman zaman yasalar tarafından da korunmakta ve onaylanmaktadır. Namus cinayetleri; eş dışında bir erkekle cinsel ilişkiye girmiş ya da tecavüze uğramış kadınların eşleri, ağabeyleri ya da akrabaları tarafından öldürülmesidir (Womer ve Robert 2009). Namus cinayetleri konusunda kültürel bir baskıdan bahsedilmesi mümkündür. Göç etmenin veya namus cinayetlerinin olmadığı batı toplumları içinde yaşamının da durumu bütünüyle değiştirmedeği görülmüştür. İngiltere’de azınlık grupları içinde yılda 100’den fazla kadının bu şekilde öldürüldüğü bildirilmektedir (Associated Press, 2007).

1.6.1.3. Sosyal Yapısal Değişkenler

Öncesinde bahsedildiği gibi aile içi şiddet aslında bütün sosyo – ekonomik düzeylerde görülmesine rağmen, düşük eğitilmiş ve düşük gelir gruplarında, azınlıklarda ve toplumsal cinsiyet ayrımının belirgin olduğu toplumlarda daha fazla görülmektedir (Coker ve ark. 2002). Bununla paralel olarak eşit olmayan fırsatların ve yoksulluğun yarattığı stresin ve engellenmenin şiddeti arttırdığı düşünülmektedir (Barnett ve ark, 2005). Yukarıda sayılan şiddetle ilişkili değişkenler göz önünde bulundurulduğunda; bu sosyal değişkenlerin (düşük gelir, eğitimsizlik, cinsiyet ayrımı v.b) şiddet davranışının doğrudan nedeni olduğunu ifade edebilmek mümkün değildir. Yazında sosyal değişkenler ile şiddet arasındaki ilişkinin yönünü tartışmalı görünmektedir. Birleşmiş Milletlerin 2005 raporunda şiddetin önüne geçilebildiğinde eğitimsel ve ekonomik kaynakların geliştiği ifade edilmektedir. Buna paralel şekilde Womer ve Roberts’a (2009) göre de düşük ekonomik gelirli toplumlarda şiddet görmeyen kadınların daha rahat eğitim ve iş imkanlarına kavuştuğu ve ailesinin geleceği hakkında karar verebildiği görülmüştür.

1.6.2. Mikro- Kuramlar

Makro kuramlar şiddetin görülme olasılıklarını açıklayabilmelerine karşın bireysel durumları açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Örneğin düşük gelirli, eğitim düzeyi düşük ya da toplumsal olarak şiddetin onaylandığı kültürel yapı içindeki her ailede şiddet görülmediği gibi bunun tam tersi durumlarda aile içinde eşe yönelik şiddet gösteren bireyler bulunabilmektedir. Bu durumları açıklayabilmek için mikro kuramlara ihtiyaç duyulmaktadır.

1.6.2.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramcılarına göre ebeveynler arasında şiddete tanık olan ya da ebeveynlerinden şiddet gören çocuğun, öğrendiği davranışları yetişkinliğinde, öğrendiği şiddet içerikli davranışları tekrarlayacağı öngörülür (Hines ve Morrison, 2005). Sosyal öğrenme kuramının kurucusu Albert Bandura'ya göre "insan; saldırganlığı uyarıcı, pekiştirici ve bilişsel kontrol altında tıpkı diğer sosyal davranışlar gibi öğrenir" (akt. Mitchell ve Anglin, 2009).

Sosyal öğrenme kuramına göre; feminist kuramlarında bahsettiği, toplumsal hayatta gücün eşit dağıtılmaması ve ataerkil cinsiyet rolleri, aile içindeki çocuğu da etkiler. Zaman zaman aile içinde çocuğun fiziksel, cinsel ya da duygusal şiddet görmesi onu güçsüz ve çaresiz kılar (Paglicci, Roberts ve Wodarski, 2002). Çocuk; ataerkil toplumun yarattığı, baskınlık, şiddet ve kadın mağduriyeti çerçevesinde, cinsiyet rollerini öğrenir (Dobash ve Dobash, 1979). Ataerkil toplum normları ile yetişen çocuk yetişkinliğinde bu davranış örüntülerini devam ettirir.

Sosyal öğrenme kuramının bugün şiddeti açıklamak adına önemli oluşu iki temele dayanır. Birincisi güçlü laboratuvar deneyleri (örn: Bandura 1977) ikincisi aile içi şiddetin kuşaklar boyu devamlılığını gösteren araştırmalardır (Barnett ve ark.

2005). Bu araştırmalardan biri Ehrensaft ve arkadaşları (2003) tarafından yapılmıştır. 20 yıl süren boylamsal araştırmada, anne baba arasındaki şiddetin çocuk için hem saldırgan hem de kurban rollerini öğrenmek adına geniş imkanlar tanıdığı görülmüştür. Benzer şekilde çocukluğunda anne – baba arasında şiddete tanık olan erkeklerin böyle durumlara tanık olmayan erkeklere göre eşlerine şiddet uygulama ihtimallerinin 3,5 kat arttığı görülmüştür (Fonagy, 1999)

Sosyal öğrenme kuramına eleştiriler iki temel görüş çerçevesindedir. İlk olarak Kaufman ve Zigler'e (1987) göre; aile içinde şiddet gören veya gözleyen her çocuk, yetişkinliğinde şiddet davranışı göstermemektedir buna bağlı olarak sosyal öğrenme kuramı tek başına şiddeti açıklamak konusunda yeterli değildir. Diğer bir görüş ise saldırganlık davranışının genler ile aktarılabileceğidir. Çocuğun bu şekilde şiddeti deneyimlediği ya da gözlemlediği bir çevrede yetişmese bile saldırgan davranışlar gösterebileceği görüşüdür (Hines ve Morrison, 2005).

1.6.2.2. Biyolojik Kuramlar

Davranışın oluşmasında genetik ve çevresel katkıların boyutlarını inceleyen davranış genetiği araştırmaları, gözlenen davranışın genetik ve çevresel faktörlerini ayıştırmaya çalışır. Aile içi şiddet konusunda yapılmış tek deneysel çalışma ikizler üzerinde yürütülmüştür (Hines ve Saudino, 2004). Bu araştırmada genetiğin ve paylaşılmamış çevrenin eşe yönelik şiddet kullanma ve saldırgan eş seçme eğilimlerini etkilediği görülmüştür.

Genetik araştırmaların dışında biyolojik yaklaşımla aile şiddeti araştırmaları daha çok, kafa yaralanmaları, fizyolojik etkinlik, testesteron ve temporal lob disfonksiyonları üzerinedir. Kafa yaralanmalarının şiddet ile ilişkili olabileceği düşünölmektedir çünkü beynin saldırganlık ile ilgili bölümü zarar görmüş olabilir. Saldırgan ve saldırgan olmayanlar arasında yapılan bir araştırmada, saldırgan bireyler arasında anlamlı derecede kafa yaralanması olanlar olduğu görülmüştür

(Rosebaum, 1991) Dięer bir arařtırma alanı olan fizyolojik etkinlięin ocuk istismarcılıęı ile iliřkili olduęu dūřunūlmektedir. ocuk istismarcılarının ocuk aęlamaları ve gūlmeleri konusunda da son derece tepkisel davrandıkları bunları tiksindirici buldukları gōrūlmūřtur (Frodi ve Lamb, 1980) Bunların dıřında testosteron dūzeyinin eř istismarı ve ensest ile, temporal lob disfonksiyonunun da daha çok cinsel suçlar (ensest ve pedofili) ile iliřkili olduęu dūřunūlmektedir (Hines, Morrison 2005).

1.6.2.3. Bireysel Farklılıkları Kuramı

Psikopatoloji, psikolojik ayırıcı özellikler ve psikobiyolojik mekanizmalar çerçevesinde aile içi şiddet, hem saldırgan hem de kurbanlar üzerinde araştırılır. Antisosyal kişilik bozuklukları, narsizm ve depresyon gibi ruh sağlığı bozukluklarının eř şiddeti ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Barnett ve ark, 2005). Bunun yanı sıra tanı dūzeyinde olmasa da kişinin uyumunu bozan bazı ayırıcı özellikleri örneğin: saldırganlık, dūřuk öz sayęı, öfke, dūřmanlık, duygusal bağımlılık, zayıf problem çözme becerileri, dūřuk sōzel becerileri gibi özellikler yazında eř şiddeti ile ilişkili bulunmuştur (Berns, Jacobsen ve Gottman, 1999; Feldman ve Rindley, 2000; Sedlar ve Hansen 2001).

1.6.2.4. Bilişsel Davranışsal Kuramlar

Biliřsel kurama gōre saldırganlık, saldırgan dūřuncelerden gelmektedir. Saldırgan dūřünce senaryoları ise erken yařlarda biliřsel olarak kodlanır ve yetiřkinlikte gerekli yerlerde davranıř olarak sergilenir. Eře yōnelen řiddetin daha çok feminist gōrūř çerçevesinde yani ataerkil kūltürel yapı içinde incelenmiř olması ve eř řiddetinin dięer řiddet tūrleri içince çok farklı bir yerde algılanmaması sebebiyle; eř řiddeti saldırganlarının biliřsel durumları üzerine çok sayıda arařtırma yapılmamıřtır (Gilchrist ve Keibell, 2004; Gannon, ve ark, 2007).

Ekolojik Model

Ekolojik kurama göre aile içi şiddet, Bronfenbrenner (1979) çalışması ile şekillenmiştir ve bütünsel bir yaklaşımı içerir. Bronfenbrenner'e göre insan davranışları, gelişimi ve bireysel farklılıkları bireyin içinde bulunduğu çevresel bağlam ve sistem içinde incelenmelidir. Şiddetin çok yönlü yapısını incelemek için bugün en çok tercih edilen yaklaşım ekolojik yaklaşımdır (Garbarino, 1985). Kuramlar tek başlarına şiddeti açıklamak konusunda yetersizdir, çünkü şiddet tek bir nedene bağlı olmayacak kadar karmaşık bir süreçtir (WHO, 2002). Mikro sistemler bireyin gelişimsel düzeyi, bireysel farklılıkları ve yakın çevresi ile ilişkilerini ele alırken makro sistemler daha geniş kültürel öğeleri ve çocuğun ve bakıcısının kültürel çevre içindeki rolünü inceler (Hines ve Morrison, 2005). Ekolojik kuram, makro ve mikro kuramların bütünleştirmiştir.

Genel olarak kuramların bazılarının cinsiyet farklılıklarını gözeterek farklı araştırma yöntemleri ile eşe yönelik şiddeti açıkladığı bazı kuramların ise cinsiyet farklılıklarını gözetmeksizin, sosyal, psikolojik ve biyolojik etmenler üzerinde eşe yönelik şiddeti açıkladıkları görülmektedir.

1.7. Eşe Yönelik Şiddette Cinsiyet Farklılıkları

Eşine karşı şiddet uygulayan ya da cinayet işleyen kadın ve erkek saldırganların profilleri ve güdüleri farklılık göstermekte olduğu için birbirlerinden ayrı incelenmektedir.

1.7.1. Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler

Erkeklerin yaşam boyu yaklaşık %12'sinde kadınlara yönelik - yumruklama, tekmeleme, bir nesne ile dövme ve tecavüz gibi - ciddi şiddet uygulama yaygınlığı saptanmıştır; bu bireylerin üçte ikisi bu tarz saldırıları düzenli olarak

tekrarlamaktadır (Fonagy, 1999; Straus, 1979). Bunun yanı sıra eşine karşı şiddet uygulayan erkekler homojen bir grup değildir (Dixon ve Browne, 2003). Bu yüzden kişilik yapısına, fizyolojik etkinliğine ve uyguladıkları şiddet türüne göre saldırganlar sınıflandırılmaktadır (Mitchell ve Anglin, 2009).

Holtzworth-Munroe ve Stuart'a (1994) göre aile içi şiddet uygulayan erkekler üç kapsamda incelenir. Bunlar *disforik/sınırdaki kişilik* (dysphoric/borderline personality) *genellikle saldırgan/antisosyal* (generally violent/antisocial) ve *sadece aile içi* (family only) saldırganlardır. Saldırgan erkeklerin % 50'si sadece aile içi, % 25'i saldırgan/antisosyal diğer %25'i ise disforik/sınırdaki kişilik olduğu düşünülmektedir.

Sınırdaki / Disforik Saldırganlar: Bu sınıftaki erkekler kendini iyi gösterme becerisine sahip, olumlu, gerektiğinde duygularını tartışabilen, bilgili, coşkulu ve çekici izlenim veren erkeklerdir. Genelde bağımlı görünürler ancak temel çatışmaları bağımlı kişiliklerinin yanı sıra kadın tarafından tamamen kontrol altına alınma ve yutulup kaybolma korkuları vardır. Tahmin edilmesi güç duygulanımları vardır ve Dr Jekyll ve Mr Hyde benzetmesi yapılır (Mitchell ve Anglin, 2009). Disforik/sınırdaki saldırganlar, eşlerine karşı yoğun şiddet uyguladıkları ve bir yıl içinde pek çok farklı şiddet suçundan polisle başlarının derde girdiği ifade edilmektedir (Hamberger, Lohr, Bonge ve Tolin 1996). Sınırdaki/disforik saldırganlar depresif ve öfkeli saldırganlarıdır. Bilişsel olarak sürekli onay gereksinimleri vardır. Kötümserlik ve olumsuz davranış örüntüleri yaygındır (Hamberger ve ark. 1996).

Genellikle Saldırgan / Antisosyal Saldırganlar: Antisosyal narsistik olarak da bilinirler. Ben merkezci, empati becerisi düşük olarak tanımlanırlar. Eşlerini bir eşya gibi görürler, eşleri kendi ihtiyaç ve zevklerini karşılamak için sadece birer araçtır. Yaşadıkları ilişkinin “karşılıklık” anlamı yoktur. (Mitchell ve Anglin, 2009). Çoğu zaman depresif duyguduruma girmezler. Alkol kullanımları ve genel olarak şiddet davranışları çok yaygındır (Hamel, 2005).

Sadece Aile İçi Saldırganlar: Patolojik olmayan saldırganlığı ifade eder. Bu gruptaki saldırganların gösterdiği şiddet, sapkın olmayan ve bir şekilde “normal” karşılanan şiddettir (Mitchell ve Anglin, 2009). Aile içinde gösterdikleri saldırganlık dışında yasalarla araları genelde iyidir. Pasif bağımlı ve obsesif kompulsif karakterde tanımlanırlar. Holtzworth-Munroe ve Stuart’a (1994) göre bu gruptakiler sınır koyma ve baş etme becerileri düşük, kendine güven problemleri olan bireylerdir. Genelde kendilerini disiplinli ve güvenilir bulurlar

Diğer bir sınıflama da Jacobsen and Gottman’a (1998) aittir. Bu sınıflama şu şekildedir:

Pitt Bullar: Bu sınıflama Holtzworth-Munroe ve Stuart’ın(1994) Sınırdan / Disforik grubuna benzemektedir. Ev dışında örnek insan olarak algılanırlar ancak evde özellikle duygusal ihtiyaçları karşılanmadığında son derece saldırgan ve öfkeli olurlar. Eşleri onları terk ettiğinde vazgeçmezler, eşlerini takip etmeye başlarlar.

Kobralar: Yakınlık ve sevgi gösteremezler Holtzworth-Munroe ve Stuart’ın (1994) saldırgan/antisosyal sınıfına benzer. Sosyopatik davranışlar sergilerler ve eşlerine karşı duygusallıkları yoktur.

Bonnie ve Clyde Çiftler: Bu sınıflamaya göre ilişkilerde karşılıklı sözel, duygusal ve fiziksel şiddet vardır.

Söz konusu sınıflamaların dışında eşe yönelik şiddet uygulayan erkekler ile ilgili adli psikoloji yazınında en sık bahsedilen özelliklerden biri de kıskançlık ve sahip olma ve kontrol etme arzusudur. Dutton’un (2007) eşlerine yönelik saldırgan olan erkekler ile yaptığı araştırmada bu erkeklerin, eşlerinin yalnız başına kendi arkadaşları ile zaman geçirmek istedikleri zamanlarda kendilerini sinirli, kaygılı ve aşağılanmış hissettikleri bildirilmektedir. Marano’ya (1993) göre bu tarz erkekler, sürekli olarak eşlerinin olaylar karşısındaki tutumlarını yanlış yorumlama eğiliminde olurlar ve eşlerinin özellikle düşmanca davranışlar içinde olduğunu iddia ederler.

Eşlerine yönelik şiddet uygulayan erkeklerle yapılmış bir diğer araştırmada Barnett ve Hamberger (1992) tarafından yapılmıştır. Araştırmada 87 eşine yönelik şiddet uygulayan erkek, 42 evliliği sorunlu ama eşine yönelik şiddet uygulamayan erkek ve 48 mutlu bir evliliği olan ve eşine yönelik şiddet uygulamayan erkek katılımcıya California Kişilik envanteri uygulamış ve çıkan sonuçları karşılaştırmıştır. Eşine yönelik şiddet uygulayan erkekler diğer gruptaki katılımcılara göre tamamen farklı kişilik özellikleri göstermişlerdir. Bu gruptaki erkekler; “katı”, belirgin şekilde “maskülen” ve düşük problem çözme becerilerine sahip bulunmuştur. Aynı zamanda mesafeli, ben merkezci, dürtüsel ve talepkar olarak nitelendirilmişlerdir.

1.7.2. Eşine Şiddet Uygulayan Kadınlar

Eş şiddeti konusunda araştırmalar ağırlıklı olarak erkek saldırganlar üzerine yapılmaktadır; ancak kadından erkeğe yönelik şiddet eylemleri de yaşanmaktadır (Adinkrah, 2007). Aile içi şiddet bağlamında araştırılan kadın saldırganlar daha çok eşlerini öldüren kadınlar üzerinedir. İstatistiklere göre her türlü suç türünde olduğu gibi cinayet suçunda da kadınlar, tüm dünyada erkeklere göre çok daha az suça yönelmektedir. 1980 yılında yapılan bir araştırmada kadın cinayet suçluları tüm cinayet suçlularının % 6.5'ini oluşturmaktadır (Mutz, 2008). Ancak erkeklerden farklı olarak, cinayet işleyen kadınların kurbanlarının % 80'i aile üyeleri ya da kadınların yakınlarıdır. Buna göre kadınların yaklaşık % 40 ila 45'i çocuklarını, yaklaşık üçte biri de eş ya da sevgililerini öldürdükleri bulunmuştur (Wykes, 1995).

Yazına baktığımızda araştırmacıların ortak görüşü kadınların, şiddet güdülerinin hem fizyolojik hem de psikolojik olarak erkekten farklı olduğu yönündedir (Adinkrah, 2007; Wormer ve Roberts, 2009). Feminist suç araştırmacılarına göre kadınlar; büyük oranda, kocasına karşı kendini korumak ya da eş şiddetinden tümüyle kurtulmak için saldırgan davranışlar göstermektedir. Örneğin eşini öldürmek suçu ile hapiste olan kadın hükümlerinin çoğunun geçmişte eş şiddeti mağduru oldukları görülmüştür (Van Wormer ve Bartollas 2007). Wormer ve

Roberts'e göre (2009) kocasının kendisini öldüreceği düşünen ya da her gün şiddetin her türlü ile burun buruna yaşayan kadın bundan kurtulmak için kocasını öldürmeye karar verir. Bir diğer senaryo ise bir kez ciddi şekilde dövülen kadın kavga esnasında eşini öldürür; ancak araştırmacılara göre bu uzun süreli bastırılmış bir öfke ifadesidir.

Bununla beraber araştırmalar; kadınların sadece erkek şiddetinden kurtulmak ve kendini savunmak amacıyla eşlerini öldürmediği, bunun yanı sıra kıskançlık ya da yeni sevgili ile yaşanan ilişkinin önünden bir engeli kaldırmak amacıyla da eşe karşı şiddette ya da cinayete yönelebildiklerini göstermektedir (Adinkrah, 2007). Paralel şekilde Dutton (2007), eldeki bazı bulgulara göre pasif ve tartışma sırasında kendini savunmayan erkeklere karşı kadınların şiddet gösterebildiklerini ancak bu durumun sayıca çok az olduğunu söylemektedir.

Eşlerini öldüren kadınların yöntem olarak en çok silahla vurma, çeşitli ev aletleri ile vurma, yakma, bıçaklama ya da yemeğine zehir karıştırma gibi yöntemler kullandıkları ve en çok evde ya da kamuya açık yerlerde bu eylemlerini gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir (Adinkrah, 2007; Wormer ve Roberts, 2009).

Goetting'in (1987) yaptığı bir araştırmada eş cinayeti işleyen kadınların çok büyük kısmının tek başına cinayet işledikleri ve sadece eşlerini öldürdükleri, yani suç geçmişlerinin olmadığı görülmüştür. Ancak kadın saldırgan aynı zamanda depresif ve intihar eğilimleri olan biriye eşini öldürdükten sonra kendini de öldürmesi sık rastlanan bir durum olarak bildirilmektedir (Wormer ve Roberts 2009).

Yukarıda bahsedildiği gibi eş cinayeti işleyen kadınların çoğunun kendini korumaya yönelik bir saldırganlık göstermesine rağmen az bir kısmının ise saldırgan olmayan eşlerine karşı şiddet davranışı gösterdikleri araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Dutton, 2007). Moffitt ve arkadaşlarının (2001) yaptıkları bir araştırmada; saldırgan olmayan kocaya karşı şiddet gösteren kadınların pek çoğunun antisosyal ve psikopatik davranışlar sergiledikleri saptanmıştır; ancak ilginç şekilde benzer

durumda olan erkekler, şiddeti her yerde ve herkese karşı gösterebilirken kadınların sadece yakınlarına karşı gösterdikleri görülmüştür. Benzer şekilde Henning ve arkadaşları (2003) eşlerine yönelik şiddet davranışı göstermiş Afro Amerikan kadınlarla yaptığı araştırmada kadınların büyük kısmında kişilik ve duygudurum bozukluğu tespit etmiş aynı zamanda anlamlı bir çoğunluğun geçmişinde de suç hikayesi olduğunu göstermiştir. Wykes'a göre (1995) kadınlarda ruhsal rahatsızlık ve şiddet eylemi ilişkisi, erkeklerde olduğundan daha belirgindir ancak öylede olsa seçtikleri kurbanlar en yakınlarındaki kişiler özellikle aile üyeleri olmaktadır.

1.8. Eş Şiddeti ile İlişkili Psiko-Sosyal Faktörler – Saldırgan ve Mağdur Özellikleri

Yazında, eşler arasındaki şiddetin görülme olasılığını arttıran bazı psiko - sosyal faktörler incelenmiştir. İlerleyen bölümlerde saldırgan ve mağdur özellikleri ile araştırma bulguları başlıklar altında gösterilmiştir.

1.8.1 Yaş

Yazında araştırmalar genç çiftler arasında (16 – 24 yaş) şiddetin daha yoğun olduğunu göstermektedir (Greebfield ve ark. 1998). Benzer şekilde “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet” taramasında (2009) son 12 ay içinde şiddet gören kadınların yaş aralıklarına bakıldığında en fazla 15 – 24 yaş (%17,3), 25 – 34 yaş (12,5), 35 – 44 (%8,7), 45 – 59 (% 4,8) (bkz şekil 1.2) olduğu görülmektedir. Aynı doğrultuda son 12 ay içinde cinsel şiddet içeren davranışlara maruz kalan kadınların yaşlarına bakıldığında da benzer sonuç çıkmıştır.

1.8.2. Etnik Köken ve Azınlık Gruplar

Hemen her etnik grupta eş şiddetine rastlanmaktadır ancak araştırmalara göre bir toplum içindeki azınlık gruplarda eş şiddeti daha yoğundur Smith ve Chiricos'un (2003) araştırmasında Florida'da azınlık grupta olmak eş şiddetinin en büyük yordayıcısıdır

Benzer şekilde Fife ve ark., (2008) yaptığı bir araştırmada Indianapolis'deki Latin nüfus içindeki eş şiddeti araştırılmıştır. Bu araştırmaya göre kadınların % 51'i eşinden şiddet görmektedir ki bu oran Indianapolis için yüksek bir orandır. Bu noktada, azınlık nüfus için unutulmaması gereken husus; azınlıkların eğitim, ekonomik durum, sağlık imkanlarına erişim gibi özellikler bakımından ne durumda olduğudur. Örneğin Fife, Ebersole ve ark'nın (2008) araştırması göstermiştir ki eşine şiddet uygulayan Latin erkeklerinin pek çok çoğu en fazla lise ya da ilköğretim mezunu olduğu görülmüştür.

1.8.3. Sosyo – Ekonomik Durum

Yukarıda bahsedildiği gibi eş şiddeti, her sosyoekonomik sınıfta karşılaşılan bir durum olmasına rağmen mavi yakalı çalışanlar ile daha alt ekonomik sınıflarda eş şiddeti daha fazla görüldüğü düşünülmektedir. ABD'de 1993 – 1998 yılları arasında yapılan Ulusal Suç Mağdurları Taraması (National Crime Victimization Survey) özellikle yıllık geliri 7.500 \$ dolardan az olan kadınların, daha yüksek kazancı olan kadınlara göre eşe yönelik şiddete daha fazla maruz kaldıklarını ortaya koymuştur (Barnett ve ark., 2005). Holtzworth-Munroe ve arkadaşlarına (1997) göre düşük sosyo ekonomik düzey veya erkeğin işsiz olması aile içinde stresi ciddi anlamda arttırdığı için, bu stresle başa edemeyen erkeklerde eşe yönelik şiddet sıkça gözlenen bir durumdur. Bu nedenle düşük sosyo ekonomik düzey ve erkeğin işsizliği eşe yönelik şiddet konusunda çok önemli bir risk faktörleridir.

Alt sosyo - ekonomik düzeyde eşe yönelik şiddetinin boyutlarını araştıran pek çok araştırma vardır fakat üst sosyo ekonomik düzeyde durumun ne olduğu tam

olarak bilinmemektedir. Hattery'e (2009) göre üst sınıflarda da şiddetin görüldüğü klinik deneyimlerden bilinmektedir. Bu konuda kapsamlı bir çalışmanın olmadığını ve bu yüzden eşe yönelik şiddetin sorunun büyük resminin yeterince görülmediğini düşünmektedir.

Türkiye'deki durum, yazındaki araştırmalar ile paralellik göstermektedir. Yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddet gören kadınların ekonomik düzeylerine göre ayrıldığında alt ekonomik düzey %47.0, orta ekonomik düzey %38.9, üst ekonomik düzey %26.7 bulunmuştur. Son 12 ayda cinsel şiddet gören kadınların ekonomik durumlarına bakarsak alt ekonomik düzey %12.0, orta ekonomik düzey %8.6, üst ekonomik düzey %5.4 olarak tespit edilmiştir. Gelir durumu ile paralel olarak eğitim durumları bakımından da mağdur kadınların eğitim düzeyleri yükseldikçe fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet görme oranları düşmektedir (Türkiye Kadına Karşı Aile İçi Şiddet, 2009).

1.8.4. Eşe Yönelik Şiddet ile İlişkili Gelişimsel Faktörler

Yazında göze çarpan bir durum; kadının eşinden şiddet görmesinin kadının çocuğuna karşı şiddet göstermesi için bir risk faktörü oluşturmasıdır. Eşinden şiddet görmenin yarattığı stres ile kadın, çocuğunun davranışlarına karşı uygun tepkiyi vermekte zorlanmaktadır. Uygun baş etme yollarını bulamayan kadın, aşırı tepki vererek zaman zaman çocuk istismarına kadar gidebilecek davranışlar sergileyebilmektedir (Finkel, 2007). Fonagy'nin araştırmasında (1999) eşe şiddet uygulama ile çocuklukta aile içinde şiddetin varlığı birbiri ile ilişkili bulmuştur. Aile içinde şiddete tanık olan ya da çocuklukta şiddet kurbanı olan erkeklerin, olamayanlara göre yetişkinlikte daha fazla eşlerine karşı şiddet gösterdikleri pek çok araştırma sonucu ile desteklenmektedir (Dutton ve Hart, 1992; Aldarondo ve Sugarman, 1996). Bu durumda şiddetin nesilden nesle aktarımı söz konusu olabilir. Diğer bir deyişle aile içinde şiddeti öğrenen çocuğun ileride aynı davranışı tekrarlama olasılığı artar.

1.8.5. Önceki Saldırgan Davranışlar

Yazında, öncesinde eşe karşı saldırgan davranışların gösterilmesinin ileride aynı davranışın tekrarlanma olasılığını artırdığı ifade edilmektedir. Leonard ve Senchak (1996) tarafından yapılan bir araştırmada evlilik öncesi şiddet davranışı gösteren erkeklerin evliliklerinde, göstermeyenlere göre çok daha fazla oranda şiddet gösterdikleri bulunmuştur. Çok benzer şekilde O'Leary ve ark. (1989) yaptıkları araştırmada; katılımcı çiftler, nişanlılık dönemleri ile evlilikten sonraki ilk 18 ay boyunca izlenmişlerdir. Evlilikten önce nişanlısına karşı saldırgan davranış gösteren erkeklerin %51'inin bu davranışı evlilikten sonra da gösterdikleri tespit edilmiştir. Nişanlılıkta saldırganlık göstermeyen erkeklerin ise %15'i evlilikten sonra saldırgan davranışlar gösterdiği tespit edilmiştir (Riggs ve ark., 2000).

Erkeklerde genel şiddet davranışı ile eşe karşı gösterilen şiddet davranışları da ilişkili bulunmaktadır (Riggs ve ark., 2000). Evinde saldırgan olan erkeklerin, saldırgan olmayanlara göre, ev dışında daha saldırgan olduğuna ilişkin bulgular vardır (Maiuro, Cahn, ve Vitaliano, 1986; Barnett, Fagan ve Booker, 1991).

Bunların yanı sıra Finkel'e göre (2007) eğer başlangıçta kadında fiziksel saldırganlık varsa sonradan erkekte de karşı bir cevap olarak saldırganlık görülmektedir ve şiddet, aile içinde ileriki yıllarda artarak devam etmektedir. Feld ve Strauss'a (1989) göre başlangıçta eşine şiddet gösteren kadınların (eşinden şiddet görmeden) şiddet göstermeyen kadınlara göre, ileriki yıllarda şiddet mağduru olma olasılıkları yedi kat daha fazladır.

1.8.6. Alkol Kötüye Kullanımı

Eşe yönelik şiddetinin en önemli risk faktörlerinden bir alkol kötüye kullanımınıdır. Eşine şiddet uygulayan erkeklerin % 60 – 70'inde alkol kötüye kullanımının olduğu tespit edilmiştir (Conner ve Ackerley, 1994). Alkol kullanımı eşe yönelik şiddet konusunda önemli bir risk faktörü olmasına rağmen alkolün şiddet ile ilişkisi

incelenirken dikkatli olmak gerekmektedir. Leonard ve Quigley'e göre (1999) alkol ile eşe yönelik şiddet şu şekilde ele alınır: a) sahte model (spurious model), b) dolaylı etki modeli (the indirect effect model), c) yakın etki modeli (proximal effect). Sahte modelde alkol kullanımı ile eşe yönelik şiddet; içki içme ve saldırganlığı etkileyen diğer faktörlerle ilişkili davranışların sonucudur. Örn: ciddi bir alkol problemi olan kişinin sosyopati gibi temel bir kişilik problemi olabilir ve kişiler arası ilişkilerinde şiddete başvurması bu sebeple olabilir. Böyle kişilerde sıklıkla alkol kullanımı ve eşe karşı şiddet uygulama birlikte gözlenir. Davranış problemleri doğrudan şiddetle ilişkili olmasına rağmen çoğu zaman bu ilişki kurulmaz. Dolaylı etkide ise ilişki ya da evlilik sırasında ilişki içindeki ya da aile içindeki diğer sorunlar ve çatışmalı durumlar bireyleri (biri veya ikisi birden) alkol kullanmaya itebilir. Bu kullanımın uzun dönemli etkilerinden biri de şiddet olabilir. Yakın etki modelinde ise doğrudan alkol kullanımı sonucunda şiddet gösterme meydana gelir çünkü alkol zehirlenmesinin şiddet göstermeyi kolaylaştırıcı etkisi vardır.

Steward (2003) yaptığı bir araştırmada, aile içi şiddet tedavi programına ve alkol tedavi programına devam eden erkekleri 15 aylık bir süreç boyunca takip etmiştir. Buna göre günlük alkol tüketen erkeklerin tüketmeyenlere göre 8 kat daha fazla eşe yönelik şiddete başvurdukları ve şiddetin çok daha sert olduğu görülmüş, ayrıca şiddetin alkol kullanımdan hemen sonra geldiği tespit edilmiştir. Benzer şekilde Leonard ve Roberts'in (1998) yaptıkları araştırmada alkol alındıktan sonra çiftler arasında yapılan tartışmalarda olumsuz sözel bildirimlerin alkol almayanlara göre daha fazla olduğu bildirilmiştir. Steward'a (2003) göre bu sonuçlar yakın etki modelini desteklemektedir.

1.8.7. Anti Sosyal Kişilik Bozukluğu ve Psikopati

Uyum zorluğu yaratan kişilik bozukluklarının evlilikte ya da romantik ilişkilerde de sorunlara neden olması beklenir bir durumdur. Bununla birlikte yazında suç ve şiddetle en çok ilişkilendirilmiş ruhsal bozukluk psikopati ve anti-sosyal kişilik

bozukluğudur. Psikopati ve anti-sosyal kişilik bozukluğu zaman zaman aynı anlamda kullanılsa da aslında birbirinden farklıdır. DSM IV' e göre anti sosyal kişilik bozukluğu tanı ölçütleri şunlardır:

1. Tutuklanması için zemin hazırlayan tekrarlayıcı eylemlerde tekrar tekrar bulunmakla belirli, yasalara uygun toplumsal davranış biçimine ayak uyduramama
2. Sürekli yalan söyleme, takma isim kullanma ya da kişisel çıkarı, zevki için başkalarını atlatma ile belirli dürüst olmayan tutum
3. Dürtüsellik (impulsivite) ya da gelecek için tasarılar yapamama
4. Yineleyen kavga dövüşler ya da saldırılarla belirli olmak üzere sinirlilik ve saldırganlık
5. Kendisinin ya da başkalarının güvenliği konusunda umursamazlık
6. Bir işi sürekli götürememe ya da mali yükümlülüklerini tekrar tekrar yerine getirmeme ile belirli olmak üzere sürekli sorumsuzluk
7. Başkalarına zarar vermiş, kötü davranmış ya da başkasından bir şey çalmış olmasına karşı ilgisiz olma ya da yaptıklarına kendince mantıklı açıklamalar getirme ile belirli olmak üzere vicdan azabı çekmeme.

Psikopati ise Hare ve arkadaşlarına (1990), göre duygusal kopuş, başkalarını kendi çıkarları için sömüren, bencil, acımasız bir kişi, dürtüsellik ve sorumsuzluk ile kendini belli eden bir antisosyal yaşam tarzı olarak tanımlanmıştır.

Birincil psikopati; manipülatif, acımasız-duygusuz, yoğun bir şekilde bencil ve daimi olarak güvenilmez olma eğilimine işaret ederken, ikincil psikopati veya nörotik psikopati şiddetli dürtüsellığe işaret etmektedir. İkincil psikopatlar duygusal bir bozukluğun etkisi altında antisosyal davranışlara girerler. Madde bağımlılıkları olup, klinik popülasyonlarda yaygın olmaları muhtemeldir (Engeler ve Yargıç, 2006).

Anti sosyal kişilik bozukluğu ve psikopati yazında pek çok farklı suç türü ile olduğu gibi eşe karşı şiddet kullanımı ile de ilişkili bulunmuştur (Flournoy ve Wilson, 1991; Gottman ve ark., 1995; Kropp ve ark., 1995).

1.8.8. Sosyal Destek

Sosyal destek fiziksel ve ruhsal sağlığı korumak için çok önemli bir psiko-sosyal kaynak olarak görölmektedir (Yap ve Devilly, 2004). Sosyal destek, güncel olarak alınan yardımı veya bağlanılan kişi ya da gruptan algılanan sevgi ve ilgiyi ifade eden sosyal etkileşim ve iletişimidir (Hobfoll ve Stephens, 1990). Yazında sosyal destek daha ağırlıklı olarak şiddet mağduru olmak ile özellikle kadın ve çocuklarda fiziksel ve cinsel şiddet mağduru olmakla ilişkili bulunsa da (Mitchell, Hodson, 1986), şiddet uygulayan bireylerin de sosyal destek sistemlerinin daha zayıf olduğu bildirilmektedir (Page ve İnce, 2008). Sosyal öğrenme kuramcılarının bahsettiği; şiddetin strese karşı öğrenilmiş bir tepki oluğu ve sosyal desteğin stresle baş etmede en büyük kaynaklardan biri oluğu düşünöldüğünde bu son derece normaldir. Bu bilgiden hareketle özellikle hem kadın eşe yönelik şiddet suçluları (aynı zamanda mağdur da olabilirler) hem de erkekeşe yönelik şiddet suçluları açısından algılanan sosyal desteğin düşük olmasının suç ile ilişkili olabileceği düşünölmektedir.

1.8.9. Benlik Saygısı

Benlik saygısı kişinin kendine ilişkin değerlendirmesi ve değer biçmesini ifade eder. Kişinin kendine ilişkin inanç ve duygularını kapsar. Yazında benlik saygısı ve eşe yönelik şiddet ilişkisi üzerine çelişkili bulgular bulunmaktadır. Murphy, Stosny ve Morrel yaptığı bir araştırmada (akt. Barnett ve ark., 2009) eşine şiddet uygulayan erkeklere yönelik tedavi programlarında Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği ile ölçüm alınmış, benlik saygısı yükselirken eşe yönelen şiddetin azaldığı görölmüştür. Boney – McCoy ve Sugarman'ın (1999) yaptığı meta analiz çalışmasında yüksek benlik saygısı olan bireylerin eşlerine yönelik şiddet davranışlarının daha az gözlemlendiği bildirilmiştir. Bu bilgilerin tersine Prince ve Arias (1994) saldırgan ve saldırgan olmayan kocaların kontrol algısı ve kontrol isteğini karşılaştırdıkları bir araştırmada, yüksek benlik saygısına sahip oldukları halde kendi hayatları üzerinde düşük kontrol

algısına sahip bazı erkeklerin kontrolü yeniden kazanmak için eşlerine şiddet uyguladıkları görülmüştür.

Düşük benlik saygısı saldırgan eşlerle ilişkilendirildiği gibi eş şiddeti mağdurları ile de (özellikle kadınlarla) ilişkilendirilmektedir çünkü eşten gelen şiddet kadının bağımsızlığı, benlik saygısı gibi sosyal desteğine, güven algısına ve kişisel kaynaklarına yöneliktir (Dobash ve Dobash, 1979; Mitchel ve Anglin ,2009).

1.8.10. Empati Becerisi

Empati bir başkasının duygu durumunu veya içinde bulunduğu bağlamı anlama ya da paylaşabilme becerisi olarak tanımlanmıştır (Cohen ve Strayer, 1996). Bu tanıma göre empatinin hem bilişsel bir süreci (anlayabilmeyi) hem de duygusal bir kapasiteyi ifade eder (Jolliffe ve Farrington, 2004). Zillmann'a (1990) göre, empatinin bilişsel bileşeni başkasının bakış açısından olaylara bakabilme ve bir davranışın sonucunda oluşabilecek olumsuz sonuçları öngörebilme becerisini ifade etmektedir. Duygusal bileşen ise sempati duyguları ve başkası için kaygılanabilmeyi içermektedir. Bu düşünceden hareketle empati becerisinin saldırgan davranışların ortaya çıkmasını engellemesi beklenmektedir (Barnett ve ark, 2005). Empati eksikliği psikopatının temel özelliklerindedir ve buna bağlı olarak da suçla ilişkilendirilmektedir (Harpur, Hakstian ve Hare, 1988). Suçlularla yapılmış araştırmalar, suça yönelen bireylerin yönelmeyenlere göre empati becerilerinin daha düşük olduğu göstermektedir (Bush, Mullis ve Mullis, 2000; Burke, 2001). Bisonette, Rusbult ve Kilpatrick (1997) çiftlerler yaptıkları araştırmalarında empatik doğruluğun, ilişki içindeki çatışmalı durumlarda; yıkıcı karşılıklılık yerine uzaklaşmaya, tartışmayı kızıştırma yerine uzlaşmaya, gerilimi düşürmeye ve duyguları sakinleştirmeye yardımcı olan bir özellik olduğunu göstermişlerdir. Paralel şekilde Davis ve Krauss'un (1997), 230 araştırma üzerinden yürüttüğü meta analiz çalışmasında, bilişsel empatinin, romantik ilişkilerde uyumu artırmaya ve çatışmaları azaltmaya yardımcı olduğu gösterilmiştir.

1.8.11. Diğer Değişkenler

Shannon (2009) eşe yönelik şiddet konusundaki derlemesinde belirlediği risk faktörlerini, bireysel ve ilişkiye ilişkin risk faktörleri başlığı altında incelemiştir ve bunlar şu şekildedir:

Bireysel Faktörler: Düşük öz saygı, gelir düzeyi, akademik başarı, yaş, çocuklukta ve ergenlikte suça yönelim, ciddi alkol ve madde bağımlılığı, öfke, düşmanlık duyguları, anti sosyal veya sınırdaki kişilik örüntüleri, önceki saldırganlık ve zarar verme öyküsü, kısıtlı sayıda arkadaş çevresine sahip olma ve izole bir yaşantı sürme, işsizlik, duygusal bağımlılık ve güvensizlik, katı cinsiyet rolleri, güç ve kontrol arzusu, küçüklükte psikolojik ve fiziksel saldırı mağduru olmak, çocuklukta olumsuz ebeveyn ilişki yaşantısı olarak açıklanmıştır.

İlişkiye ilişkin faktörler: Evlilik çatışmaları (kavgalar, gerginlikler), evlilik çalkantıları (ayrılıklar, boşanmalar), eşlerden birinin kontrol ve güç isteği, ekonomik zorluklar, sağlıksız aile etkileşimleri ve iletişimleri olarak ifade edilmiştir.

Psikopatoloji: Holtzworth-Munroe ve arkadaşlarının (1997) yaptıkları araştırmada eşe yönelik saldırgan tutum içinde olan bireylerin saldırgan olmayanlara göre daha fazla psikolojik problemleri olduğu görülmüştür. Eşe yönelik şiddet uygulayan ve uygulamayan erkeklerle yapılan diğer araştırmalarda şiddet uygulayan erkeklerde daha fazla sınır kişilik bozukluğuna, duygu durum bozukluğuna ve psikotik depresyona rastlandığı belirtilmektedir (Barnett ve Hamberger, 1992; Dutton, Starzomsky ve Ryan, 1996).

1.9. Eşe Yönelik Şiddetin Sonuçları

Şiddetin; bireyi fiziksel, duygusal ve sosyal yönden ciddi şekilde etkilediği bilinen bir gerçektir. Eşi tarafından şiddete doğrudan maruz kalan kişinin ya da aile içinde anne babasını şiddetine tanık olan çocuğun neler yaşadığı ve bu şiddetten nasıl etkilendiği yazında pek çok araştırmada ele alınmaktadır. Şiddetin boyutlarının ve etkilerinin büyük olması sebebiyle de aile içi şiddet en önemli halk sağlığı problemlerinden biri olarak görülmektedir. Buna göre eşe yönelik şiddetin etkilerini şu şekilde sınıflayabiliriz:

1.9.1. Mağdur Kadınlar

Fiziksel yaralanmalar:

ABD’de 1985’te yapılan bir araştırmada eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınların %7.5’i tıbbi yardıma ihtiyaç duymuştur (Stets ve Straus, 1990). En sık karşılaşılan durum kırıklar, diş kırığı, duyu organlarında yaralanmalar ve hasarlardır (Hines ve Morrison, 2005).

Psikolojik Bozukluklar

Son yirmi yılda yapılan pek çok araştırma, eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınların, ciddi psikolojik rahatsızlıklar yaşadığını göstermektedir. Eşinden şiddet gören kadınlarda major depresyon epizodu, travma sonrası stres bozukluğu en sık görülen durumlardır (O’Leary, Slep, O,Leary, 2007). Bunlara ek olarak şiddete maruz kalan kadınlarda, kaygı bozuklukları, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, kâbus görme, güvensizlik, uykusuzluk, intihar girişimleri, sosyal yalıtım, cinsel problemler, ağır baş ağrıları gibi bozuklukların yüksek oranda görüldüğü ve bu bireylerin benlik saygısının daha düşük olduğu bildirilmektedir (Güler, Tel ve Tuncay, 2005). Şiddet gören kadınların %10 – 23’ünün intihara teşebbüs ettiği ve bunların %50’sinin bu girişimi tamamladığı görülmüştür (Stark ve Flitcraft, 1988)

1.9.2. Mağdur Erkekler

Fiziksel Yaralanmalar

Kuşkusuz sadece kadın için değil erkek için de saldırgan bir eş ile yaşamak çok örseleyicidir. Araştırmalar kadından erkeğe yönelik olan fiziksel şiddetin erkekten kadına olana göre daha ağır şiddet olduğunu göstermiştir (Hines ve Morrison, 2005). Acil tıp doktorlarından alınan bilgilere göre eşinin şiddetine maruz kalan erkeklerde en çok ateşli silahla yaralanma, yanma, ocak süngüsü ile ezme ve kırıklar görülmektedir (McNeely, Cook ve Torres, 2001)

Psikolojik Rahatsızlıklar

ABD’de yakın dönemde yapılan araştırmalarda eşlerinden şiddet gören erkeklerde de kötü sağlık, depresif belirtiler, madde kötüye kullanımı gözlenmiştir (O’Leary, Slep ve O,Leary, 2007). Stets ve Straus’un (1990) yaptıkları araştırmada da şiddet gören erkeklerin görmeyenlere göre çok daha fazla depresyon, stres ve psikosomatik belirtiler gösterdikleri görülmüştür.

1.9.3. Mağdur Çocuklar

Eşe yönelik şiddeti sadece şiddete maruz kalan bireyde değil bunun yanı sıra aile içindeki diğer bireyler üzerinde de son derece etkili olabilecek bir sorundur. Bundan en çok etkileneceklerden biri de aile içindeki çocuklardır. Çocuklar bazen aile içi şiddete maruz kalmakta bazen de şiddete tanık olmaktadır. Bu araştırma, eşler arasındaki şiddeti incelediği için burada sadece ebeveynler arasında şiddete “tanık” olan çocuklara yer verilecektir. Tanık olma ayrıca yetişkinlikte şiddete yönelmenin risk faktörlerindedir (Aldarondo ve Sugarman, 1996; Dutton ve Hart, 1992b)

McGee’ye ve Wolfe’ye (1991) göre; eşler arasında şiddetin olduğu çocuklu ailelerde, çocukların %85’i şiddete bir şekilde tanık olmaktadır. Bu çocukların %71’inin fiziksel şiddeti aile içinde gördükleri belirlenmiştir. Şiddete tanık olan çocukların en çok hissettikleri duygular, korku, üzüntü, öfke ve

güçsüzlüktür. Bunların yanı sıra kimlik gelişimleri, eğitimleri ile psikolojik ve fiziksel sağlıklarda bu durumdan etkilenmektedir.

1.10 Amaç

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de eşe yönelik yaralama, cinayet ve cinayete teşebbüs suçlarından cezaevinde bulunan hükümlü ve suçunu kabul eden tutuklular ile benzer sosyo demografik özelliklere sahip gönüllü katılımcıların bazı özelliklere göre karşılaştırmasını yapmak ve eşe yönelik şiddet suçununa ilişkin risk faktörlerini cinsiyet farklılıklarına göre belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

1. Araştırma grubunun ve işlenen suçun bazı özelliklerinin yüzdeler ve frekans dağılımları ne şekildedir?
2. Araştırma ve karşılaştırma grubu ile cinsiyete göre empatik eğilim, benlik saygısı, çok boyutlu algılanan sosyal destek (ÇBASDÖ) ve alt puanlarının özel insan, arkadaş, aile ve toplam ÇBASDÖ puanı ile psikopati (birincil ve ikincil psikopati) puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Yazında eşe yönelik şiddet davranışı ile ilişkili bulunan değişkenlerin (*alkol kullanım sıklığı, madde kullanım sıklığı, eşin alkol kullanım sıklığı, eşin madde kullanım sıklığı, eşten fiziksel şiddet görme sıklığı, sözel şiddet görme sıklığı, cinsel şiddet görme sıklığı, eşe yönelik fiziksel şiddet uygulama, küçüklüğünde anne-babadan fiziksel şiddet görme sıklığı, anne-baba arasında fiziksel şiddet sıklığı, anne-baba arasındaki sözel şiddet sıklığı, eski hüküm giyme sayıları, eşin hüküm giyme sayısı, empatik eğilim, benlik saygısı, sosyal destek algısı, psikopati*) hangileri kadınlar için geçerli risk faktörleridir?
4. Yazında eşe yönelik şiddet davranışı ile ilişkili bulunan değişkenlerin (*alkol kullanım sıklığı, madde kullanım sıklığı, eşin alkol kullanım sıklığı, eşin madde kullanım sıklığı, eşten fiziksel şiddet görme sıklığı, sözel şiddet görme sıklığı, cinsel şiddet görme sıklığı, eşe yönelik fiziksel şiddet uygulama, küçüklüğünde anne-babadan fiziksel şiddet görme sıklığı, anne-baba*

arasında fiziksel şiddet sıklığı, anne-baba arasındaki sözel şiddet sıklığı, eski hüküm giyme sayıları, eşin hüküm giyme sayısı, empatik eğilim, benlik saygısı, sosyal destek algısı, psikopati) hangileri erkekler için geçerli risk faktörlerid

2. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırma örnekleminin özellikleri, veri toplama araçları, izlenen işlem yolu ve verilerin betimsel analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma; ceza infaz kurumlarında, eşe yönelik işlenmiş cinayet, yaralama ve cinayete teşebbüs suçu sebebiyle bulunan kadın ve erkek hükümlü ve suçunu kabul eden tutukluların yazınında incelenmiş önemli değişkenler ve eşe yönelik şiddet ile ilişkili psiko - sosyal faktörler çerçevesinde değerlendirmesi yapılmıştır. Buna ek olarak benzer sosyo demografik özelliklere sahip olan evli ve suç oluşturacak şekilde eşine karşı şiddete yönelmeyen gönüllü katılımcılardan oluşan karşılaştırma grubu ile araştırma grubu belirlenen değişkenler çerçevesinde karşılaştırılmıştır ve eşe yönelik şiddet uygulamayı yordayan risk faktörleri cinsiyetlere göre belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1.1. Araştırma ve Karşılaştırma Grubu

Araştırma genel toplamda 109 kadın, 60 erkek toplam 169 katılımcı ile yürütülmüştür. Araştırma grubu Ankara L1, L2 Cezaevi, Ankara Kadın Kapalı Cezaevi, İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi, Denizli D Tipi Kapalı Cezaevi, Denizli Bozkurt Kadın Açık Cezaevi, Çankırı Cezaevi, Mersin Cezaevi, Kırşehir E Tipi Cezaevi ve Bursa E Tipi Kapalı Cezaevinden toplanan 73 kadın ve 41 erkek toplam 114 tutuklu ve hükümlüden oluşmaktadır. Karşılaştırma grubunda 36 kadın, 19 erkek toplam 55 katılımcı vardır. Karşılaştırma grubu araştırma grubu ile benzer ekonomik ve eğitim düzeyine sahip, evli ancak eşler arasında şiddet yaşanmayan katılımcılardan oluşmaktadır.

2.1.2. Araştırma ve Karşılaştırma Grubu Sosyo - Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırma ve karşılaştırma grubunun bazı sosyo demografik özelliklerinin yüzdelerle tabloları verilmiştir.

Çizelge 2.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Değişken	Araştırma Grubu (N=114)		Karşılaştırma Grubu (N=55)		Toplam		
	n	%	n	%	N	%	
Cinsiyet	Erkek	41	35,96	19	34,54	60	%35,5
	Kadın	73	64,04	36	65,46	109	%64,5
	Toplam	114	100	55	100	169	%100

Çizelge 2.1’de görüldüğü gibi araştırma ve karşılaştırma grubunu oluşturan 169 katılımcının % 35,5’i erkeklerden %64,5’i kadınlardan oluşmaktadır.

Çizelge 2.2. Cinsiyete Göre Yaş Dağılımı

Değişken	Erkek(N=60)		Kadın(N=109)		Toplam	%	
	Araştırma Grubu (n=41)	Karşılaştırma Grubu(n=19)	Araştırma Grubu (n=73)	Karşılaştırma Grubu (n=36)			
Yaş	19- 28	4	1	11	5	21	12,4
	29- 38	14	7	29	11	61	36,09
	39- 48	13	4	24	8	50	29,58
	49- 58	7	3	6	3	19	11,24
	59- 68	1	0	3	1	5	2,96
	69- 78	1	0	0	0	1	0,59
	78-81	1	0	0	0	1	0,59
	Eksik	0	4	0	8	12	6,55
	Toplam	41	19	73	36	169	100

Katılımcıların %37,7'si 29-38 yaş arası, %32,5'i ise 39- 48 yaşları arasındadır.

Çizelge 2.3. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

	Araştırma Grubu		Karşılaştırma Grubu	
	n	%	n	%
Bekar	14	12,28	0	0
Evli	3	2,63	54	98,18
Boşanmış	22	19,3	0	0
Dul	75	65,79	1	1,8
Toplam	114	100	55	100

Araştırma grubunun %65.79'unun dul olması eşe karşı cinayet suçu ile cezaevinde bulunmaları sebebiyledir. Araştırma grubundaki boşanmış katılımcılar ise boşandıktan sonra eski eşlerine yönelik yaralama ya da cinayet suçu ile cezaevinde bulunmaktadır.

Çizelge 2.4 Katılımcıların Yaşadıkları Bölgelere Göre Dağılımları

Değişken	Araştırma Grubu		Karşılaştırma Grubu		Toplam		
	n	%	n	%	N	%	
Yaşanılan Bölge	İç Anadolu	43	37,72	55	100	98	58,0
	Marmara	27	23,68	0		27	16,0
	Ege	24	21,05	0		24	14,2
	Akdeniz	10	8,77	0		10	5,9
	Karadeniz	5	4,38	0		5	3,0
	Doğu Anadolu	2	1,75	0		2	1,2
	Güneydoğu Anadolu	3	2,63	0		3	1,2
Toplam	114	100	55	100	169	100	

Katılımcıların %58'i İç Anadolu, %16'sı Marmara Bölgesi, %14,2'si Ege Bölgesi, %5,9'u Akdeniz Bölgesi, %3'ü Karadeniz Bölgesi, %1,2' Doğu Anadolu Bölgesi ve %1,2'si Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşamaktadır. Karşılaştırma grubunun tamamı İç Anadolu bölgesinde yaşamaktadır. Araştırma grubunda ise Türkiye'nin her bölgesinden katılımcı vardır.

Çizelge 2.5 Katılımcıların Gelir Düzeyi Tanımlamaları Dağılımları

		Araştırma Grubu				Karşılaştırma Grubu				Toplam	
		Erkek		Kadın		Kadın		Erkek			
		n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Gelirini nasıl tanımlar	Çok Düşük	4	9,75	18	24,66	1	5,26	2	5,71	25	14,79
	Düşük	11	26,83	21	28,77	15	78,95	23	65,71	70	41,42
	Orta	23	56,10	22	30,14	3	15,79	10	28,57	58	34,32
	Orta üstü	2	4,88	5	12,19	0	0	0	0	7	4,14
	Yüksek	1	2,44	6	8,22	0	0	1	2,86	8	4,73
	Belirsiz	0	0	1	2,43	0	0	0	0	1	0,59
Toplam		41	100	73	100	19	100	35	100	169	100

Katılımcıların %14,79'u gelir durumlarını çok düşük, %41,42'si düşük, %34,32'si orta olarak nitelerken %4,14'ü orta üstü, 4,73'ü ise yüksek olarak nitelendirmiştir.

Çizelge 2.6. Katılımcıların Yaş, Eğitim ve İş Durumu Dağılımları

Değişken		Yaş		Eğitim										İş Durumu									
		Ort	SS	Okula gitmemiş		İlkokul mezunu		Ortaokul mezunu		Lise mezunu		Üniversite mezunu		Çalışmıyor		Düzensiz İş		Tam Zamanlı iş		Yarı Zamanlı iş		Emekli	
				n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Araştırma Grubu	Kadın n=73	37,35	11,98	11	15,07	30	41,0	17	23,29	11	15,07	4	5,48	37	50,68	8	10,96	23	31,50	0	0	5	6,85
	Erkek n=41	41,97	9,11	3	7,31	20	48,7	7	17,07	6	14,63	5	12,19	0	0	5	12,19	29	70,73	1	2,44	6	14,63
Karşılaştırma Grubu	Kadın n=56	38,43	9,87	1	1,78	21	37,5	6	10,71	7	12,5	1	1,78	18	32,14	10	17,86	7	12,5	1	1,78	0	0
	Erkek n=19	37,67	8,87	0	0	7	36,8	4	21,05	7	36,84	1	5,26	5	26,31	8	42,10	5	26,31	1	5,2	0	0
Toplam	Kadın n=109	37,70	9,33	12	11,01	51	46,7	23	21,11	18	16,51	5	4,59	55	50,46	18	16,51	30	27,52	1	0,91	5	4,58
	Erkek n=60	40,66	11,23	3	5	27	45	11	18,33	13	21,67	6	10	5	8,33	13	21,67	34	56,67	2	3,3	6	1
	Toplam N=169	38,75	10,11	15	8,87	78	46,1	34	20,12	31	18,34	11	6,51	60	35,50	31	18,34	64	37,87	3	1,77	11	6,51

2.2. İşlem

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Yetişkin İyileştirme Şubesinden Sorumlu Tetkik Hakimliğinden araştırma yapılmasına ilişkin resmi izin 01/07/2009 tarihinden başlayarak 6 aylık dönemlerle cezaevi çalışması yapabilmek için 3 farklı çalışma izni alınmıştır. İzinler TÜBİTAK SOBAG 109K308 No'lu proje kapsamında Sağlık Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla alınmıştır. İzinler alınmadan önce Ankara Üniversitesi'nden Etik Kurul izinleri alınmıştır.

Uygulamalar araştırmacı tarafından cezaevlerinin psiko - sosyal destek birimi çalışanları gözetiminde bireysel veya grup çalışmaları olarak yürütülmüştür. Katılımcılar onam formunu okuyup (okunup) kabul ettikten sonra gönüllü olarak çalışmaya katılmışlardır. Katılımcılara görüşme formu ve kullanılan ölçekler farklı sıralarda verilmiştir. Araştırmada uygulamaların değerlendirilmesi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

2.2.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada hükümlülerin çeşitli özellikleri hakkında bilgi toplayabilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi toplama formu ile Empatik Eğilim Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) ve Psikopati Ölçeği grup halinde bireysel olarak ve eğitim veya sağlık durumu yetersiz katılımcıların özel isteği durumunda araştırmacı ve katılımcının birebir çalışması ile doldurulmuştur.

2.2.1.1. Bilgi Toplama Formu

Yazında eşe yönelik Şiddet ile ilişkili bulunmuş psiko - sosyal risk faktörleri içeren form, sosyo - demografik, gelişimsel, ailevi, suç ile ilişki bilgileri içermektedir. Form araştırmacı, iki adli psikolog yüksek lisans öğrencisi ve danışman tarafından düzenlenmiŐ ve 147 maddeden oluşmaktadır. Formda toplanan verilerin sadece bir kısmı bu araştırma için kullanılmıştır. Veriler geri kalanı TÜBİTAK SOBAG 109K308 No’lu proje kapsamında değerlendirilecektir. Bu araştırma kapsamında kullanılan; katılımcıların ve eşlerinin alkol ve madde kullanım sıklıkları, katılımcıların eşlerinden ne sıklıkla sözel, fiziksel ve cinsel Şiddet gördükleri, katılımcıların eşlerine yönelik ne sıklıkta fiziksel ve cinsel Şiddet uyguladıkları, küçükken anne babadan ne sıklıkla fiziksel Şiddet gördükleri ile anne baba arasındaki fiziksel ve sözel Şiddet sıklığı 5’li likert tipi soru tipleri sorulmuş, eski hüküm sayıları ise açık uçlu sorulmuştur.

2.2.1.2. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ)

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek ölçeği (ÇBASDÖ) aile, özel ilişki ve arkadaş ilişkilerinde algılanan sosyal desteği ölçmek için Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilmiştir. ÇBASDÖ her biri 4 maddeden oluşan üç alt ölçekten oluşan toplam 12 maddelik bir ölçektir. Alt ölçekler “aile”, “arkadaş” ve “özel bir insan” olmak üzere üç farklı kaynaktan öznel olarak algılanan sosyal desteği ölçmektedir. ÇBASDÖ her madde “kesinlikle evet” ve “kesinlikle hayır” arasında 7 aralıklı likert tipi derecelendirme ile yanıtlanmaktadır. Ölçekten alınan puan algılanan sosyal desteğin yüksekliğini yansıtır. Ölçeğin Türkiye’deki geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını Eker ve Arkar (1995a, 1995b) yapmıştır. Ölçeğin güvenilirliği iki çalışmada sırasıyla. Cronbach Alfa 0.80 ve 0.95 olarak bulunmuştur. Özel kişi alt boyutu için Cronbach Alfa güvenirliliği 0.92, aile alt boyutu için 0.87 ve arkadaş alt boyutu için 0.90 olarak tespit edilmiştir.

2.2.1.3. Empatik Eğilim Ölçeği

Empatik eğilim ölçeği bireylerin günlük hayatlarında empati kurma potansiyellerini ölçmektedir. Ölçek Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Empatik eğilim ölçeği 20 maddeden oluşan 5’li likert tipi ölçektir. İşaretlenen maddeler bireylerin o maddeye ilişkin puanlarını verir ve maddelerin yarısı “evet” deme eğilimini kontrol etmek için tersten puanlanmaktadır. Dökmen (1988) tarafından test tekrar test güvenilirliği 70 kişilik bir öğrenci grubu ile üç haftalık aralıkla sınanmış ve iki ölçüt arasında .82 ilişki bulunmuştur. Ölçeğin yarı test güvenilirliği .82; cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerlik katsayısı Dökmen (1988) tarafından 24 kişilik bir gruba Empatik Eğilim Ölçeği ve Edwards Kişisel Tercih Envanterinin “Duyguları Anlama” bölümünü uygulanarak .68 olarak hesaplanmıştır.

2.2.1.4. Levenson Psikopati Ölçeği

26 maddeden oluşan Levenson Psikopati Ölçeği (Levenson Self Report Psychopathy Scale –LSRP) 4’lü likert tipi bir ölçektir. Maddeler “kesinlikle katılmıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadelerine karşılık gelen 1-4 değerleri arasında derecelendirilmiştir. Levenson psikopati ölçeği birincil ve ikincil psikopati olmak üzere 2 alt ölçekten oluşmaktadır.

Ölçeğin orijinali Levenson ve arkadaşları (1995) tarafından psikopati kişilik özelliklerini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı .82 ve .63 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Türkçe versiyonunun güvenilirlik ve geçerliği çalışılmıştır. Birincil psikopatinin çok iyi bir iç tutarlığı vardır (.82). İkincil psikopatinin alfa değeri .63’tür. Psikopati, antisosyal, paranoid, narsistik, borderline ve histironik kişilik bozuklukları veya belirtileri ile ilişkilidir (Engeler ve Yargıç, 2006).

2.2.1.5. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Ölçek, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 5 maddesi ters kodlanmak üzere 4'li likert tipi 10 madde bulunmaktadır. Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Çuhadaroğlu (1986) ve Tuğrul (1994) tarafından yapılmıştır. Ölçek yeterli iç tutarlık ve geçerliğe sahip bulunmuştur [(Cronbach alpha= 0.76; (Tuğrul, 1994)]. Daha sonra ölçek Sümer ve Güngör (1999) tarafından 7'li puanlama şekline dönüştürülmüş ve Cronbach alpha değeri 0.85 olarak bulunmuştur.

2.3. Verilerin Çözümlemesi

Veri analizinde bazı değişkenler üzerinde frekans dağılımları ile betimleyici istatistik yapılmıştır. Araştırma problemlerinde ise ölçek puanlarının gruplara ve cinsiyete göre farklılıkları iki yönlü varyans analizi ile araştırma grubu içinde cinsiyete göre risk faktörleri değerlendirilmesi ise Çoklu Lojistik Regresyon analizi ile değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde;

- 1- İncelenen değişkenlerin bazılarının yüzdeler ve frekans dağılımları ile ölçek puanları arasındaki korelasyonlar verilmiştir.
- 2- Ölçek puanlarının cinsiyet ve gruplara göre farklılaşıp farklılaşmadığı her bir ölçek puanı için İki Yönlü Varyans Analizi ile test edilmiştir.
- 3- Araştırma ve karşılaştırma gruplarına göre bazı değişkenlerin risk faktörü oluşturup oluşturmadığı Çoklu Lojistik Regresyon ile analiz edilmiş, analizden önce değişkenlerin hepsi Mann Whitney U testi ile modele alınmaya uygun olup olmadıkları değerlendirilmiştir.

3.1. Bazı Değişkenlerin Frekans Dağılım ve Yüzdeleri

Katılımcıların bireysel, gelişimsel özellikleri, evliliğe ya da ilişkiye ilişkin bazı değişkenler ile eşe yönelik işlenmiş şiddet suçuna ilişkin bazı yüzdeler dağılımlar gösterilmiştir.

3.1.1. Evlilik ya da Duygusal İlişkiye İlişkin Bazı Değişkenlerin Yüzdeleri

Çizelge 3.1. Katılımcıların Eşleri ile Tanışma Şekilleri Dağılımları

		Gruplar									
		Araştırma Grubu				Karşılaştırma Grubu				Toplam	
		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın			
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Eş ile	Çalışma	3	7,32	6	8,22	0	0	3	8,33	12	7,1
Tanışma	arkadaşı										
Şekli	Görücü Usulü	19	46,34	34	46,57	12	63,16	21	58,33	86	50,89
	Arkadaş	2	4,88	12	16,44	4	21,05	9	25	27	15,98
	Tanıştırması										
	İnternet	1	2,44	0	0	0	0	0	0	1	0,59
	Diğer	16	39,02	21	28,77	3	15,79	3	8,33	43	25,44
	Toplam	41	100	73	100	19	100	36	100	169	100

Hem araştırma hem de karşılaştırma gruplarında en fazla görülen tanışma şekli geleneksel görücü usulu tanışma şeklindedir. Araştırma ve karşılaştırma grubunun %50,89'u geleneksel görücü usulü ile tanışmıştır.

Çizelge 3.2. Katılımcıların Çocuk Sayısı Dağılımları

Değişken	Araştırma Grubu		Karşılaştırma Grubu		N	%	
	n	%	n	%			
Çocuk Sayısı	0	22	19,3	7	12,73	29	17,2
	1	23	20,17	14	25,45	37	21,9
	2	40	35,09	28	50,91	68	40,2
	3	16	14,03	6	10,91	22	13,0
	4	9	7,89	0	0	9	5,3
	5	2	7,02	0	0	2	1,2
	6	2	7,02	0	0	2	1,2
	toplam	114	100	55	100	169	100

Katılımcıların %40.2'si 2 çocuk sahibi, % 2.4'ü 5 ve 5'ten fazla çocuk sahibidir. Katılımcıların % 17.2'si ise çocuk sahibi değildir.

Çizelge 3.3. Katılımcıların Eşlerinin Suç Geçmişleri Dağılımları

Değişken	Grup								
	Araştırma Grubu				Karşılaştırma Grubu				
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Eşin Sabıkası Var mı?	Var	0	0	21	28,77	0	0	1	2,77
	Yok	41	100	51	69,89	19	100	35	97,22
	Eksik	0	0	1	1,36	0	0	0	0
	Toplam	41	100	73	100	19	100	36	100

Araştırma grubundaki kadınların %28.77'sinin eşinin sabıkası var iken karşılaştırma grubundaki kadınların %2.77'sinin eşinin sabıkası vardır. Bunun yanı sıra erkek katılımcılardan hiçbirinin eşinin suç geçmişi yoktur.

3.1.2. Bazı Sosyal ve Gelişimsel Değişkenlere İlişkin Yüzdeler

Çizelge 3.4. Eşine Şiddet Uygulayan Arkadaşı Olan Katılımcıların Dağılımları

		Erkek		Kadın		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Arkadaşları arasında eşine şiddet uygulayan var mı?	Evet	17	41,46	5	6,8	22	19,3
	Hayır	24	58,54	68	93,2	82	80,7
	Toplam	41	100	73	100	114	100

Erkeklerin %41.46'sının arkadaşları arasında eşine şiddet uygulayanlar varken, kadınlar arasında eşe yönelik şiddet uygulayan arkadaşları olanların oranı %6.8'dir.

Çizelge 3.5. Çocukluğunda Anne Babadan Ayrı Büyüme Dağılımları

	Araştırma Grubu		Karşılaştırma Grubu	
	n	%	n	%
Anne-babadan ayrı büyümüş	17	14.91	6	10.9
Anne baba ile büyümüş	96	84.21	49	89.1
Belirtilmemiş	1	0.88	0	0
Toplam	114	100	55	100

Araştırma grubunun %14.91'i karşılaştırma grubunun ise %10.9'unun çocukluğu anne babadan ayrı geçmiştir.

Çizelge 3.6. Çocuklukta Anne - Baba İlişki Durumu Dağılımları

	Araştırma Grubu		Karşılaştırma Grubu	
	n	%	n	%
Birlikte	88	77.19	51	92.72
Ayrı	5	4.38	1	1.81
Boşanmış	6	5.26	1	1.81
Baba vefat etmiş	6	5.26	1	1.81
Anne vefat etmiş	3	2.63	1	1.81
Anne –baba vefat etmiş	5	4.38	0	0
Belirtilmemiş	1	0.88	0	0
Toplam	114	100	55	100

Araştırma grubundaki katılımcıların %77.19'u karşılaştırma grubundaki katılımcıların ise %92.72'sinin çocukluğunda anne babası evli ve birlikte olduğu görülmüştür.

3.1.3. Eşe Yönelik Şiddet Suçuna İlişkin Bazı Yüzdeler

Çizelge 3.7. Araştırma Grubunun Cinsiyete Göre Suç Türü Dağılımları

Suç türü	Erkek	Kadın	Toplam	%
Eşini Öldürme	25	60	85	74,6
Sevgili – imam nikahlı eş öldürme	2	7	9	7,9
Eşini öldürmeye teşebbüs	13	6	19	16,7
Sevgili – imam nikahlı eş öldürmeye teşebbüs	1	0	1	0,9
Toplam	41	73	114	100

Araştırma grubunda katılımcıların % 74,6'sı eş cinayeti, %7,9'u sevgili ya da imam nikahlı eşini öldürmekten, %16,7'si eşini öldürmeye teşebbüs ve %0,9'u sevgili veya imam nikahlı eşini öldürmeye teşebbüs suçlarından cezaevine bulunmaktadır.

Çizelge 3.8. Eşe Yönelik Şiddet Suçu İşleme Yaş Dağılımı

		Ort	SS	Min	Max
Cinsiyet	Erkek(n=41)	38.58	11.41	23	76
	Kadın(n=72)	32.29	8.52	16	54

Söz konusu eylem gerçekleştiren erkeklerin yaş ortalaması 38.58, kadınların yaş ortalaması 32.29'dur.

Çizelge 3.9. Cinsiyete Göre Suç Mahalli Dağılımı

		Cinsiyet					
		Erkek		Kadın		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Suç Mahalli Neresi	Ev	31	75.61	57	78.08	88	77.19
	Sokak	6	14.63	8	10.96	14	12.28
	Başkasının evi	0	0	1	1.37	1	0.88
	İşyeri	1	2.44	0	0	1	0.88
	İssız yer	2	4.88	5	6.85	7	6.14
	Diğer	1	2.44	2	2.74	2	1.75
Toplam		41	100	73	100	114	100

Katılımcıların %77.19'u eşlerine yönelik işledikleri şiddet suçunu kendi evlerinde işlemişlerdir.

Çizelge 3.10. Suç Planı Yapma Dağılımı

	Erkek		Kadın		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Planlı	3	7.32	18	24.66	21	18.42
Anlık /dürtüsel	38	92.68	54	73.97	92	80.70
Eksik veri	0	0	1	1.37	1	0.88
Toplam	41	100	73	100	114	100

Erkeklerin %7.32'si kadınların ise %24.66'sı eşlerine yönelik cinayet ya da cinayete teşebbüs suçu işlemeyen önce plan yapmıştır.

Çizelge 3.11. Cinsiyete Göre Pişmanlık Hissetme Dağılımı

Değişken		Erkek		Kadın		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
		Pişmanlık hissediyor mu?	Evet	35	85.37	51	69.86
	Hayır	6	14.63	22	30.14	28	24.56
Toplam		41	100	73	100	114	100

Araştırma grubundaki erkek katılımcıların %85.37'si, kadınların %69.86'sı işledikleri suç sebebi ile pişmanlık hissetmektedir.

3.2. Ölçek Puanları Ortalama, Standart Sapmaları ve Puanlar Arasındaki Korelasyonlar

Empatik Eğilim Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Levenson Psikopati Ölçeği - birincil psikopati puanı ve ikincil psikopati puanı, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ÇBASDÖ) – özel insan, aile ve arkadaş alt puanları arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon Analizi ile bakılmıştır (Bkz Çizelge 3.12.)

Analiz sonuçlarına göre ölçek puanları arasındaki korelasyonlarda empatik eğilim; benlik saygısı, arkadaş, aile puanları ile olumlu ilişki içindeyken birincil psikopati, ikincil psikopati ve özel insan alt puanları ile olumsuz yönde korelasyona sahiptir. Benzer şekilde benlik saygısı özel insan, aile ve arkadaş puanları ile dogrusal yönde, birincil ve ikincil psikopati puanları ile ters yönde korelasyon göstermiştir. ÇBASDÖ alt ölçeklerinin (özel insan, arkadaş ve aile puanları) kendi aralarında olumlu korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

Çizelge 3.12. Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8
1- Empati	1							
2- Benlik saygısı	.47**	1						
3- Birincil psikopati	-.26**	-.18*	1					
4- İkincil psikopati	-.33**	-.36**	.07	1				
5- Özel insan	-.36**	.18*	-.07	-.22**	1			
6- Arkadaş	.46**	.22**	-.12	-.25**	.57**	1		
7- Aile	.33**	.22**	-.09	-.38**	.33**	.43**	1	
8-ÇBASDÖ toplam	.48**	.26**	-.12	-.36	.81**	.83**	.78**	1

* p<.05

** p<.01

3.3. Ölçek Puanlarının Cinsiyet ve Gruplara Göre Karşılaştırılması

Cinsiyete ve gruplara göre (araştırma ve karşılaştırma grupları) Empatik Eğilim Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Levenson Psikopati Ölçeği alt testleri olan birincil psikopati ve ikincil psikopati puanları, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği alt testleri olan özel insan, arkadaş, aile ve toplam algılanan sosyal destek puanları farklılaşmakta mıdır? Ölçek puanlarından alınan puanların cinsiyete ve gruplara göre farklılaşmasını test etmek için iki yönlü ANOVA analizi kullanılmıştır (Bkz. Çizelge 3.13.)

Çizelge 3.13 Ölçek Puanlarına Uygulanan Varyans Analizi Sonuçlarına İlişkin F Değerleri

Bağımlı değişken	Grup	Cinsiyet	Grup x Cinsiyet	Hata Varyansı
Empatik Eğilim	5.02*	2,18	,80	24716,93
Birincil Psikopati	,03	11,24*	,00	7503,12
İkincil Psikopati	2,98	,23	,08	3411,88
Benlik Saygısı	,78	,07	,06	17236,36
Özel İnsan	26,40*	,15	,16	10873,62
Arkadaş	18,37*	,71	,40	8398,16
Aile	14,50*	,06	,00	9758,43
Toplam ÇBASDÖ	33,51*	,00	,06	50794,44

*p<,05

3.3.1. Empatik Eğilim

Yapılan 2(grup) x 2(cinsiyet) ANOVA sonucunda grubun empatik eğilim üzerinde temel etkisi anlamlı bulunmuştur. ($F_{(1; 163)} = 5.02$, $p < .05$) (Bkz Çizelge 3.13). Buna göre karşılaştırma grubu empatik eğilim ölçeği toplam puanı ($\bar{X} = 72,09$; $S = 15,36$) araştırma grubundaki katılımcıların toplam puanından ($\bar{X} = 66,72$; $S = 10,54$) anlamlı

derecede yüksektir (Bkz. Çizelge 3.14.). Cinsiyetin temel etkisi ve cinsiyet ve grubun ortak etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 3.14. Cinsiyet ile Gruplara Göre Toplam Empatik Eğilim Puanı, Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Cinsiyet	Ort	SS	N
Araştırma Grubu	Erkek	65,92	9,44	40
	Kadın	67,17	11,14	72
	Toplam	66,72	10,54	112
Karşılaştırma Grubu	Erkek	68,79	8,59	19
	Kadın	73,83	17,81	36
	Toplam	72,09	15,36	55
Toplam	Erkek	66,85	9,20	59
	Kadın	69,39	14,00	108
	Toplam	68,49	12,55	167

3.3.2. Birincil Psikopati

Birincil psikopati toplam puanında 2(grup) x 2(cinsiyet) ANOVA sonuçlarına göre cinsiyet temel etkisi anlamlıdır ($F_{(1; 160)} = 11,24$ $p < .05$) (Bkz Çizelge 3.13). Bu sonuçlara göre erkek katılımcıların birincil psikopati toplam puanları ($\bar{X} = 31,62$; $S = 7,14$) kadın katılımcıların puanlarından ($\bar{X} = 27,62$; $S = 6,62$) anlamlı derecede yüksektir (Bkz. Çizelge 3.15.). Birincil psikopati puanı grubun temel etkisi ve ortak etki anlamlı değildir.

Çizelge 3.15. Cinsiyet ve Gruplara Göre Toplam Birincil Psikopati Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Cinsiyet	Ort	SS	N
Araştırma Grubu	Erkek	31,70	7,54	37
	Kadın	27,68	6,34	72
	Toplam	29,04	7,00	109
Karşılaştırma Grubu	Erkek	31,47	6,50	19
	Kadın	27,50	7,25	36
	Toplam	28,87	7,20	55
Toplam	Erkek	31,62	7,14	56
	Kadın	27,62	6,62	108
	Toplam	28,99	7,05	164

3.3.3. Özel İnsandan Algılanan Sosyal Destek

Çizelge 3.13.'de görüldüğü üzere Sosyal destek algısı alt ölçeklerinden özel insan puanı varyans analizi sonuçlarına göre grubun temel etkisi anlamlı bulunmuştur ($F_{(1; 162)}=26,40$ $p<.05$). Buna göre karşılaştırma grubundaki katılımcıların özel insandan algılanan sosyal destek puanı ($\bar{X}=20,51$; $S=6,90$) araştırma grubundaki katılımcılardan ($\bar{X}=12,96$; $S=8,67$) anlamlı derecede yüksektir (Bkz. Çizelge 3.16.). Bu puan türü için cinsiyet temel etkisi ile cinsiyet ve grup ortak etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 3.16. Cinsiyet ve Gruplara Göre Toplam ÇBASDÖ - Özel İnsan Alt Ölçek Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Cinsiyet	Ort	SS	N
Araştırma	Erkek	13,70	9,14	40
Grubu	Kadın	12,56	8,45	73
	Toplam	12,96	8,67	113
Karşılaştırma	Erkek	20,50	4,85	18
Grubu	Kadın	20,51	7,81	35
	Toplam	20,51	6,90	53
Toplam	Erkek	15,81	8,61	58
	Kadın	15,14	9,02	108
	Toplam	15,37	8,86	166

3.3.4. Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek

Yapılan 2(grup) x 2(cinsiyet) ANOVA sonuçlarına göre ÇBASDÖ alt puanı olan arkadaştan algılanan sosyal destek puanı üzerinde grup temel etkisi anlamlıdır ($F_{(1;162)} = 18,37$ $p < .05$) (Bkz Çizelge 3.13). Bu sonuçlara göre karşılaştırma grubu puanları ($\bar{X} = 21,04$; $S = 6,41$), araştırma grubu puanlarından ($\bar{X} = 16,00$; $S = 7,56$) anlamlı derecede yüksektir (Bkz. Çizelge 3.17.). Cinsiyet temel etkisi ve ortak etki anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 3.17. Cinsiyet ve Gruplara Göre Toplam ÇBASD - Arkadaş Alt Ölçek Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Cinsiyet	Ort	SS	N
Araştırma Grubu	Erkek	14,50	5,98	40
	Kadın	16,82	8,22	73
	Toplam	16,00	7,56	113
Karşılaştırma Grubu	Erkek	21,17	5,59	18
	Kadın	20,97	6,87	35
	Toplam	21,03	6,40	53
Toplam	Erkek	16,57	6,59	58
	Kadın	18,17	8,01	108
	Toplam	17,61	7,57	166

3.3.5. Aileden Algılanan Sosyal Destek

Çizelge 3.13’de görüldüğü üzere varyans analizi sonuçlarına göre ÇBASDÖ alt puanı olan aileden algılanan sosyal destek puanı üzerinde grup temel etkisi anlamlıdır ($F_{(1;162)} = 14.50$ $p < .05$). Bu sonuçlara göre karşılaştırma grubu puanları ($\bar{X} = 25,00$; $S = 4,45$), araştırma grubu puanlarından ($\bar{X} = 19,85$; $S = 8,83$) anlamlı derecede yüksektir (Bkz. Çizelge 3.18.). Cinsiyet temel etkisi ve ortak etki anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 3.18. Cinsiyet ve Gruplara Göre Toplam ÇBASDÖ – Aile Alt Ölçek Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Cinsiyet	Ort	SS	N
Araştırma Grubu	Erkek	20,02	8,41	40
	Kadın	19,75	9,10	73
	Toplam	19,84	8,83	113
Karşılaştırma Grubu	Erkek	25,28	2,91	18
	Kadın	24,86	5,10	35
	Toplam	25,00	4,45	53
Toplam	Erkek	21,65	7,55	58
	Kadın	21,41	8,35	108
	Toplam	21,49	8,06	166

3.3.6. Algılanan Sosyal Destek Toplam Puanı

Yapılan iki yönlü varyans analizi sonuçlarına göre ÇBASDÖ toplam puanı üzerinde grup temel etkisi anlamlıdır ($F_{(1;162)}=33,51$ $p<.05$) (Bkz Çizelge 3.13). Bu sonuçlara göre karşılaştırma grubu puanları ($\bar{X} = 66,55$; $S=12,94$), araştırma grubu puanlarından ($\bar{X} = 48,81$; $S=19,39$) anlamlı derecede yüksektir (Bkz. Çizelge 3.19.). Cinsiyet temel etkisi ve ortak etki anlamlı bulunmamıştır.

Çizelge 3.19. Cinsiyet ve Gruplara Göre Toplam ÇBASDÖ – Toplam Puanı Ortalama ve Standart Sapmaları

Gruplar	Cinsiyet	Ort	SS	N
Araştırma	Erkek	48,22	19,16	40
Grubu	Kadın	49,14	19,64	73
	Toplam	48,81	19,39	113
Karşılaştırma	Erkek	66,94	10,41	18
Grubu	Kadın	66,34	14,21	35
	Toplam	66,55	12,94	53
Toplam	Erkek	54,03	18,97	58
	Kadın	54,71	19,73	108
	Toplam	54,47	19,41	166

İkincil psikopati ve Rosenberg Benlik saygısı ölçeği toplam puanları arasında iki yönlü varyans analizi sonuçlarına cinsiyet ve gruplara göre anlamlı fark bulunmamıştır.

3.4. Kadınlar İçin Eşe Yönelik Şiddette Yönelmeyi Yordayan Faktörler

Önceki hüküm giyme sayıları, alkol kullanım sıklığı, madde kullanım sıklığı, eşin alkol kullanım sıklığı, eşin madde kullanımı sıklığı, eylemden önceki eşe yönelik; fiziksel şiddet uygulama sıklığı, cinsel şiddet uygulama sıklığı, eşten sözel, fiziksel, cinsel şiddet görme sıklığı, küçüklüğünde anne-babadan fiziksel şiddet görme sıklığı, küçüklüğünde anne-baba arasındaki fiziksel şiddet sıklığı ile sözel şiddet sıklığı, eşin eski hüküm sayısı ve ölçek puanları (empatik eğilim, benlik saygısı, birincil ve ikincil psikopati, özel insan, arkadaş ve aile sosyal destek puanları) değişkenleri, kadınların eşe yönelik şiddet uygulanmasını yordamakta mıdır?

Bu soruyu test etmek için Çok Değişkenli Lojistik Regresyon analizi uygulanmıştır. Modele değişkenler alınırken yazın bilgileri ışığında, kadın eşine yönelik şiddet suçluları ile en çok ilişkilendirilmiş değişkenler seçilmiş ve bu

değişkenler normal dağılım göstermedikleri için Mann Whitney U testi ile iki farklı örneklemden gelip gelmedikleri test edilerek .20 'nin altında çıkan maddeler modele alınmıştır. (Bağımlı değişkenlerin ortalama ve standart sapmaları için Bkz. Çizelge 3.20.; Çizelge 3.21. Çizelge 3.22.)

Çizelge 3.20. Kadınların Gruplara Göre Şiddet Uygulama ve Şiddet Görme Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişken	Gruplar	N	Ort	SS
Eşten fiziksel şiddet görme	Araştırma Grubu	72	3,58	1,54
	Karşılaştırma Grubu	35	1,60	,95
Eşe Fiziksel Şiddet Uygulama Sıklığı	Araştırma Grubu	72	1,17	,60
	Karşılaştırma Grubu	35	1,26	,56
Eşten Cinsel Şiddet Uygulama Sıklığı	Araştırma Grubu	72	2,68	1,68
	Karşılaştırma Grubu	35	1,11	,68
Eşe Cinsel Şiddet Uygulama Sıklığı	Araştırma Grubu	72	1,00	,000
	Karşılaştırma Grubu	35	1,00	,000
Eşten Sözel Şiddet Görme Sıklığı	Araştırma Grubu	72	3,74	1,60
	Karşılaştırma Grubu	35	1,94	1,37

Çizelge 3.21. Kadınların ve Eşlerinin Alkol ve Madde Kullanım Sıklığı ile Hüküm Sayıları Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişken	Gruplar	N	Ort	SS
Alkol Kullanma Sıklığı	Araştırma Grubu	73	1,59	1,04
	Karşılaştırma Grubu	36	1,17	,378
Madde Kullanım Sıklığı	Araştırma Grubu	73	1,07	,48
	Karşılaştırma Grubu	36	1,00	,00
Eşin Alkol Kullanım Sıklığı	Araştırma Grubu	73	3,05	1,71
	Karşılaştırma Grubu	36	1,56	,91
Eşin Madde Kullanım Sıklığı	Araştırma Grubu	73	2,19	1,88
	Karşılaştırma Grubu	36	1,00	,00
Eski Hüküm Giyme Sayısı	Araştırma Grubu	72	,11	,39
	Karşılaştırma Grubu	35	,00	,00
Eşin Eski Hüküm Giyme Sayısı	Araştırma Grubu	72	,29	,46
	Karşılaştırma Grubu	35	,03	,17

Çizelge 3.22. Kadınların Çocuklukta Şiddet Görme ve Tanık Olma Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişken	Grup	N	Ort	SS
Küçüklükte Anne- Babadan Fiziksel Şiddet Görme Sıklığı	Araştırma Grubu	72	1,93	1,36
	Karşılaştırma Grubu	35	1,49	,74
Anne – Baba Arasındaki Fiziksel Şiddet Sıklığı	Araştırma Grubu	71	1,86	1,33
	Karşılaştırma Grubu	35	1,94	1,30
Anne – Baba Arasındaki Sözel Şiddet Sıklığı	Araştırma Grubu	71	1,90	1,38
	Karşılaştırma Grubu	35	1,89	1,08

Modele dahil edilen değişkenler; eşin alkol kullanım sıklığı, anne baba arasındaki sözel şiddet sıklığı, eşten fiziksel şiddet görme sıklığı, eşten cinsel şiddet görme sıklığı, empati puanı, ikincil psikopati puanı, özel insan, aile ve arkadaştan algılanan sosyal destek puanıdır. Söz konusu değişkenlere Çoklu Lojistik Regresyon Analizi uygulanmıştır.

Kurulan modelin doğru sınıflama oranı %87,5 olarak bulunmuştur (Çizelge 3.23.).

Çizelge 3.23. Modelin Doğru Sınıflama Oranı

Gözlenen		Yordanan		%
		Cinsiyet		
		Karşılaştırma	Araştırma	
Cinsiyet	Karşılaştırma	28	6	82,4
	Araştırma	7	63	90,0
Toplam Yüzde				87,5

Kurulan modele göre 5.adımda eşin alkol kullanım sıklığı, eşten fiziksel şiddet görme sıklığı ve eşten cinsel şiddet görme sıklığının artışı, özel insan sosyal destek puanı ile aile sosyal destek puanının düşüşü kadınların eşine yönelik şiddet uygulamasını yordamaktadır.

Çizelge 3.24.'de görüldüğü gibi kadınların eşe yönelik ağır şiddet uygulama riskini, eşin alkol kullanım sıklığı OR=2,25 kat (%95 CI=1,24 - 4,08) $p<.05$; eşten fiziksel şiddet görme OR=2,06 kat (%95 CI=1,19-3,57) $p<.05$; eşten cinsel şiddet görme OR= 2,83 kat (%95 CI=1,30-6,15) $p<.05$ arttırmaktadır. Bunun yanı sıra özel insan puanındaki düşüş OR=,88 kat (%95 CI=,81-,97) $p<.05$ aile puanındaki düşüş OR=,88 kat (%95 CI=1,30-6,15) $p<.05$ eşe yönelik şiddet uygulama riskini arttırmaktadır. Bu bulguları değerlendirirken göz önünde bulundurulması gereken bir husus OR: Odds Ratio (Risk Oranı) katsayısının anlamlı olması koşuluyla 1'den büyük OR değeri, ilgili değişkenin bağımlı değişkeni yordamada önemli bir değişken olduğunu, 1'den küçük olan OR değeri ise o değişkenin bağımlı değişkenin

değişimine önemli bir katkısı olmadığını gösterir (Oğuzlar, 2005). Buna göre kadın eşine yönelik şiddet suçluları için anlamlı bulunan özel bir insandan ve aileden algılanan sosyal destek puanları eşe yönelik şiddeti yeterince anlamlı şekilde yordamamaktadır.

Çizelge 3.24. Adım 5’de Oluşturulan Model

	Bağımsız	B	S.H	Wald	p	OR	%95 CI*
	Değişken						
5.adım	Eşin alkol kullanım sıklığı	,81	,30	7,20	,007	2,25	1,24-4,08
	Eşten fiziksel şiddet görme sıklığı	,72	,28	6,71	,010	2,06	1,19-3,57
	Eşten cinsel şiddet görme sıklığı	1,04	,40	6,87	,009	2,83	1,30-6,15
	Toplam özel insan	-,12	,05	7,25	,007	,88	,81-,97
	Toplam aile puanı	-,13	,05	5,75	,016	,88	,79-,98
	Sabit	,58	1,49	,152	,697	,41	

3.5. Erkekler İçin Eşe Yönelik Şiddette Yönelmeyi Yordayan Faktörler

Hüküm giyme sayısı, eşin eski hüküm giyme sayısı, alkol ve madde kullanımı, eşin alkol ve madde kullanımı, eylemden önce eşe yönelik; fiziksel, cinsel şiddet uygulama sıklığı, eşten sözel, fiziksel, cinsel şiddet görme sıklığı, küçüklüğünde anne-babadan fiziksel şiddet görme sıklığı ve küçüklüğünde anne-baba arasındaki fiziksel şiddet sıklığı, anne- baba arasındaki sözel şiddet sıklığı ile ölçek puanları (empatik eğilim, benlik saygısı, birincil ve ikincil psikopati, özel insan, arkadaş ve aile sosyal destek puanları değişkenleri erkeklerin eşe yönelik şiddet uygulamasını yordamakta mıdır? (Bağımlı değişkenlerin ortalama ve standart sapmaları için Bkz. Çizelge 3.25.; Çizelge 3.26. Çizelge 3.27.)

Çizelge 3.25. Erkeklerin ve Eşlerinin Alkol ve Madde Kullanımı Sıklığı ile Hüküm Sayıları Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişken	Gruplar	N	Ort	SS
Alkol Kullanma Sıklığı	Araştırma Grubu	41	2,4	1,53
	Karşılaştırma Grubu	19	1,74	,87
Madde Kullanım Sıklığı	Araştırma Grubu	41	1,97	1,74
	Karşılaştırma Grubu	19	1,00	,00
Eşin Alkol Kullanım Sıklığı	Araştırma Grubu	41	1,02	,16
	Karşılaştırma Grubu	18	1,17	,38
Eşin Madde Kullanım Sıklığı	Araştırma Grubu	41	1,05	,22
	Karşılaştırma Grubu	19	1,00	,00
Eski Hüküm Giyme Sayısı	Araştırma Grubu	41	1,41	3,33
	Karşılaştırma Grubu	19	,00	,00
Eşin Eski Hüküm Giyme Sayısı	Araştırma Grubu	41	,00	,00
	Karşılaştırma Grubu	19	,00	,00

Çizelge 3.26. Erkeklerin Çocuklukta Şiddet Görme ve Tanık Olma Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişken	Grup	N	Ort	SS
Küçüklükte Anne- Babadan Fiziksel Şiddet Görme Sıklığı	Araştırma Grubu	41	2,29	1,54
	Karşılaştırma Grubu	19	1,68	,67
Anne – Baba Arasındaki Fiziksel Şiddet Sıklığı	Araştırma Grubu	41	1,80	1,05
	Karşılaştırma Grubu	19	1,58	,61
Anne – Baba Arasındaki Sözel Şiddet Sıklığı	Araştırma Grubu	41	1,90	,89
	Karşılaştırma Grubu	19	1,58	,77

Çizelge 3.27. Erkeklerin Gruplara Göre Şiddet Uygulama ve Şiddet Görme Sıklığı Ortalama ve Standart Sapmaları

Değişken	Gruplar	N	Ort	SS
Eşten fiziksel şiddet görme	Araştırma Grubu	41	1,54	1,07
	Karşılaştırma Grubu	19	1,11	,31
Eşe Fiziksel Şiddet Uygulama Sıklığı	Araştırma Grubu	41	2,00	1,14
	Karşılaştırma Grubu	19	1,21	,42
Eşten Cinsel Şiddet Uygulama Sıklığı	Araştırma Grubu	41	1,05	,38
	Karşılaştırma Grubu	19	1,00	,00
Eşe Cinsel Şiddet Uygulama Sıklığı	Araştırma Grubu	41	1,12	,51
	Karşılaştırma Grubu	19	1,00	,00
Eşten Sözel Şiddet Görme Sıklığı	Araştırma Grubu	41	2,44	1,59
	Karşılaştırma Grubu	19	1,32	,48

Bu soruyu test etmek için erkek katılımcılara Çok Değişkenli Lojistik Regresyon analizi uygulanmış bağımlı değişken olarak gruplar (araştırma ve karşılaştırma grupları) kullanılmıştır. Modele değişkenleri almadan önce, her bir değişkenin gruplara göre göre farkını test etmek için dağılımlar normal olmadığı için ön analiz olarak Mann Whitney U testi kullanılmış ve p değeri ,20'nin altında çıkanlar modele alınmıştır.

Modele dahil edilen değişkenler, alkol kullanım sıklığı, eşin alkol kullanım sıklığı, madde kullanım sıklığı, çocuklukta anne-baba arasındaki sözel şiddet sıklığı, eşe fiziksel şiddet uygulama sıklığı, özel insan, arkadaş ve aile puanlarıdır.

Söz konusu değişkenleri Çoklu Lojistik Regresyon Analizi uygulanmıştır. Kurulan modelin doğru sınıflama oranı %77,2 olarak bulunmuştur (Bkz. Çizelge 3.28.).

Çizelge 3.28. Modelin Doğru Sınıflama Oranı

Gözlenen		Yordanan		%
		Grup		
Grup	Karşılaştırma	Karşılaştırma	Araştırma	
		Araştırma	6	11
		2	38	95,0
Toplam Yüzde				77,2

Analiz sonuçlarına göre arkadaştan algılanan sosyal desteğin düşmesi erkeklerin eşe yönelik şiddet davranışını yordamaktadır.

Çizelge 3.29’de görüldüğü gibi eşe yönelik şiddet uygulama riskini arkadaştan algılanan sosyal desteğin düşmesi $OR=,813$ kat (%95 CI=,71 - ,93) $p<.05$ arttırmaktadır.

Çizelge 3.29. Adım 7’de Oluşturulan Model

Bağımsız		B	S.H	Wald	p	OR	%95 CI*
Değişken							
7.	Toplam arkadaş	-21	,07	9,24	,002	,81	,71 - ,93
adım	puanı						
	Sabit	4,58	1,34	11,62	,001	97,8	

4. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular alan yazın bilgileri doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmada; eşler arasında görülen ağır fiziksel şiddet (yaralama, öldürmeye teşebbüs ve cinayet) olaylarının altında yatan psikolojik, sosyo demografik, ailesel, gelişimsel faktörler ile cinsiyetlere göre eşe yönelik şiddet uygulamayı yordayan risk faktörlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

4.1. Bazı Değişkenlerin Frekans ve Yüzdelerine Göre Katılımcıların Değerlendirilmesi

Araştırmanın sosyo-demografik bulgularına bakıldığında; araştırmaya katılan ceza infaz kurumunda bulunan 114 kişinin 41'i (%35.96) erkek, 73'ü (%64.04) kadınlardan oluşmaktadır, karşılaştırma grubu da benzer oranlarda seçilmiştir toplam 55 kişinin 19'u erkek (34,54); 36'sı kadındır (%65,46). Yazında -feminist yaklaşımın da etkisiyle- eşe yönelik şiddet olgusu, erkekten kadına yönelik olduğu kabul edilerek incelenmeye başlamıştır ve günümüzde de sıklıkla erkekten kadına yönelik olarak incelenmeye devam etmektedir (Frieze, 2000). Bu yaklaşımın tersini iddia eden "aile çatışmaları" yaklaşımları eşe yönelik şiddetin her iki cinsiyette de görülebileceğini iddia etmiş olmasına rağmen, Johnson (1995) eşler arasında "yakın terörizmi" adını verdiği ağır şiddet vakalarının yine de erkeklerde daha sık rastlandığı belirtilmiştir. Buna paralel olarak farklı kültürlerde yapılan pek çok istatistik çalışmasında eşe yönelik yaralama ve cinayet vakalarında, saldırganın daha çok erkek olduğu gösterilmektedir. Yazın bilgilerinin tersi şekilde bu araştırmada eşe yönelik cinayet, yaralama veya cinayete teşebbüs suçu sebebiyle cezaevinde bulunan mahkumların yarısından fazlası kadındır. Benzer bulgular ABD'de yapılan bir araştırmada elde edilmiş, ABD'deki eyaletlerin bazılarında kadınların, bazılarında

erkeklerin e e yönelik cinayet suçunda sayıca daha fazla olduğu g r lm ştir (Wilson ve Daly, 1992b). Bu araştırma, her ne kadar evreni temsil gücü yüksek cezaevlerinde yürütülse de, elde edilen oransal veriler kesinlik göstermekten uzaktır. Bunun sebebi ise ülkemizde suç istatistiklerinin yeterli şekilde tutulmamasıdır. Adalet bakanlığının ya da cezaevlerinin kendi bünyelerinde e e yönelik cinayet, cinayete teşebbüs veya yaralama suçları sebebiyle kaç mahkum olduğu belli değildir. Katılımcılara, cezaevleri çalışanlarının ve mahkumların bireysel bilgileri sayesinde ulaşılmış ve gönüllük esasına dayanarak katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Kadın mahkum sayısının erkek mahkum sayısından çok daha az olması sebebiyle kadın e e yönelik şiddet su lularına ulaşmak çok daha kolay olmuştur.

Araştırmaya katılan tüm katılımcıların % 70.2'si 29 - 48 yaşları arasındadır ancak araştırma grubunda kadınların söz konusu suçu işlediklerindeki yaş ortalaması 32.29 (16 – 54 yaş ranĐı arasında) erkeklerin yaş ortalaması ise 38.58 (23-76 yaş ranĐı arasında) olarak belirlenmiştir. Gana'da eşlerini öldüren kadınlarla yapılan bir araştırmada yaş ranĐı 28-50 olarak belirlenmiştir (Adinkrah, 2007). Eşlerini öldüren erkeklerle yapılan bir başka araştırmada ise erkek saldırganların yaş ranĐı 22-70 yaş ortalaması 42.7 olarak bulunmuştur (Adinkrah, 2008) ve bulgular bizim bulgularımıza çok yakındır. Bunun yanı sıra yazında e e yönelik şiddetin 16 – 24 yaşları arası daha yoğun olduğu bildirilmektedir (Greebfield ve ark , 1998; Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi şiddet" Araştırması, 2009). Ancak bu bilgiler e e yönelik fiziksel, sözel ve cinsel şiddeti ifade etmektedir. E e yönelik cinayet/yaralama ise fiziksel, sözel veya cinsel şiddetten farklı olarak yazında yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre; katılımcılar söz konusu şiddet suçunu işlemeden önce eşleri ile aralarında (ağırlıklı olarak kadın katılımcılarda) sözel, fiziksel ve cinsel şiddet yaşanmaktadır. şiddetin en ciddi boyutu olan cinayet, cinayete teşebbüs ve yaralama, eşler arasında yaşanan uzun süreli şiddetin bir sonucu olabilir. Wormer ve Roberts'e (2009) göre eş cinayetleri farklı nedenlerle olsa bile uzun süreli bastırılmış öfkenin açığa çıkmasıdır. Bu sebeple yazındaki yaş farklılığının kabul edilebilir bir fark olduğu düşünülmektedir.

Araştırma grubunda katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında, kadınların ve erkeklerin yarısından fazlası ya hiç okula gitmemiş ya da ilk okul mezunudur. Eğitim düzeylerine paralel şekilde; erkek katılımcıların 36.58'si gelir durumunu çok düşük ya da düşük, %56.1'i ise orta gelir grubunda; kadın katılımcılar %53.43'ü gelir düzeyini düşük ya da çok düşük, %30.14'ü orta düzey olarak bildirmiştir. Orta üstü veya üst gelir grubunda olduğunu bildiren katılımcıların oranı ise toplamda yaklaşık % 13'tür (Bkz. Çizelge 2.5). Eşe yönelik şiddet, hemen her sosyo ekonomik düzeyde yaşanmasına karşın alt sosyo ekonomik düzeyde daha sık rastlandığı bilinmektedir (Barnett ve 2005; Adinkrah, 2008), bu sebeple, bulgular yazınla uyumlu bulunmuştur. Her ne kadar Hattery'e (2009) göre yüksek gelir gruplarındaki eşe yönelik şiddetin boyutları yeterince bilinmiyorsa da eşe yönelik cinayet ve yaralama vakalarının alt sosyo ekonomik gruplarda daha yoğun olduğu düşünülmektedir. Yüksek gelir ve eğitim grupları içinde eşe yönelik şiddet olaylarının yaşandığı ve çoğu zaman gizli kaldığı düşünülmektedir (Hattery, 2009) fakat bu durumların eşe yönelik cinayet ve yaralama sonucuna varmadan ilişkinin sonlandırılmış olabileceği düşünülebilir. Diğer yandan araştırma grubundaki kadınların %50.68'si çalışmamakta, %10.96'sı ise düzensiz işlerde çalışmaktadır. Tam zamanlı düzenli işi olan kadın oranı 31.50'dir. Erkeklerde ise durum daha farklıdır, cezaevine girmeden önce işsiz olduğunu bildiren olmamıştır ancak düzensiz işlerde çalıştığını bildirenlerin oranı %12.19, tam zamanlı işte çalıştığını bildiren erkeklerin oranı ise % 70.73'tür. Bu bulgular kadınlar için yazın bilgileri ile tutarlı görünmektedir. Eşine şiddet uygulayan kadınlar daha çok maddi gücü olmayan ve düşük eğitim düzeyindeki bireylerdir ve genellikle bu eylemi kendilerini koruma amaçlı yaparlar (Adinkrah, 2007; Van Wormer ve Bartollas, 2007; Wormer ve Roberts, 2009). Erkeklerde ise benzer şekilde düşük sosyo ekonomik durum ve işsizlik eşe yönelen şiddetin en önemli risk faktörlerinden biri sayılmaktadır (Holtzworth-Munroe ve ark., 1997). Araştırma bulgularına baktığımızda söz konusu suç eyleminden önce işsiz olduğunu bildiren erkek katılımcı olmaması ve erkeklerin yalnızca %12,19'sinin düzensiz işlerde çalıştığını belirtmesi, beklentilerin altındabulunmuştur. Bununla beraber erkeklerde “çok düşük” ya da “düşük” gelir grubunda olduğunu bildirenlerin oranı da %36. 58'de kalmıştır bu oranın başlangıçta daha yüksek çıkması öngörülmüştür ancak; bu araştırmada gelir düzeyleri

belirlenirken ne yazık ki objektif ölçütler kullanılamamıştır. Araştırma grubundaki katılımcıların her birinin cezaevlerinde bulunma süreleri birbirlerinden farklıdır ve aylık gelirleri, cezaevine girmeden önceki enflasyon koşullarına göre değerlendirilebilmektedir. Bu sebeple aylık kazançlarına göre gelir düzeyi belirlenmesi yapılamamıştır, bunun yerine kişilerin kendi algıladıkları gelir düzeyine göre değerlendirme yapılmıştır; ancak böyle bir değerlendirme ile bulguların ne kadar nesnel olabileceği tartışmalıdır.

Araştırma grubundaki katılımcıları, yaşadıkları bölgelere göre değerlendirmek gerekirse katılımcıların %37.72'si İç Anadolu, %21.05'i Ege ve %23.68'i Marmara bölgesindedir ancak yedi bölgeden de katılımcı araştırmaya katılmıştır. Karşılaştırma grubu ise sadece Ankara'da yaşayan gönüllü katılımcılardan seçilmiştir. Katılımcıların daha çok İç Anadolu, Marmara ve Ege bölgesinden olmaları evreni temsil etmemektedir. Her ne kadar Ankara ve İstanbul'daki büyük cezaevleri evreni temsil edebilse de Denizli, Çankırı, Kırşehir, Bursa ve Mersin cezaevleri daha çok o bölge insanların bulunduğu cezaevleridir, Karadeniz Bölgesi ile Doğu ve Güneydoğu Bölgesindeki cezaevlerine ise gidilememiştir.

Medeni durumlarına göre katılımcılar değerlendirildiğinde; araştırma grubundaki katılımcıların medeni durumu ağırlıklı olarak dul ya da boşanmış; karşılaştırma grubunun ise hepsi evli olarak bulunmuştur. Araştırma grubu eşini öldürme ya da yaralama suçu sebebiyle cezaevlerinde bulunduğu için medeni durumları yukarıda bahsedildiği gibidir. Ancak bilgi formu ve ölçekler doldurulurken öldürdüğü/yaraladığı eşini düşünerek ve cezaevine girmeden (suç işlenmeden) önceki durumlarını düşünerek soruları cevaplamaları istenmiştir.

Katılımcıların eş seçim şekillerine bakarsak geleneksel görücü usulü ile tanışıp evlenme tüm katılımcıların %50.89'unun seçtiği bir yöntemdir. Araştırma grubu içindeki kadınların % 46.57'si, erkeklerin %46.34'ü geleneksel görücü usulü yöntemi ile evlenmiştir. Geleneksel görücü usulü tanışma şekli Türkiye'de özellikle

kırsal bölgelerde yaygın bir yöntemdir ancak eşe yönelik şiddet riskini arttırdığına ilişkin bir bulgu yoktur.

Araştırma grubunun %19.3'ü çocuk sahibi değildir, geri kalanı en az 1 en fazla 6 çocuk sahibidir (Bkz. Çizelge 3.2.). Çocuk sahibi olma eşe yönelik şiddet vakalarında önemlidir. Anne baba arasında yaşanan şiddet; sosyal öğrenme kuramcılarına göre şiddeti öğreten ve şiddet davranışını nesiller boyu devam etmesine sebep olan çok önemli bir etmendir. Bununla beraber şiddetin ruh sağlığını bozmasına bağlı olarak anne babalar çocuklarına yeterli ilgi ve bakımı gösterememektedir (Fonagy, 1999) daha da önemlisi zaman zaman çocuklar da gerek babadan gerekse anneden şiddet görmektedir. Bu şekilde eşler arasındaki şiddetin boyutları genişlemekte ve çok önemli bir halk sağlığı problemi haline almaktadır . Whitfield ve arkadaşlarına(2003) göre aile içinde çocuk istismarı üç şekilde olur; fiziksel istismar, cinsel istismar ve devamlı istismar edilen bir anneyi gözleyerek. Bu durumda anne baba arasında şiddet varsa çocukların söz konusu üç istismar çeşidine de maruz kalma olasılığının arttığı düşünülmektedir.

Eşlerin suç geçmişlerine baktığımızda araştırma ve karşılaştırma grubundaki erkeklerden hiçbirinin eşinin suç geçmişi yokken araştırma grubundaki kadınların % 28.77'sinin eşi çeşitli suçlardan sabıkası vardır. Karşılaştırma grubundaki kadınlarda ise bu oran %2.77 dir ve sadece 1 katılımcının eşinin sabıkası vardır. Suç geçmişi ve saldırganlık, anti sosyal kişilik ile yakından ilişkilidir. Bu bulgu bize yazında sıkça bahsedilen; eşine yönelik şiddet davranışında bulunan kadınların kendini koruma güdüsüyle şiddet davranışını gerçekleştirdiği bilgisi ile tutarlı görünmektedir.

Katılımcıların sosyal ve gelişimsel bazı özelliklerinin yüzdelerine bakılması gerektiği düşünülmüştür. Bu sebeple 147 maddeli bilgi formunda pek çok bu amaca hizmet eden sorular sorulmuş, ancak bu soruların pek çoğu bu araştırma kapsamını aştığı için TÜBİTAK 109K308 projesinde değerlendirilmesine karar verilmiştir. Bu kısımda bakılacak olan sosyal özelliklerden biri arkadaş çevresi içinde eşine yönelik şiddet uygulayan insanların varlığıdır. Feminist kuramcılara göre kadına yönelik şiddetin sebeplerinden biri, toplumsal olarak bu durumun onaylanmasıdır. Özellikle doğu toplumlarında kadına karşı şiddet onay görmekte veya büyük bir tepki ile

karşılanmamaktadır (Ayyub, 2000; Barnett ve ark. 2005; Felson, 2000). Bu sebeple katılımcıların arkadaş çevresindeki eşlerine yönelik şiddet uygulayan insanların varlığı, bir onay mekanizması olarak önemli görülmüştür. Erkek katılımcıların %41,46'sının kadınların ise %6,8'inin eşine şiddet uygulayan arkadaşları vardır. Erkek egemen toplumlarda, özellikle alt sosyo ekonomik ve düşük eğitim düzeyinde bu beklenir bir durumdur. Kadınlar arasında %6.8 dilime girenlerin, arkadaşlarının kadın mı erkek mi olduğu bilinmemektedir; ancak erkek olduğu tahmin edilmektedir ya da cezaevi içindeki kadın arkadaşlarından bahsedildiği düşünülmektedir zira toplumsal olarak eşler arasında kadından erkeğe yönelik şiddet çok daha az rastlanır, duyulur ve onaylanır bir durumdur, bu çeşit şiddet görüldüğünde de bu araştırmada incelendiği üzere cinayet, yaralama gibi ciddi boyutlarda olmaktadır. Erkeklerin eşine şiddet uygulayan arkadaşlarının büyük oranda olması aynı zamanda eşe yönelik şiddet uygulamayı onaylayıcı bir durum yarattığı düşünülmektedir.

Katılımcıların çocuklukta ne çeşit bir aile yapısı içinde bulunduğunu anlamak için çocuklukta, anne babadan ayrı büyüme yüzdelerine ve anne babanın ilişki durumu yüzdelerine baktığımızda; araştırma grubunun %14.97'si, karşılaştırma grubunun %10.9'u çocukluğunda anne babadan ayrı yaşamıştır. Bununla beraber araştırma grubunun %77.19'u anne babası birlikte %9.64'si ise anne baba ayrı yaşayan ya da resmen boşanmış çiftlerdir. Karşılaştırma grubunda ise durum; %92.72'sinin anne babası birlikte, %3.62'sinin ise anne baba ayrı ya da boşanmıştır. İki grup arasındaki farkın anlamlı bir fark olup olmadığı bu tez kapsamı dışında tutulmuştur; ancak araştırma grubundaki katılımcıların anne babasın ayrı ya da boşanmış olma yüzdeleri karşılaştırma grubuna göre daha yüksektir.

Araştırma grubundaki katılımcıların suç türleri, eşini öldürme, sevgili ya da imam nikahlı eşini öldürme, eşini öldürmeye teşebbüs, sevgili ya da imam nikahlı eşini öldürmeye teşebbüs şeklinde sınıflanmıştır. Eski eşe yönelik saldırının az sayıda olması sebebiyle eşe yönelik öldürme ya da öldürmeye teşebbüs suçları içine dahil edilmiştir. Yapılan ön analizlerde bu suç türleri arasında değişkenler açısından anlamlı fark bulunmadığı için analizlerde suç türü değişkenine yer verilmemiştir.

Yazında da öldürme ya da öldürmeye teşebbüs suçları arasında farklı güdülerden bahseden bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Bireyler eşlerine yönelik şiddeti genellikle kendi evlerinde uygulamaktadır. (Gelles ve Cornell, 1990; Mitchel ve Anglin, 2009; Wormer ve Roberts, 2009). Bu araştırmada katılımcıların eşlerine yönelik şiddet suçunu işledikleri yer, yazın bilgileri ile tutarlı olarak büyük oranda evdir. Erkeklerin %75.61'i kadınların %78.08'i (Bkz. Çizelge 3.9.) eylemi kendi evlerinde gerçekleştirmiştir.

Araştırma grubundaki katılımcılar, eylemi gerçekleştirmeden önce erkeklerin % 7.32'si, kadınların %24.66'sı plan yapmıştır. Bu bulguya ek olarak erkeklerin %14.63'ü kadınların % 30.14'ü eylem sonunda pişmanlık hissetmemektedir. Bu durumda planlı olarak eylemi gerçekleştirmeyen katılımcılarında bir kısmı yaptıkları eylemi gerekli görmekte ve pişmanlık hissetmemektedir. Bu durumda Wormer, Roberts'ın (2009) belirttiği gibi eş cinayetleri anlık durumlarla ortaya çıksa bile uzun süreli bastırılmış öfkenin bir sonucu olma ihtimali yüksek görünmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak geçmişte çözülmeyen çatışmalar olması veya eşin ağır şiddetine maruz kalma; maruz kalan kişinin, eşine yönelik şiddet davranışı gösterme ihtimali arttırıyor olabilir.

4.2. Ölçek Puanlarının Gruplara ve Cinsiyete Göre Karşılaştırması

Araştırmada analizler yapılmadan önce uygulanan ölçek puanları arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Kişinin uyum ve iletişim becerisini artıcı empati, benlik değeri, sosyal destek ölçekleri kendi aralarına olumlu korelasyon göstermiştir ve bu bulgu beklentimiz yönündedir. Şiddet ve suça yönelme ile ilişkili olan psikopati ölçeğinin alt ölçeklerinden birincil psikopati puanı ile diğer puan türleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ve bu beklentilerimiz yönünde değildir. Diğer yandan ikincil psikopati puanı; empati, benlik değeri, sosyal destek ölçekleri ile beklendiği üzere olumsuz yönde anlamlı ilişki içindedir.

Araştırma kapsamında cinsiyete ve gruplara göre (araştırma ve karşılaştırma grupları) ölçek puanları karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına sırasıyla bakarsak: empati puanı sadece gruplara göre farklı çıkmış, karşılaştırma grubu katılımcıları anlamlı derecede, araştırma grubundan yüksek puanlar almıştır. Çiftlerle yapılmış araştırmalarda, empati becerisi yükseldikçe ilişkideki çatışmaların azaldığı ya da çatışmalı durumların daha etkin çözülebildiği görülmektedir (Bush ve ark, 2000; Burke, 2001; Bisonette, ve ark. 1997). Kaldı ki bu araştırmaya katılan araştırma grubu, eşe yönelik ağır fiziksel şiddette bulunmuş bireyler olduğu düşünüldüğünde evlilik içindeki çatışmanın çok daha ciddi olduğu varsayılabilir. Empati becerisi yoksunluğunun çatışmaları daha çok büyüttüğü ve ağır sonuçlara yol açtığı düşünülebilir. Bunu yanı sıra araştırmaya katılan her birey, uzun süreli çatışmalı bir ilişkinin sonucunda şiddete yönelmemiş, kimisi de başka sebeplerle (yeni sevgili, para, kıskançlık) eşinin canına kast etmiştir; ancak sebep her ne olursa olsun empati becerisi yoksunluğu bu grup için açıklanabilir bir durumdur, çünkü yazında empati yoksunluğu suçlu davranış ile ilişkilendirilmektedir. Jolliffe ve Farrington'un (2004) empati ve suçlu davranışları üzerine yaptıkları bir meta analiz çalışmasında özellikle düşük bilişsel empatinin, suçlu davranışları ile güçlü bir ilişkisi olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmada kullanılan Empatik Eğilim Ölçeği (uyarlayan Dökmen, 1988) yazında incelendiği gibi duygusal ve bilişsel olarak iki alt boyutta puan vermemektedir bu sebeple katılımcıların duygusal ve bilişsel empati becerisi değerlendirilememiştir. Söz konusu meta analiz çalışmasının bir diğer önemli bulgusu; düşük empati becerisine bağlı suça yönelmenin, zeka ve sosyo ekonomik düzey ile kontrol edilebildiğidir. Bu bilgiye baktığımızda araştırmaya katılan katılımcıların büyük kısmı düşük sosyo ekonomik düzeyden katılımcılardır. Bu nedenle, araştırma grubu, suça yönelme kontrol mekanizmalarından en az birinden yoksun oldukları görülmektedir.

Analiz sonucunda Rosenberg Benlik Saygısı ölçeği puanları arasında cinsiyet ve gruplara göre fark çıkmamıştır. Yazında eşe yönelik şiddet suçlarının benlik saygısı üzerine çelişkili bulgular vardır. Diğer yandan şiddete maruz kalma ise düşük benlik saygısı ile ilişkilidir. Bu ilişki, hem şiddetin bir sonucu hem de şiddete maruz kalma risk faktörlerinden biridir (Dobash ve Dobash, 1979; Mitchel ve Anglin, 2009).

Araştırmanın temel varsayımlarından biri olan kadın eşe yönelik şiddet suçlarının aynı zamanda mağdur olmasına bağlı olarak kadın ve erkek arasında fark çıkması beklenmekte iken sonuçlar beklentileri doğrular yönde çıkmamıştır. Bu durumun yönteme ilişkin aksaklıklardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların, eylemi gerçekleştirmeden önceki benlik saygıları ile gerçekleştirdikten sonraki kendilerine yönelik saygıları değişmiş olabilir. Bu değişken kontrol edilememektedir. Söz konusu eylemin sosyal olarak onaylanması veya -özellikle kadınlar için- uzun süreli sözel, fiziksel ve cinsel şiddet mağduriyetinin sonlanması, benlik saygılarını yükseltici rol oynamış olabileceği düşünülmektedir.

Analizler sonucunda psikopati puanları arasında birincil psikopati cinsiyetlere göre farklı çıkmış, erkek katılımcıların puanları kadınlardan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte ikincil psikopati puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Birincil psikopati manipülatif, acımasız, duygusuz ve sosyal normlara uyumsuzlukla ilişkili iken ikincil psikopati ise daha çok dürtüsellığı ifade etmektedir (Engeler ve Yargıç, 2006). Bu durumda hem birincil hem ikincil psikopatinin eşe yönelik şiddet uygulama ile ilişkili olması beklenmekteyken söz konusu puan üzerinde grup farkının anlamlı çıkmaması beklentilerden farklı bulunmuştur. Sadece birincil psikopati puanı üzerinde cinsiyet temel etkisi anlamlı çıkmıştır. Araştırma ve karşılaştırma grubundaki erkeklerin birincil psikopati puanları birbirlerine yakındır (araştırma grubu erkek $\bar{X}=31,70$; karşılaştırma grubu erkek $\bar{X}=31,47$) bu durum düşük sosyo ekonomik düzey ve ataerkil toplumsal değerler ile ilişkili olabilir. Zorlayıcı ekonomik şartların erkek bireyler üzerindeki ağır yükü birlikte, onların daha acımasız, normlara uyumsuz bireyler olabileceği düşünülse de araştırma deseni olarak bunu test edecek yeterli bilgilere sahip olunamamıştır. İleri ki araştırmalarda üst sosyo ekonomik düzeyden gelen bireyler ile benzer çalışmanın tekrarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, yazın bilgilerine bağlı kalarak kadın eşe yönelik şiddet suçlarının büyük oranda kendini korumak adına suç işlediği (Adinkrah, 2007; Wormer, Roberts, 2009; Van Wormer ve Bartollas, 2007) hipotezimize bağlı olarak kadınların birincil psikopati puanlarının erkeklerden anlamlı derece düşük çıkması beklenir bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Son olarak değerlendirilen ölçek puanı Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğidir (ÇBASDÖ). Sosyal destek yoksunluğu yazında hem eş şiddeti mağduriyetini hem de eşe yönelik şiddet davranışı gösterme ile ilişkili bulunan bir değişkendir. ÇBASDÖ alt puanları olan; özel insan, arkadaş ve aile ile toplam ÇBASDÖ puanları arasında gruplara göre anlamlı fark çıkmış, araştırma grubu katılımcıları, karşılaştırma grubundan düşük puanlar almışlardır. Sosyal desteğin, düşük gelir grupları içinde sosyo kültürel yapıya bağlı olarak, kadınların erkeklerden daha düşük puanlar alması beklenirken hem erkek hem kadın katılımcıların düşük puanlar aldıkları görülmüştür (Bkz. Çizelge 3.23.) bunun yanı sıra ortalamalara bakıldığında araştırma grubu erkeklerin toplam ÇBASDÖ puan ortalamaları, araştırma grubu kadınlardan daha düşük olduğu görülmektedir (erkek $\bar{X} = 20.02$, kadın $\bar{X} = 19.75$). Her ne kadar eşe yönelik şiddette risk faktörü olarak en sık bahsedilen faktörlerden biri olmasa da, sosyal desteğin stresin en önemli baş etme kaynaklarından biri olarak değerlendirildiği bilinmektedir (Eker ve Arkar, 1995). Ek olarak düşük ekonomik gelirin yarattığı stresin, kadına karşı şiddeti arttırdığı da bilinmektedir (Wormer ve Roberts, 2009). Bu durumda, sosyal destekten yoksun bireyler, stres ile baş etmekte sosyal desteği kuvvetli olanlara göre daha fazla zorlandığı, bunun da eşe yönelen şiddeti arttırdığı düşünülebilir. Sosyal destek; eşe yönelik şiddet uygulayan kadın ve erkekler için karşılaştırma grubu katılımcılarına göre son derece düşüktür ve bunun önemli bir risk faktörü olabileceği düşünülmektedir.

4.3. Cinsiyete Göre Risk Faktörleri Değerlendirilmesi

Yazın bilgilerine dayanılarak eşe yönelik şiddeti yordayan risk faktörleri cinsiyetlere göre ayrı ayrı analiz edilmiş ve tartışılmıştır.

4.3.1. Kadınların Eşe Yönelik Şiddet Davranışına İlişkin Risk Faktörleri

Araştırma ve karşılaştırma gruplarındaki kadın katılımcıların puanları, yazında anlamlı risk faktörleri açısından lojistik regresyon ile analiz edilmiştir. Buna göre anlamlı bulunan risk faktörleri şu şekildedir. Eşin alkol kullanma sıklığının artması, eşten fiziksel şiddet görme sıklığının artması, eşten cinsel şiddet sıklığının artması (karşılaştırma grubu içinde eşinden cinsel şiddet gördüğünü bildiren kadın olmamıştır) ya da özel bir insandan algılanan sosyal desteğin ve aileden algılanan sosyal desteğin düşmesi, kadınların eşe yönelik şiddet davranışı göstermelerini yordamaktadır. Bulunan değişkenler diğer değişkenler sabit tutulduğunda tek başına anlamlı risk faktörleridir. Bunlar arasında sadece özel bir insan ve aileden algılanan sosyal desteğin yordama katsayısı 1'den küçük olması sebebi ile anlamlılık gücü yeterli olamamakla birlikte (Oğuzlar, 2005) katsayılar ,885 ve ,880 düzeyinde bulunmuştur. Bulgular, yazın bilgileri ile uyumlu bulunmuştur.

Buna göre kadın eşe yönelik şiddet saldırganlarının aynı zamanda eş şiddeti mağduru olmaları ve kendilerini koruma amaçlı bu eylemi gerçekleştirdikleri önermesi bu araştırma bulguları ile de desteklenmektedir. Analiz sonuçlarına göre diğer değişkenler sabit tutulduğunda kadının eşinden fiziksel şiddet görme sıklığı ya da cinsel şiddet görme sıklığı artıyorsa kadının eşine yönelik ağır şiddet uygulama riski artıyordu. Benzer şekilde Van Wormer ve Bartollas'ın (2007) eşlerini öldüren kadınlarla yaptıkları bir araştırma da bu kadınların pek çoğunun geçmişinde eşlerinden şiddet gördükleri orta çıkmıştır.

Diğer bir risk faktörü olan cinsel şiddetin çoğu zaman sözel ve fiziksel şiddet ile beraber olduğu görülmektedir (Harne ve Radford, 2008). Dolayısıyla cinsel şiddet gören kadınların şiddetin en ağır biçimlerine maruz kaldıklarını tahmin etmekteyiz. Her ne kadar cinsel şiddet gördüğünü bildiren kadın katılımcı sayısı fiziksel şiddet gördüğünü bildirenlerden sayıca azda olsa bu önemsenmesi gereken bir konudur ve analizlerde bu düşünceyi desteklemiştir. Türkiye'de Kadına Karşı Aile İçi Şiddet araştırmasında (2009) ülkemizde cinsel şiddete uğradığını bildiren kadın oranı %15'tir, Kuzeydoğu Anadolu'da ise bu oran %29'a çıkmaktadır dolayısıyla eş tarafından cinsel şiddete uğrayan kadın sayısı azımsanamayacak kadar önemlidir. Şiddete maruz kalmak eşe yönelik şiddet uygulamaya ilişkin kadınlarda önemli risk

faktörlerinden biri olmanın yanı sıra, travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) önemli sebeplerinden biridir. Fiziksel şiddet ve tecavüz kurbanı kadınlarda sıklıkla TSSB görüldüğünü biliyoruz. Yapılan bir araştırmada travmanın birinci haftası içinde tecavüz kurbanı kadınların %94'ünde, fiziksel şiddet kurbanı kadınların %71'inde DSM III-R' e göre TSSB semptomları görülmüştür (Gutner, Rizvi, Monson, Resick, 2006). Bunun yanı sıra tecavüzün Amerikan Komorbidite Birliğinin araştırmasında, TSSB için en yüksek risk faktörü olarak bulunmuştur. Eşlerinin fiziksel ya da cinsel şiddetine veya her ikisine birden mağruz kalan kadınların süre giden bu travmatik yaşantılarına bir son vermek için eşlerine yönelik şiddet uyguladıkları (öldürme/yaralama) düşünülebilir. Diğer yandan cinsel şiddet konusundaki bilgilerin gerçek tabloyu yansıtmayıp yansıtmadığı şüphelidir. Cinsel şiddet gördüğünü ifade etmek katılımcılar için zorlayıcı olabilir bu sebeple, ifade etmemesine rağmen eşinden cinsel şiddet gören bireyler olabilir. Unutulmamalı ki eşe yönelik şiddet araştırmalarının önemli kısıtlılıklarından biri de bireylerin utanma duygusu ile hatalı ya da eksik bilgiler vermeleridir (Englander, 2003).

Bir diğer risk faktörü ise eşlerin alkol kullanım sıklıklarının artmasıdır. Yazında eşe yönelik şiddet ile en çok ilişkilendirilen faktörlerden biri alkol kötüye kullanımınıdır. Steward'ın (2003) yaptığı araştırmada, alkol kullanan erkeklerin eşlerine şiddet uygulama sıklığının kullanmayanlara göre sekiz kat arttığı ve uygulanan şiddetin çok daha ciddi boyutta olduğu bildirilmiştir. Bu bilgiler ışığında bulgulara bakıldığında eşinin sık alkol alması sebebiyle çok sık şiddet gören kadın, kendini koruma amaçlı eşine yönelik ağır fiziksel şiddet (öldürme /yaralama) uygulamış olabileceği düşünülebilir. Yalnız bulgular değerlendirilirken Leonard ve Quigley'in (1999) oluşturduğu model mutlaka göz önünde tutulmalıdır. Bu modele göre; eşlerin alkol kullanımı, doğrudan bir kişilik bozukluğuna eşlik ediyor olabilir (örn: anti sosyal kişilik boz.) anti sosyal davranışlar gösteren birey, eşine karşı şiddet uyguluyor olabilir ve anti sosyal davranışlara sıklıkla alkol kullanımı eşlik eder. Diğer yandan evlilik içinde zaten ciddi problemler, anlaşmazlıklar olabilir ve eşler bu anlaşmazlıkların sonucu olarak alkol kullanmaya başlamış ya da kullanım sıklıklarını arttırmış olabilirler. Bu araştırma örneklemini için; kadınların bir kısmı, eşin alkol almasına bağlı şiddet gördüğü için değil, evlilikte bir takım sıkıntılar çıkmaya

başladığı için eşi (kocas) alkol almaya başlamış olabilir. Bu durumda kadınlar, evliliklerindeki sorunlara bağlı olarak eşlerine yönelik ağır fiziksel şiddet uygulamış olabilir. Son olarak; kadınların eşlerinin alkol kullanımına bağlı olarak dürtü kontrolleri zayıflamış ve eşe yönelik şiddet uygulamış olabilirler. Bu durumda da kadınlar kendilerini korumaya yönelik şiddet uygulamış olabilirler. Araştırma bulgularına göre söz konusu modelin hangi maddesinin daha geçerli olduğu bilinmemektedir ancak ileriki araştırmalarda bu model doğrultusunda eş şiddeti ve alkol problemleri araştırılabilir.

Analiz sonuçlarına göre özel bir insandan ve aileden algılanan sosyal desteğin düşmesi, kadınlar için anlamlı derecede eşe yönelik şiddet uygulamayı yordamaktadır. “Özel bir insan” ile kasıt, aile ve arkadaşların dışında flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor vb kimse düşünülmemelidir. Söz konusu evli ya da duygusal bir ilişki içinde eşe yönelik şiddet uygulayan kadınlar olduğu için, bir akraba doktor veya başı sıkıştığında danışabileceği bir kimsedir. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (2009) taramasında şiddet sonucu evini terk eden kadınların %81’i ailesinin evine %7’si akrabalarına, %4’ü arkadaşlarına %4’ü ise eşinin ailesine sığınmıştır. Türkiye kadın sığınma evlerinin sayısının kısıtlı olması sebebi ile sığınma evleri yüzdelik dilimlere dahil bile olamamıştır. Evi terk etmek, eş şiddetinden kaçmanın bir yolu olarak görülebilir. Kadının evi terk edebilmesi için, sığınabileceği bir yerin olması ya da maddi imkanlarının yeterli olması gerekmektedir. Söz konusu grup düşük sosyo ekonomik düzeyde olduğunu göz önünde bulundurulduğunda sosyal desteğin önemi bir kez daha anlaşılır. Eş şiddetinden kaçma yolu kalmayan kadın, son çare olarak eşini öldürmeye karar vermiş veya bastırılmış öfkenin bir anda açığa çıkması ile eşini öldürmüş ya da yaralamış olabilir. Özellikle kadınlar için kadının kendi ailesinden ve çevresinden alacağı sosyal destek hem mağdur hem de saldırgan olmaktan onları koruyabileceği düşünülmektedir.

4.3.2. Erkeklerin Eşe Yönelik Şiddet Davranışına İlişkin Risk Faktörleri

Yapılan analizler sonucunda erkeklerin eþe yönelik Şiddet uygulamasını yordayan tek değişken arkadaştan algılanan sosyal destek olduğu görülmüştür. Arkadaş desteğinin önemli olması bir yana diğer değişkenlerin anlamlı çıkmaması beklentilerden farklıdır.

Kadınlarda “zel bir insan” ve “aile” sosyal destek algısının zayıf olması eþe yönelik Şiddet risk faktörleri olarak bulunmuŐken, erkeklerde “arkadaş” sosyal destek algısının düşük olması eþe yönelik Şiddete baŐvurmayı yordayıcı bir risk faktörü olarak bulunmuştur. Sosyal destek stres ile başa çıkmamanın en önemli faktörlerden biri olduğunu biliyoruz (Eker ve Arkar, 1995) bunun yanı sıra eþe yönelik Şiddete baŐvurmanın bir sebebi de stresle yeterince başa çıkamama olması nedeniyle analiz sonuçları beklentiler ile tutarlıdır. Kadın ve erkek için farklı sosyal destek kaynaklarının önemli oluşu toplumsal hayatta kadın ve erkeğin rolleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle düşük sosyo ekonomik yapılar da ve ataerkil kültürlerde kadının çalıŐmaması, zamanın çoğunu evde geçirmesi; erkeğin ise para kazanan kişi olması ve sosyal hayat içinde daha çok yer alması farklı sosyal destek kanallarına ihtiyaç duymalarına neden oluyor olabilir.

Erkek katılımcıların verileri üzerinde yapılan analizlerde anlamlı çıkmaması beklenen bazı değişkenler geçerli risk faktörleri olarak bulunamamıştır. Bunun sebebinin, kısıtlı sayıda katılımcı ile çalışılmış olması ve araştırma grubundaki katılımcıların, yanılıcı bilgiler vermiş olma ihtimali olarak dŐnlmüŐtr.

4.3.3. Anlamlı Bulunmayan Risk Faktörleri

Yazında eþe yönelik Şiddet ile ilişkili bulunmasına rağmen analizlerde anlamlı bulunmayan risk faktörlerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği dŐnlmüŐtr. Buna göre;

Bireylerin kendi alkol ve madde kullanım sıklıklarına ilişkin yanılıcı bilgiler verebileceği düşünülebilir. Madde kullanımı anti sosyal davranıŐlarla ve

saldırganlıkla ilişkili olmasına rağmen kendisinin madde kullandığını söyleyen az sayıda katılımcı olmuştur.

Çocuklukta anne babadan şiddet görme ile anne baba arasındaki fiziksel ve sözel şiddet varlığı sosyal öğrenme kuramına göre şiddeti öğreten ve normalleştiren olgular olduğu için analize alınmış ancak; anne - baba arasındaki şiddet, hem erkek hem de kadın gruplar arasında farklı olmadığı için modele alınamamıştır. Bu bulgular beklentilerimizi doğrultusunda çıkmamıştır. Çocuklukta anne ve babadan ayrı ayrı şiddet görme sıklığı bilgi formunda sorulmamış olması, araştırma için önemli bir kısıtlılık olduğu düşünülmektedir. Küçüklükte sadece anne ya da babanın birinden şiddet görme ile her ikisinden birden şiddet görme arasında farklılıklar görülebilir.

Eş dışında birine yönelik şiddet uygulamış olmanın eşe yönelik şiddet gösterme ile ilişkili olabileceği yazında bildirilmektedir (Maiuro ve ark.1986; Barnett ve ark., 1991; Riggs ve ark., 2000). Cinsiyetlere göre eski hüküm sayılarına bakıldığında; erkeklerin hüküm giyme ortalamaları kadınlardan fazla olmasına rağmen risk faktörü olarak anlamlı değildir. Bu konuda hüküm giyme sayısı, eski şiddet davranışını ölçmek amacıyla sorulmuştur ancak elbette bunun tek ölçütü değildir. Eski şiddet içeren davranışları ileride yapılacak araştırmalarda daha ayrıntılı incelenmesi önerilmektedir.

Öncesinde bahsedildiği üzere kadın ve erkek eşe yönelik şiddet saldırganları için farklı önermeler söz konusudur. Buna göre kadın eşe yönelik şiddet saldırganlarının önemli bir kısmının aynı zamanda mağdur olduğu düşünülmektedir. Buna bağlı olarak kadınlar kendi eşlerine yönelik daha doğru bilgi vermiş olabilecekleri gibi mağduriyetlerini olduğundan fazla göstermek gibi bir davranış sergilemiş olabilirler. Erkek saldırgan ise kendilerini daha masum gösterme çabaları ile özellikle kendilerine yönelik yanıltıcı bilgiler vermiş olabilirler. Bu sebeple kadınlar için daha fazla sayıda risk faktörü anlamlı çıkarken erkekler için anlamlı bulunmuş madde sayısı çok kısıtlı kalmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm dünyada, hemen hemen her kültür ve sosyo-ekonomik düzeyde eşe yönelik şiddet görülmektedir ve hem eşlerin, hem de aile içindeki çocukların fizyolojik ve psikolojik sağlığını tehdit etmektedir. Sorunun yaygınlığı, eşe yönelik şiddet olgusunun önemini arttırmakta ve bu olgu önemli bir halk sağlığı sorunu olarak sağlıkçılar, toplumbilimciler, hukukçular, yasa koyucular ve kolluk kuvvetleri tarafından ele alınmaktadır. Feminist hareketle birlikte özellikle kadına karşı şiddet kapsamında incelenmeye başlayan eşe yönelik şiddet, Türkiye’de özellikle 80’lerden sonra kadın hareketleri ile birlikte önem kazanmaya başlamıştır (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003). Konunun yaygınlığı ve önemine rağmen Türkiye’de psikoloji alanında eşe yönelik şiddet olgusu üzerine son derece kısıtlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Konu üzerindeki akademik çalışmaların artması ile eşe yönelik şiddet olgusunun sosyo demografik ve psikolojik boyutlarının daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Bugün özellikle gelişmiş ülkelerde, şiddetle mücadelenin en önemli parçasının şiddet davranışı ortaya çıkmadan engellemek olduğu anlaşılmıştır. Şiddet davranışını engellemenin ilk adımı adli psikoloji alanında risk değerlendirme çalışmalarıdır. Kanada ve İngiltere gibi uzun yıllardır risk değerlendirme çalışmalarını yürüten ülkelerde risk değerlendirme işlemlerinde kullanılan ölçme araçları, cinsiyet ve yaş gruplarına göre sınıflanmıştır. Söz konusu araştırmalar; şiddet suçluları üzerinde yürütülmüş uzun süreli çalışmalara ya da bu tür suçlara sebep olan psikolojik rahatsızlıkların tedavileri sırasında yürütülen çalışmalarla geliştirilmiştir. Ülkemizde henüz suça ilişkin norm belirleme ve suçlu psiko-sosyal profillemeye çalışmalarını yeterli düzeyde yapılamadığı için kullanılan herhangi bir risk değerlendirme aracı da mevcut değildir.

Türkiye’de de eşe yönelik şiddet ile ilgili akademik çalışmalar artıp konunun boyutları ve içeriği anlaşıldıkça risk değerlendirme ve sonrasında konu ile ilgili müdahale ve tedavi programlarının da geliştirileceği düşünülmektedir. Ülkemizde cezaevlerindeki ıslah çalışmaları, birçok suç çeşidi için son yıllarda gündeme

gelmeye başlamıştır. Bu ıslah çalışmalarının en başında kişinin tedavisi yer almaktadır. Tekrar suç işleme eğilimi yüksek düzeyde risk oluşturacak suçluların tedavisi ve suçun tekrar işlenmesini engellenmesi birçok ülkede adli sürecin bir parçasıdır, bu adli psikolojik konunun ülkemizde de hızla hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada yukarıda bahsedilen gelişmeler örnek alınarak Türkiye’de eşe yönelik şiddet ile ilişkili risk faktörleri belirlenmeye çalışılmış ve eşe yönelik şiddet suçu sebebiyle cezaevinde bulunan grup içinde cinsiyetlere göre bazı değişkenler üzerinden farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Bu araştırmanın, ileride bu konu üzerine yapılacak daha kapsamlı çalışmaların başlangıcı olması hedeflenmiştir. Türkiye’de adli alanda akademik çalışma yapmanın bazı zorluklarına rağmen Adalet Bakanlığı ve Cezaevi çalışanlarının destekleri sayesinde veri toplama çalışmaları tamamlanmıştır. Türkiye’de adli alanda çalışma yapmanın zorlukları ise; suç türlerine ilişkin yeterli istatistiklerin olmaması, varolan istatistik bilgilerinde kodlamaların çelişkili olması (örn: eş cinayeti özel bir kod değildir eş cinayeti mahkumların çoğu cinayet kodlaması ile cezaevinde bulunmaktadır) ve suça ilişkin normların belirlenmemiş olması (ortalama ilk suç işleme yaşı, yeniden suç işleme oranları gibi..) gibi sebeplerdir ve bunlar, araştırma yapmayı ve sonuçlarını değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Örneğin bu araştırmada eşe yönelik şiddet suçu sebebiyle 42 erkek, 73 kadın mahkumla çalışılmıştır; ancak tüm Türkiye’de söz konusu suçlardan kaç mahkum olduğu belli değildir veya Türkiye’de ortalama suç işleme yaşı ve ortalama eşe yönelik şiddet uygulamla yaşı belli olmadığı için bu araştırma örnekleminin yaş grupları yeterince değerlendirilememiştir.

Türkiye’de adli alandaki bir takım yetersizlikler araştırma yapmayı zorlaştırırsa da ileride yapılacak suç ve saldırganlık ile ilgili araştırmalarda olabildiğince farklı kaynaklardan bilgi toplanması önerilmektedir. Suç işleyen bireylerin özellikle kendileri hakkında yanıltıcı veya eksik bilgi verme ihtimalleri göz önüne alınmalıdır.

Bu araştırma içinde konu ile ilgili yazına paralel şekilde önemli değişkenler hakkında bilgi toplanmıştır. Eşe yönelik şiddete başvuran bireylerin empati becerileri daha düşük, sosyal destek sistemlerinin daha zayıf olduğu görülmüştür. Benzer şekilde sosyal destek sistemleri zayıflamasının eşe yönelik şiddeti yordadığı görülmüştür. Eşler arasındaki sözel, cinsel ve fiziksel şiddetin varlığının ve alkol kullanımının önemli risk faktörleri olduğu anlaşılmıştır. Sonuçlar şaşırtıcı değildir ancak Türkiyede ilk defa eşe yönelik şiddet davranışı için söz konusu değişkenler sınanmıştır.

Araştırma sonuçlarına bakarak cezaevlerinde yürütülecek rehabilitasyon programları içinde eşe yönelik şiddet suçluları için aynı suçun tekrarlanmaması adına iletişim ve empati becerilerine yönelik çalışmalara yer verilmesi, aile içinde sözel, fiziksel ve cinsel şiddete ilişkin farkındalığı arttırıcı programlar ve kampanyalar düzenlenmesi gerektiği düşünülmüştür. Bunlara ek olarak ülke ruh sağlığı politikaları içinde sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesinin ve insanların kendilerini çözümsüz hissettiklerinde başvurabilecekleri kriz merkezlerinin oluşturulmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir. Sosyal hizmetlerin kuvvetlendirilmesinin eşe yönelik şiddet olgusu ile mücadelede göz önünde bulundurulması gereken konulardan biri olduğu düşünülmektedir.

ÖZET

Eş Şiddeti Suçu İle İlişkili Olabilecek Psiko-Sosyal Faktörlerin Belirlenmesi ve Suç Analizi

Bu araştırmanın amacı eşlerine karşı işledikleri şiddet suçu sebebiyle ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların, işledikleri suç ile ilişkili olabilecek psikolojik, sosyo demografik, gelişimsel ve suça ilişkin özelliklerin belirlenmesi ve eşe yönelik şiddet ile ilişkili risk faktörlerinin değerlendirilmesidir.

Araştırmada hükümlü ve tutukluların çeşitli özellikleri hakkında bilgi toplayabilmek için araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Toplama Aracı, psikolojik belirtilerin saptanabilmesi için Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Levenson Psikopati Ölçeği (LSRP) kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında, Araştırma grubunda Ankara L1, L2 Cezaevi, Ankara Kadın Kapalı Cezaevi, İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi, Denizli D Tipi Kapalı Cezaevi, Denizli Bozkurt Kadın Açık Cezaevi, Çankırı Cezaevi, Mersin Cezaevi, Kırşehir E Tipi Cezaevi ve Bursa E tipi Kapalı Cezaevinden bulunan 19 – 81 yaşları arasındaki 73 kadın ve 41 erkek tutuklu ve hükümlü ile karşılaştırma grubunda 19-68 yaşları arasında 19 erkek 36 kadın toplam 55 eşe yönelik şiddet öyküsü olmayan katılımcı ile çalışılmıştır.

Araştırmada ölçek puanlarının cinsiyet ve gruplara göre farklılaşması iki yönlü varyans analizi (ANOVA) ile cinsiyete göre eşe yönelik risk faktörlerinin belirlenmesi Lojistik Regresyon analizleri ile test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre empati becerisi, sosyal destek ve psikopati puanları arasından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bunun yanı sıra kadınlar için eşin alkol kullanımı, eşten fiziksel ve cinsel şiddet görme ve sosyal desteğin, erkeklerde de arkadaş desteğinin eşe yönelik şiddet uygulamaya ilişkin önemli risk faktörleri olduğu görülmüştür. Bulguların büyük kısmı yazın bilgileri doğrultusunda çıkmış ve araştırma sonuçları alan yazını doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Aile içi şiddet, Eşe yönelik şiddet, Psikososyal değişkenler, Suç analizi, Risk faktörleri

SUMMARY

Determination of Psycho - Social Factors in Partner Violence and Crime Analysis

The aim of this study is to determine related psychological, socio-demographic, developmental and criminal factors in partner violence and also assess risk factors about intimate partner violence according to their gender among prisoners convicted of partner violence.

In this study, Personal Information Collection Tool, which was developed by researcher, is used for collecting data about prisoners' various characteristics, and Rosenberg Self Esteem Scale, Emphatic Tendency Scale, Multidimensional Scale of Perceived Social Support and Levenson Self-Report Psychopathy Scale (LSRP) are used to evaluate psychological symptoms.

The resarch group consisted of 41 males and 73 females, a total of 144 prisoners, ranging from the ages of 19 – 81 from Ankara L1, L2 Prisons, Ankara Female Closed Prison, İstanbul Bakırköy Female Closed Prison, Denizli D Type Closed Prison, Denizli Bozkurt Female Opened Prison, Çankırı Prison, Mersin Prison, Kırşehir E Type Closed Prison and Bursa E Type Closed Prison. Comparison group consisted of 19 males and 36 females, a total of 55 participants between the ages of 19-68, who have similar socio- demographic level, but not involved in intimate partner violence.

In this study, two way ANOVA were used to find the differences of scale scores between sex and groups. Logistic Regression was carried out to determine the partner violence risk factors in terms of sex. The results of the study indicated meaningful differences between sex and groups in terms of empathy, social support and psychopathy. Analysis shows that being subjected to physical and sexual violence by one's partner are influenced by the partner's alcohol abuse, low family and significant others' social support for women and by low friends' support for men. Findings are consistent with related literature and the findings of the present study were discussed in terms of related literature.

Keywords: Crime analysis, Domestic violence, Partner violence, Psychosocial variables, Risk factors

KAYNAKLAR

- ADINKRAH, M. (2007). Women Who Kill Their Husbands: Mariticides in Contemporary Ghana. *Aggressive Behavior*, **33**: 526 - 536.
- ADINKRAH, M. (2008). Husbands Who Kill Their Wives An Analysis of Uxoricides in Contemporary Ghana. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, **52(3)**: 296 - 310
- ALDARONDO, E., SUGARMAN, D. (1996). Risk maker analysis of the cessation and persistence of wife assault. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **64**: 1010 -1019.
- ARCHER, J. (2000). Sex Differences in Aggression Between Heterosexual Partners: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, **126(5)**: 651-680
- ASSOCIATED PRESS. 2007. Father found guilty of ordering daughter's murder in 'honorkilling.' [<http://www.iht.com/articles/ap/2007/06/11/europe/EU-GEN-Britain-Honor>] Killing.php (Eylül 24, 2007).
- AYYUB, R. (2000). Domestic violence in the South Asian Muslim immigrant population in the United States. *Journal of Social Distress and the Homeless*, **9(3)**: 237-48.
- BARNETT, O., PERRIN, M. L. C., PERRIN, D. R. (2005). Family Violence Across the Lifespan. Sage Publications
- BARNETT, O.W., FAGAN, R., BOOKER, J. (1991). Hostility and stress as mediators of aggression in violent men. *Journal of Family Violence*, **6**: 217-241.
- BARNETT, O.W., HAMBERGER, L. K. (1992). The assessment of maritally violent men on the California Psychological Inventory. *Violence and Victims*, **7**: 15-28
- BELFRAGE, H., RYING, M. (2004) Characteristics of spousal homicide perpetrators: a study of all cases of spousal homicide in Sweden 1990-1999. *Criminal Behaviour and Mental Health*, **14**: 121-133
- BERNS,S.B.,JACOBSEN,N.S.,GOTTMANJ.M.(1999) Demand-with-draw interaction in couples with a violent husband. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **67**: 666-674.
- BISSONETTE, V. L., RUSBULT, C. E., KILPATRICK, S. D. (1997). Empathic accuracy and marital conflict resolution. In W. Ickes (Ed.), *Empathic accuracy* (251-281). New York: Guilford.

- BLUNKETT, D. (2003). Home Office Consultation Paper- Safety and Justice: The government's Proposals on Domestic Violence, 18 June
- BOGRAD, M. (1984) Family systems approaches to wife battering: A feminist critique. *AmJ Orthopsychiatry*, **54(4)**: 558–568.
- BONEY- McCOY, S., SUGARMAN, D.E. (1999). Self Esteem and partner violence: A meta Analytic review. Paper presented at Sixth International Family Violence Research Conference, Durham, NH.
- BRITISH CROWN PROSECUTION SERVICE (2001). Pres Releases Archive 136/01 – Zero Tolerance for Domestic Violence. London: CPS.
- BRONFENBRENNER, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press
- BURKE, D. M. (2001). Empathy in sexually offending and nonoffending in adolescent males. *Journal of Interpersonal Violence*, **16**: 222–233.
- BUSH, C. A., MULLIS, R. L., MULLIS, A. K. (2000). Differences between offender and nonoffender youth. *Journal of Youth and Adolescence*, **29**: 467–478.
- CHERMACK, S. T., TAYLOR, S. P. (1995). Alcohol and human physical aggression: Pharmacological versus expectancy effects. *Journal of Studies on Alcohol*, **56**: 449–456.
- COHEN, D., STRAYER, J. (1996). Empathy in conduct-disordered and comparison youth. *Developmental Psychology*, **32**: 988–998.
- COKER, A. L., DAVIS, K.E., ARIAS, I., DESAI, S., SANDERSON. M., BRANDT, H. M. SMITH, P. H. (2002). Physical and mental effects of intimate partner violence for men and women. *American Journal of Preventive Medicine*, **19**: 316-320
- COKER, A.L., SMITH, P.H., MCKEOWN, R.E., KING, M.J. (2000) Frequency and correlates of intimate partner violence by type: Physical, sexual, and psychological battering. *Am J Public Health*, **90(4)**: 553–559.
- CONNER, K.R., ACKERLEY, G.D. (1994) Alcohol-related battering: Developing treatment strategies. *J Fam Violence*, **9**: 143–155.
- ÇUHADAROĞLU F. (1986). Adölesanlarda benlik saygısı. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü, Ankara.
- DATE, A., RONAN, G. (2000). An examination of attitudes and behaviors presumed to mediate partner abuse: A rural incarcerated sample. *Journal of Interpersonal Violence*, **15**: 1140–55.

- DAVIS, M. H., KRAUS, L. A. (1997). Personality and empathic accuracy. In W. Ickes, Empathic accuracy (144–168). New York: Guilford.
- DIXON, L., BROWNE, K.(2003). The heterogeneity of spouse abuse: a review. *Aggression and Violent Behavior* 107–130.
- DOBASH, R. E., DOBASH, R. P. (1980). Violence against wives: A case against the patriarchy. London: Open Books.
- DOLAN, M., Khavaja, A. (2004). The HCR–20 and Post-Discharge Outcome in Male Patients Discharged From Medium Security in the UK. *Aggressive Behavior*, **30**: 469–483
- DÖKMEN, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, **21(1-2)**: 155 – 190.
- DULUTH DOMESTIC VIOLENCE PATHFINDER. Home Office Online Report. [www.homeoffice.gov.uk/rds/]
- DUTTON, D. (2007).Rethinking domestic violence. Vancouver, Canada: University of British Columbia Press.
- DUTTON, D. G., HART, S. D. (1992b). Evidence of long-term, specific effects of childhood abuse and neglect on criminal behavior in men. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, **36**: 129–137.
- DUTTON, D. G., HART, S. D. (1992a). Risk markers for family violence in a federally incarcerated population. *International journal of law and psychiatry*, **15(1)**: 101-12
- DUTTON, D.G., STARZOMSKI, A., RYAN, L. (1996). Antecedents of abusive personality and abusive behavior in wife assaulters. *Journal of Family Violence*, **11**: 113–132.
- EHRENSAFT, M. K., COHEN, P., BROWN, J., SMAILES, E. M., CHEN, H., JOHNSON, J.G. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: 20-yearprospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **71**: 741-753.
- EKER, D., ARKAR, H. (1995a) Perceived social support: psychometric properties of the MSPSS in normal and pathological groups in a developing country. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, **30**: 121-26.
- EKER, D., ARKAR, H. (1995b) Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, **34**: 45-55.
- ENGELER, A. (2006). Psikopati ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.

- ENGELER, A. YARGIÇ, İ. (2006). Alkol-Madde Kullanımı, Psikopati ve Kişilik Bozuklukları. **42.** Ulusal Psikiyatri Kongresi'nde Sunulmuş Poster, İstanbul.
- ENGLANDER, K. E. (2003). *Understanding Violence*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, London. ERNST, A.A., NICK, T.G., WEISS, S.J. (1997) Domestic violence in an inner-city ED. *Ann Emerg Med.*, **30(2)**:190–197.
- ERSOY, A. M., VARAN, A. (2007) Ruhsal Hastalıklarda İçselleştirilmiş Damgalanma Ölçeği Türkçe Formu'nun Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, **18 (2)**: 163-171
- FELD, S.L., STRAUS, M. A. (1989). Escalation and desistance of wife assault in marriage. *Criminology*, **27**: 141–161.
- FELDMAN, C. M., RINDLEY, C. A. (2000), The role of conflict-based communication responses and outcomes in male domestic violence toward female partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, **17**: 552-573
- FELSON, R. B. (2000). The normative protection of women from violence. *Sociological Quarterly*, **33**: 1-16.
- FIFE, R.S., EBERSOLE, C., BIGATTI, S., LANE, K. A., BRUNNER HUBER, L.R., (2008). Assessment of the Relationship of Demographic and Social Factors with Intimate Partner Violence (IPV) among Latinas in Indianapolis. *Journal Of Women's Health Volume*, **17(5)**: 769 – 775
- FINKEL, J. E. (2007). Impelling and Inhibiting Forces in the Perpetration of Intimate Partner Violence. *Review of General Psychology*, **11(2)**: 193–207
- FLOURNOY, P. S., WILSON, G. L. (1991). Assessment of MMPI profiles of male batterers. *Violence and Victim*, **6**: 309–320.
- FONAGY, P. (1999). Male Perpetrators of Violence Against Women: An Attachment Theory Perspective *Journals of Applied Psychianalitic Studies*. **1(1)**: 7-27
- FRIEZE, H. I. (2000). Violence in Close Relationships—Development of a Research Area: Comment on Archer. *Psychological Bulletin*. **126(5)**: 681-684
- FRODI, A.M., LAMP, M. E. (1980). Child abuser' responses to infants' smiles and cries. *Child Development*. **51**: 238 – 241
- GANNON, A. T., WARD, T., BEECH, R. A., FISHER, D. (2007) *Aggressive Offenders' Cognition Theory, Research, And Practice*. John Wiley & Sons Inc.
- GARBARINO J. (1985). *Adolescent development: an ecological perspective*. Columbus, OH, Charles E. Merrill.

- GELNES, R., CORNELL, C. (1990). *Intimate Violence in Families*. Beverly Hills, CA: Sage.
- GILCHRIST, E. KEBBELL, M. (2004). Domestic violence: current issues in definitions and intervention. In J Adler (ed.), *Forensic Psychology: Debates, Concepts, Practice* (pp. 219–45).
- GLANCY, D. G., CHAIMOWITZ, G., (2005). The Clinical Use of Risk Assessment. *Can J Psychiatry*, **50(1)**: 12–20
- GOETTING, A. (1995). *Homicide in families and other populations*. New York: Springer.
- GOTTMAN, J. M., JACOBSON, N. S., RUSHE, R. H., SHORTT, J. W., BABCOCK, J., LA TAILLADE, J. J., WALTZ, J. (1995). The relationship between heart rate reactivity, emotionally aggressive behaviour and general violence in batterers. *Journal of Family Psychology*, **9(3)**: 227–248.
- GRANN, H. U. (2007). Assessing Violence Risk: A Review and Clinical Recommendations. *Journal of Counselling and Development*, **85**: 294 – 301
- GREENFIELD, L. A., RAND, M. R., CRAVEN, D., KLAUS, P. A., PERKINS, C.A., RINGEL, C., (1998). *Violence by intimates* (NCJ Publication No, 167237) Washington, DC: US, Department of Violence.
- GUTNER, A. C., RIZVI S. L., MONSON C. M., RESICK A. P. (2006). Changes in Coping Strategies, Relationship to the Perpetrator, and Posttraumatic Distress in Female. *Crime Victims Journal of Traumatic Stress*, **19(6)**: 813–823
- GÜLER, N., TEL, H., TUNCAI, Ö. F. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi* **27 (2)**: 51 – 56
- HAMBERGER, L.K., LOHR, J.M., BONGE, D., TOLIN, D.F. (1996). A large sample empirical typology of male spouse abusers and its relationship to dimensions of abuse. *Violence Vict.*, **11**: 277–292.
- HAMEL, J., (2005). *Gender-inclusive treatment of intimate partner abuse : a comprehensive approach*. Springer Series on Family Violence.
- HARE, R. D., HARPUR, T. J., HAKSTIAN, R. A., FORTH, A. E., HART, S. D. (1990). The Revised Psychopathy Checklist: Realibility and Factor Structure, *Psychological Assessment*, **2**: 338-341.
- HARNE, L., RADFORD, J. (2008). *Tackling Domestic Violence Theories, Policies and Practice*. Open University Press
- HARPUR, T. J., HAKSTIAN, A. R., HARE, R. D. (1988). Factor structure of the psychopathy checklist. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **56**: 741–747.

- HATTERY, A. J. (2009). *Intimate Partner Violence*. Rowman and Littlefield Publishers, Inc.
- HEALEY, K., SMITH, C. (1998) *Batterer Intervention: Program Approaches and Criminal Justice Strategies*, Publication 168638. Washington, DC: US Department of Justice.
- HEGADOREN, K. M., LASIUK, G. C., COUPLAND, N. J., (2006). Posttraumatic Stress Disorder Part III: Health Effects of Interpersonal Violence Among Women. *Perspectives in Psychiatric Care*, **42(3)**: 163 – 173
- HINES, A.D., MORRISON, M.K. (2005) *Family Violence in the United States. Defining, Understanding and Combating Abuse*. Sage Publications, Inc.
- HINES, D.A., SAUDINO, K. J. (2004). Genetic and environmental influences on intimate partner aggression. *Violence and Victims*. **19(6)**: 701 - 718
- HOBFOLL, S. E., STEPHENS, M. A. P. (1990). Social support during extreme stress: Consequences and intervention. In B. R. Sarason, I. G. Sarason and G. R. Pierce (Eds.), *Social support: An interactional view* (pp. 454–481). New York: Wiley.
- HOLTZWORTH-MUNROE, A., SMUTZLER, N., SANDIN, E. (1997). A brief review of the research on husband violence. Part I: Maritally violent versus nonviolent men. *Aggression and Violent Behavior*. **2(2)**: 179-213
- HOLTZWORTH-MUNROE, A., STUART, G. L. (1994). Typologies of male batterers: three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*, **116(3)**: 476–497.
- HOME OFFICE. 2005. Domestic violence: National plan for domestic violence. London: Home Office. <http://www.crimereduction.gov.uk/domesticviolence> (accessed February 2007).
- JACOBSEN, N., GOTTMAN, J. (1998). *When men batter women*. New York: Simon & Schuster.
- JOHNSON, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, **57**: 283-294.
- JOLLIFFE, D., FARRINGTON, D. P. (2004). Empathy and offending: A systematic review and meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior*, **9**: 441–476
- KAUFMAN, J., ZIGLER, E. (1987). Do abused children become abusive parents? *American journal of Orthopsychiatry*, **57**, 186-192
- KROPP, P.R., HART, S, D, WEBSTER, C.D., EAVES, D. (1995) *Manual for the Spousal Assault Risk Assessment Guide*, 2nd edn. Vancouver, BC: British Columbia Institute Against Family Violence.

- KROPP, P.R., HART, S.D. (2000). The spousal assault risk assessment (SARA) guide: reliability and validity in adult male offenders. *Law and Human Behavior*, **24**: 101–118.
- LAWRENCE, E., BRADBURY, T. N. (2001). Physical aggression as a predictor of marital dysfunction: A longitudinal analysis. *Journal of Family Psychology*, **15**:135–154.
- LEONARD, K. E., QUIGLEY, B. M. (1999). Drinking and marital aggression in newlyweds: An event-based analysis of drinking and the occurrence of husband marital aggression. *Journal of Studies on Alcohol*, **60**: 537–545.
- LEONARD, K. E., ROBERTS, L. J. (1998). The effects of alcohol on marital interactions of aggressive and nonaggressive husbands and their wives. *Journal of Abnormal Psychology*, **107**: 602–615.
- LEVENSON, M. R., KIEHL, K. A., FITZPATRICK, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, **68**(1), 151-158.
- MAIURO, R. D., CAHN, T.S., VITALIANO, P. P. (1986). Assertiveness deficits and hostility in domestically violent men. *Violence and Victims*, **1**: 279–289.
- MARANO, H. (1993). Inside the heart of marital violence. *Psychology Today*, November/December: **50–53**: 76–78, 91.
- McGEE, R., A., WOLFE, D. A. (1991). Psychological maltreatment: Toward an operational definition. *Development and Psychopathology*, **3**: 3 – 1
- McMILLAN, L. (2007). *Feminists Organising Against Gendered Violence*. PALGRAVE MACMILLAN Houndmills, Basingstoke, Hampshire New York, N.Y. 1001
- McNEELY, R. L., COOK, P. W., TORRES, J. B. (2001) Is domestic violence a gender issue, or a human issue? *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, **4**: 227 – 251
- MITCHELL, C., ANGLIN, D. (2009). *Intimate Partner Violence A Health-Based Perspective*. Oxford University Press
- MITCHELL, R. E., HODSON, C. A. (1986). Coping and social support among battered women: An ecological perspective. In S. E. Hobfoll (Ed.), *Stress, social support and women* (153–169). USA: Hemisphere Publishing.
- MOFFITT, T. E., A. CASPI, M. RUTTER, AND P.A. SILVA. (2001). Sex differences in antisocial behavior. Cambridge: Cambridge University Press.
- MOLTZ, A. (2008). *The Psychology of Female Violence*. Routledge Taylor and Francis Group.

- MOORE, T. M.,STUART, G. L. (2001). A review of the literature on masculinity and partner violence. *Psychology of Men and Masculinity*, **6**: 46–61
- MORSE, B. J. (1995). Beyond the Conflict Tactics Scale: Assessing gender differences in partner violence. *Violence and Victims*, **10**: 251-272.
- O’LEARY, K. D., SLEP, S. M. A., O’LEARY, G. S. (2007). Multivariate Models of Men’s and Women’s Partner Aggression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **75 (5)**: 752–764
- O’LEARY, K. D., SLEP, S. M. A. (2005). Parent and Partner Violence in Families With Young Children: Rates, Patterns, and Connections. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* **73(3)**: 435–444
- OĞUZLAR, A. (2005). Lojistik Regresyon Analizi Yardımıyla Suçlu Profiline Belirlenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, **19**: (1).
- PAGE, Z.,A., İNCE, M. (2008) Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*. **11(22)**: 81-94
- PAGLICCI, R.A.L., ROBERTS, R.A., WODARSKI, S.J. (2002) Handbook of Violence. John Wiley and Sons,, Inc., New York
- PRINCE, J.E., ARIAS, I. (1994). The role of perceived control and the desirability of control among abusive and nonabusive husbands. *Am J Fam Ther.*, **22(2)**: 126–134.
- RENNISON, C. M. (2003). Intimate partner violence 1993–2001. Washington, DC: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
- RIGGS, D., S., CAULFIELD, M. B., STREET A. E (2000). Risk for Domestic Violence: Factors Associated with Perpetration and Victimization. *Journal Of Clinical Psychology*, **56(10)**: 1289–1316.
- ROEHL, J., O’SULLIVAN J., WEBSTER, D.,CAMPBELL, J. (2005). Intimate Partner Violence Risk Assessment Validation Study (The RAVE Study) Practitioner Summary and Recommendations: Validation of Tools for Assessing Risk from Violent Intimate Partners. Report to the National Institute of Justice. [<http://www.ncjrs.org/pdffiles1/nij/grants/209732.pdf>]
- ROSEBAUM, A. (1991). The neuropsychology of marital aggression. In J. S. Milner. *Neuropsychology of Aggression* 167- 180. Boston: Kluver.
- ROSENBERG, M. (1965). Society and adolescent self-image. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- SAKALLI-UĞURLU, N., ULU, S. (2003) Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları* **6 (11-12):** 53 - 65
- SCHAFER, J., CAETANO, R., CLARK, C. L. (1998). Rates of intimate partner violence among U.S. couples. *American Journal of Public Health*, **88**: 1702–1704.
- SEDLAR, G., HANSEN, D.J. (2001). Anger, child behavior, and family distress: Further evaluation of the Parental Anger Inventory. *Journal of Family Violence*. **16**: 361-373
- SHANNON, B. J. (2009). Domestic Violence Sourcebook. Health Reference Series. Third Edition
- SMITH, A., CHIRICOS, T. (2003) Structural antecedents of aggravated assault: Exploratory assessment of female and male victimization. *Violence and Victims*, **18**: 55 – 70
- STARK, E., FLITCRAFT, A. (1988). Violence among intimates: An epidemiological review. *Handbook of family violence* 293 – 317
- STEARWARD, F. W. (2003). The Occurrence of Partner Physical Aggression on Days of Alcohol Consumption: A Longitudinal Diary Study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **71(1)**: 41–52
- STETS, J. E., STRAUS, M. A. (1990). Gender Differences in reporting marital violence and its medical and psychological consequences, Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families (pp, 227 – 244).
- STITH, M. S., SMITH, B. D., PENN, E. C., WARD, B. D., TRITT, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression and Violent Behavior* **10**: 65–98.
- STRAUS, M. A. (1979). Measuring Family Conflict and Violence: The conflict Tactics Scale. *Journal of Marriage and Family*, **41**: 75-88.
- STRAUS, M. A., GELLES, R. J. (1986). Societal change and change in family violence from 1975 to 1985 as revealed by two national surveys. *Journal of Marriage and the Family*, **48**: 465–479.
- STRAUS, M. A., HAMBY, S. L., BONEY-MCCOY, S., VE SUGARMAN, D. B. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, **17**: 283–316.
- STRAUS, M. A., VE GELLES, R. J. (1988A). How violent are American families? Estimates from the National Family Violence Resurvey and other studies. In G. T. Hotaling, D. Finkelhor, J. T. Kirkpatrick, M. A. Straus (Eds.), *Family abuse and its consequences: New directions in research* (pp. 14-36). Newbury Park, CA: Sage.

- SUGARMAN, D. B., FRANKEL, S. L. (1996). Patriarchal ideology and wife-assault: a metaanalytic review. *Journal of Family Violence*, **11**: 13–40.
- SÜMER, N., GÜNGÖR, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, **14**: 71 106.
- TIFFIN, P., KAPLAN. C., (2004). Dangerous Children: Assessment and Management of Risk. *Child and Adolescent Mental Health* **9(2)**: 56 – 64
- TUĞRUL, C. (1994). Alkoliklerin çocuklarının aile ortamındaki stres kaynakları, etkileri ve stresle başa çıkma yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*, **9**: 57 – 73.
- TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET RAPORU, (2009). Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- UN (2002) Division for the Advancement of Women in collaboration with: Economic Commission for Europe (ECE) and World Health Organization (WHO) Violence against women: a statistical overview, challenges and gaps in data collection and methodology and approaches for overcoming them.
- UNICEF (2000). *Domestic Violence against Women and Girls*. Innocenti Digest, No.6. June, Innocenti Research Centre, Florence, Italy.
- UNIFEM (2003). *Not a minute more: Ending violence against women*. New York: UNIFEM.
- VAN WORMER, K., C. BARTOLLAS. (2007). Women and the criminal justice system. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- VIANO, E. (1977). From the editor: Special issue on spouse abuse and domestic violence. *Victimology*, **2**: 416-418.
- VOGEL, D. V., RUITER, D. C. (2006). Structured professional judgment of violence risk in forensic clinical practice: A prospective study into the predictive validity of the Dutch HCR-20. *Psychology, Crime and Law*, **12(3)**: 321 - 336
- WALBY, S., ALLEN, J. (2004) *Domestic violence, sexual assault and stalking: Findings from the British Crime Survey*, Home Office Research Study 276. London: HomeOffice. [www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/hors276.pdf]
- WATTS, C., OSAM, S., WIN, E.. (1995). The private is public: A study of violence against women in Southern Africa. Harare, Zimbabwe: WILDAF (Women in Law and Development in Africa).
- WHITFIELD, C.L, ANDA, R.F, DUBE, S.R, FELITTI, V.J. (2003) Violent childhood experiences and the risk of intimate partner violence in adults: Assessment in a large health maintenance organization. *J Interpers Violence*, **18(2)**: 166–185.

- WILKINSON, D. L., HAMERSCHLAG, S. J. (2005). Situational determinants in intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior* **10**: 333–361
- WILSON, M., DALY, M. (1992b). Who kills whom in spouse killings? On the exceptional sex ratio of spousal homicides in the United States. *Criminology*, **30**: 189-215.
- WISTOK, Z. (2007). Toward an interactional perspective on intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior* **12**: 348–363
- WORLD REPORT ON VIOLENCE AND HEALTH. Geneva, World Health Organization, 2002.
- WORMER, V. K., ROBERTS, R. A. (2009). Preventing the Murders and Murder-Suicides. Westport, Connecticut, London Greenwood Publishing
- WYKES, M. (1995) 'Passion, marriage and murder: analysing the press discourse', in R.E.Dobash, R.P.Dobash and L.Noaks (eds) *Gender and Crime*, Cardiff: University of Wales Press.
- YAP, M. B.H., DEVILLY G. J. (2003). The role of perceived social support in crime victimization. *Clinical Psychology Review* **24**: 1–14

EKLER

EK 1 - Kişisel Bilgi Formu

Yer:

Tarih: .... / ..... / ....

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER	
1. Doğum tarihi	.....(Gün) .....(Ay) .....(Yıl)
2. Cinsiyet	Erkek ( ) Kadın ( )
3. Doğum Yeriniz	
4. Medeni Durumunuz	a) Bekar b) Evli c) Dul (boşanmış) d) Dul (eşi vefat etmiş)
5. Ceza almadan önce hangi şehirde yaşıyordunuz?	
6. Şuan hangi sebeple burada bulunuyorsunuz? (cezaevindekiler için)	
7. Askerlik yaptınız mı?	Evet ( ) Hayır ( ) Neden:..... ....
8. Ne kadar süredir cezaevindesiniz? (cezaevindekiler için)	
9. Mesleğiniz?	10. En son işiniz?
11. Olaydan/ ceza almadan önce iş durumunuz nedir? (Çalışmıyor ise 18.soruya geçiniz)	Çalışmıyor ( ) Yarı zamanlı iş ( ) Düzenli tam zamanlı işi var ( ) Öğrenci ( ) Emekli ( ) Düzensiz iş ( )
12. Bugüne kadar kaç işte çalıştınız?	
13. Bugüne kadar ne tür işlerde çalıştınız?	
14. En son ne zaman iş değiştirdiniz?	

EK 2 - Empatik Eğilim Ölçeği

AÇIKLAMA: Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Bir cümledeki ifadeyi kendinize **tamamen uygun** bulacağınızı düşünürseniz **5'e**; **oldukça uygun** bulacağınızı düşünürseniz **4'e**; **oldukça aykırı** bulacağınızı düşünürseniz **2'ye**; **tamamen aykırı** bulacağınızı düşünürseniz **1'e**; eğer bir cümleye ilişkin olarak **kararsızlık belirteceksiniz 3'e** çarpı işareti koyunuz.

1) Çok sayıda dostum var

1 2 3 4 5

2) Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır

1 2 3 4 5

3) Sıklıkla kendimi yalnız hissederim

1 2 3 4 5

4) Bana dertlerini anlatanlar yanımdan rahatlamış olarak ayrılırlar

1 2 3 4 5

5) Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.

1 2 3 4 5

6) Duygularımı başkalarına iletmekte güçlük çekerim

1 2 3 4 5

7) İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider

1 2 3 4 5

8) Birisiyle tartışırken bazen dikkatim, onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır

1 2 3 4 5

9) Çevremde çok sevilen bir insanım

1 2 3 4 5

10) Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım

1 2 3 4 5

11) Düşüncelerimi başkalarına iletmekte güçlük çektiğim olur

1 2 3 4 5

12) İnsanların çoğu bencildir

1 2 3 4 5

13) Sinirli bir insanım

1 2 3 4 5

14) Genellikle insanlara güvenirim

1 2 3 4 5

15) İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar

1 2 3 4 5

16) Girişken bir insanım

1 2 3 4 5

17) Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır

1 2 3 4 5

18) Genellikle hayatımdan memnunum

1 2 3 4 5

19) Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar

1 2 3 4 5

20) Genellikle keyfim yerindedir.

1 2 3 4 5

EK 3 - Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

	Hiç uygun değil	Hemen hemen hiç uygun değil	Pek uygun değil	Ne uygun ne uygun değil	Biraz uygun	Hemen hemen tamamen uygun	Tamamen uygun
1 Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum	1	2	3	4	5	6	7
2 Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
3 Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.	1	2	3	4	5	6	7
4 Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
5 Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6 Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	1	2	3	4	5	6	7
7 Genel olarak kendimden memnunum..	1	2	3	4	5	6	7
8 Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim	1	2	3	4	5	6	7
9 Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum	1	2	3	4	5	6	7
10 Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığını düşünüyorum	1	2	3	4	5	6	7

EK 4 - Çok Boyutlu Sosyal Destek Ölçeği

1. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

2. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

3. Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana gerçekten yardımcı olmaya çalışır.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

4. İhtiyacım olan duygusal yardımı ve desteği ailemden (örneğin, annemden , babamdan , eşimden , çocuklarımdan , kardeşlerimden) alırım.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

5. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

6. Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

7. İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenilebilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

8. Sorunlarımı ailemle (örneğin , annemle , babamla, eşimle, çocuklarımla, kardeşlerimle) konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

9. Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

10.Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin,flört,nişanlı,sözlü,akraba,komşu,doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

11.Kararlarımı vermede ailem (örneğin,annem,babam,eşim,çocuklarım,kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

12.Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 , 2 , 3, 4 , 5 , 6 , 7 Kesinlikle evet

Ek 5 - Levenson Psikopati Ölçeği

TERCİHLER VE TUTUMLAR

Aşağıda bir dizi ifade listelenmiştir. Her biri genel olarak bulunan görüşleri ifade etmektedir ve doğru veya yanlış cevap yoktur. Muhtemelen siz bazılarıyla aynı fikirde olacak ve bazılarıyla da aynı fikirde olmayacaksınız. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve her bir ifadeyle aynı fikirde olduğunuzun veya olmadığının derecesini en iyi tanımlayan ya da her bir ifadenin size ne kadar uyduğunuzun derecesini belirten rakamı daire içine alınız.

1 = Kesinlikle katılmıyorum
2 = Genellikle katılmıyorum

3 = Genellikle katılıyorum
4 = Kesinlikle katılıyorum

1. Sık sık canım sıkılır.	1	2	3	4
2. Günümüzde, yakamı sıyrabildikten sonra, başarı için herhangi bir şeyi yapmanın doğru olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4
3. Bir şeyi yapmadan önce, ortaya çıkabilecek sonuçları ayrıntılı bir şekilde gözden geçiririm.	1	2	3	4
4. Hayattaki başlıca amacım; elde edebildiğim kadar çok sayıda lüks ve pahalı şeyler elde etmektir.	1	2	3	4
5. Başladığım işlere olan ilgimi çabucak kaybederim.	1	2	3	4
6. Başka kimselerle bir çok ağız kavgası yapmışımdır.	1	2	3	4
7. Bir şeyi beğendirmek için çok uğraşsam bile, onun hakkında yalan söylemezdim.	1	2	3	4
8. Zaman zaman kendimi aynı tür dertlerin içinde bulurum.	1	2	3	4
9. Başka kimselerin duygularıyla oynamaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
10. Tek bir amacın peşine uzun bir süre için, başkalarına duymak istedikleri şeyleri söylerim.	1	2	3	4
11. Kendimi düşünmek benim başlıca önceliğimdir.	1	2	3	4
12. İstedğim şeyleri yapmaları için, başkalarına duymak istedikleri şeyleri söylerim.	1	2	3	4
13. Başkalarına haksızlık olacağı için hile yapmak doğru değildir.	1	2	3	4

1 = Kesinlikle katılmıyorum
2 = Genellikle katılmıyorum

3 = Genellikle katılıyorum
4 = Kesinlikle katılıyorum

14. Aşk gereğinden fazla önemsenmektedir.	1	2	3	4
15. Benim başarımlarım başka birinin zararına elde edilecek olursa rahatsız olurum.	1	2	3	4
16. Hayal kırıklığına uğradığımda, kendimi kaybedercesine öfkeyle patlarım.	1	2	3	4
17. Benim için, yakamı sıyıradıktan sonra herhangi bir şeyin yapılması uygundur.	1	2	3	4
18. Problemlerimin bir çoğu, insanların beni tam olarak anlamamasından kaynaklanır.	1	2	3	4
19. Başarı en güçlü olanların hayatta kalması esasına dayanır; mağluplara aldırış etmem.	1	2	3	4
20. Başlangıçta, herhangi bir şeyin çok ilerisini planlamam.	1	2	3	4
21. Sözlerim veya davranışlarım başkasının duygusal olarak acı hissetmesine yol açarsa, kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4
22. Çok para kazanmak benim en önemli amacımdır.	1	2	3	4
23. Bırakın başkaları yüksek değerler üzerinde tasalansın; ben günlük çıkarıma bakarım.	1	2	3	4
24. Gerçekten akıllıca bir üçkağıda çoğu kez hayranlık duyarım.	1	2	3	4
25. Aldatılacak kadar aptal insanlar genellikle bunu hak ederler.	1	2	3	4
26. Amaçlarımı gerçekleştirirken başkalarına zarar vermemeye gayret ederim.	1	2	3	4

Ek 6 - Etik Kurul Belgesi

ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ETİK KURULU
RESEARCH ETHICS COMMITTEE OF MEDICAL FACULTY, ANKARA UNIVERSITY
ANKARA-TÜRKİYE
ARAŞTIRMA BAŞVURUSU ONAYI

BAŞVURU BİLGİLERİ	PROTOKOL KODU			
	PROTOKOL ADI	Cinsel suçlularda ve şiddet suçlularında suçlu profillemeye ve risk değerlendirmesi: Türkiye'de suç analizi		
	SORUMLU ARAŞTIRICI ÜNVANI / ADI	Doç.Dr.Gülşen Erden		
	ARAŞTIRMA MERKEZİ	Ankara Üniversitesi Disiplinler Arası Adli Tıp Anabilim Dalı		
DESTEKLEYİCİ FİRMA				

DEĞERLENDİRİLEN İLGİLİ BİLGİLER	Belge Adı	Değişiklik No. / Tarihi	Dili
	PROTOKOL		
	ARAŞTIRICI BROŞÜRÜ		
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLURU		
OLGU RAPOR FORMU			

ÇALIŞMA ESASI	İYİ KLİNİK UYGULAMALARI KLAVUZU
---------------	---------------------------------

KARAR BİLGİLERİ	Karar No: 147-4522	Tarih: 23 Şubat 2009
	Araştırma protokolüne tamamen uyulmak, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Yönergesinde belirtilen hususlar yerine getirilmek ve Yönergenin 11/h maddesi gereği sorumluluk araştırmacılara ait olmak üzere bütçesi temin edildiği takdirde klinik araştırmanın yürütülmesinde etik sakınca bulunmadığına toplantıya katılan öğretim üyelerinin oybirliği ile karar verildi.	

ETİK KURUL ÜYELERİ				
Ünvanı / Adı / Soyadı	Uzmanlık Dalı	Kurumu	Cinsiyeti	İmza
Prof. Dr. İsmail Hakkı Ayhan Başkan	Farmakoloji	Ankara Tıp Fakültesi	E	
Prof. Dr. Efser Kerimoğlu Başkan Yardımcısı	Çocuk Psikiyatrisi	Ankara Tıp Fakültesi	K	
Prof. Dr. Özden Palaoglu Sekreter	Farmakoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Raporlu

Bünyamin KARATASOĞLU
A. T. Tıp Fakültesi
Akademik Birey

ASLI GIBIDIR
27 Şubat 2009

Prof. Dr. Ragıp Çam Üye	Genel Cerrahi	Ankara Tıp Fakültesi	E	Emekli
Prof. Dr. Handan Onur Üye	Tıbbi Onkoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Handan
Prof. Dr. Ajlan Tükün Üye	Tıbbi Genetik	Ankara Tıp Fakültesi	K	Tükün
Prof. Dr. Esra Erden Üye	Patoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Esra
Prof. Dr. Aydan İkinciogulları Üye	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	Ankara Tıp Fakültesi	K	Aydan
Prof. Dr. Erdal Onar Üye	Hukuk	Ankara Üniv. Hukuk Fakültesi	E	Erdal
Prof. Dr. Yasemin Oğuz Üye	Deontoloji	Ankara Tıp Fakültesi	K	Toplantıda
Prof. Dr. Bülent Gümüşel Üye	Farmakoloji-Eczacı	Hacettepe Üniv. Eczacılık Fakültesi	E	Bülent
Doç. Dr. Aslıhan Avcı Üye	Biyokimya	Ankara Tıp Fakültesi	K	Aslıhan
Gülsüm Aslan	Sağlık Mesleği Dışı	Emekli	K	Gülsüm

Büyüyen KARATASOĞLU

A.Ü. Tıp Fakültesi
Akademik Büro

ASLI GIBİDİR

27 Şubat 2009

ÖZGEÇMİŞ

I – Bireysel Bilgiler

Adı: Ayşen

Soyadı: LENGERLİ

Doğum yeri ve tarihi: ANKARA 13. 07. 1981

Uyruğu: TC

Medeni durumu: Bekar

İletişim adresi: Çiğdem mah. Çiğdemkent Sit. A/Blok No: 23 BALGAT - ANKARA

TEL: (0312) 412 38 44

E POSTA: aysen.lengerli@gmail.com

II - EĞİTİMİ

Yüksek Lisans: Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Disiplinlerarası Adli

Tıp Anabilim Dalı Adli Psikoloji Yüksek Lisans Programı / 2007- ....

Lisans: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü / 2000-2004

Lise: İncirli Yabancı Dil Ağırlıklı Lise / 1995 – 1999

Orta Okul: Yahya Kemal Beyatlı Lisesi / 1992 – 1995

İlk Okul : İbn i Sina İlk Okulu / 1987 – 1992

Yabancı Dil: İngilizce

III - UNVANLARI

Lisans Düzeyinde Psikolog – 2004

IV - MESLEKİ DENEYİM

Emniyet Genel Müdürlüğü Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Ruh Sağlığı Merkezi
(12.02.2007 – Halen)

V - ÜYE OLDUĞU BİLİMSEL KURULUŞLAR

Türk Psikologlar Derneği

Uluslararası Araştırmacı Psikoloji Akademisi (International Academy of
Investigative Psychology)

VI – BİLİMSEL ETKİNLİKLER

Görev Aldığı Projeler

TÜBİTAK 109K088 numaralı proje “Cinsel Suçlularda ve Şiddet Suçlularında Suçlu Profilleme ve Risk Değerlendirmesi.

Aldığı Burslar

TÜBİTAK 109K088 numaralı proje “Cinsel Suçlularda ve Şiddet Suçlularında Suçlu Profilleme ve Risk Değerlendirmesi: Türkiye'de Suç Analizi” bursiyeri

VII – DİĞER BİLGİLER

Katıldığı Eğitimler

EMDR (Göz Hareketleri ile Duyarsızlaşma ve Yeniden İşleme Terapisi) 1. Basamak Eğitimi. Davranış Bilimleri Enstitüsü – 2009

Psikoteknik Test Eğitimi. Meteksan, Bilkent 2008

VIII. Psikiyatri Güz Okulu, İnönü Üniversitesi Malatya 2007

Kayıp ve Yas Psikolojisi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği 2007

